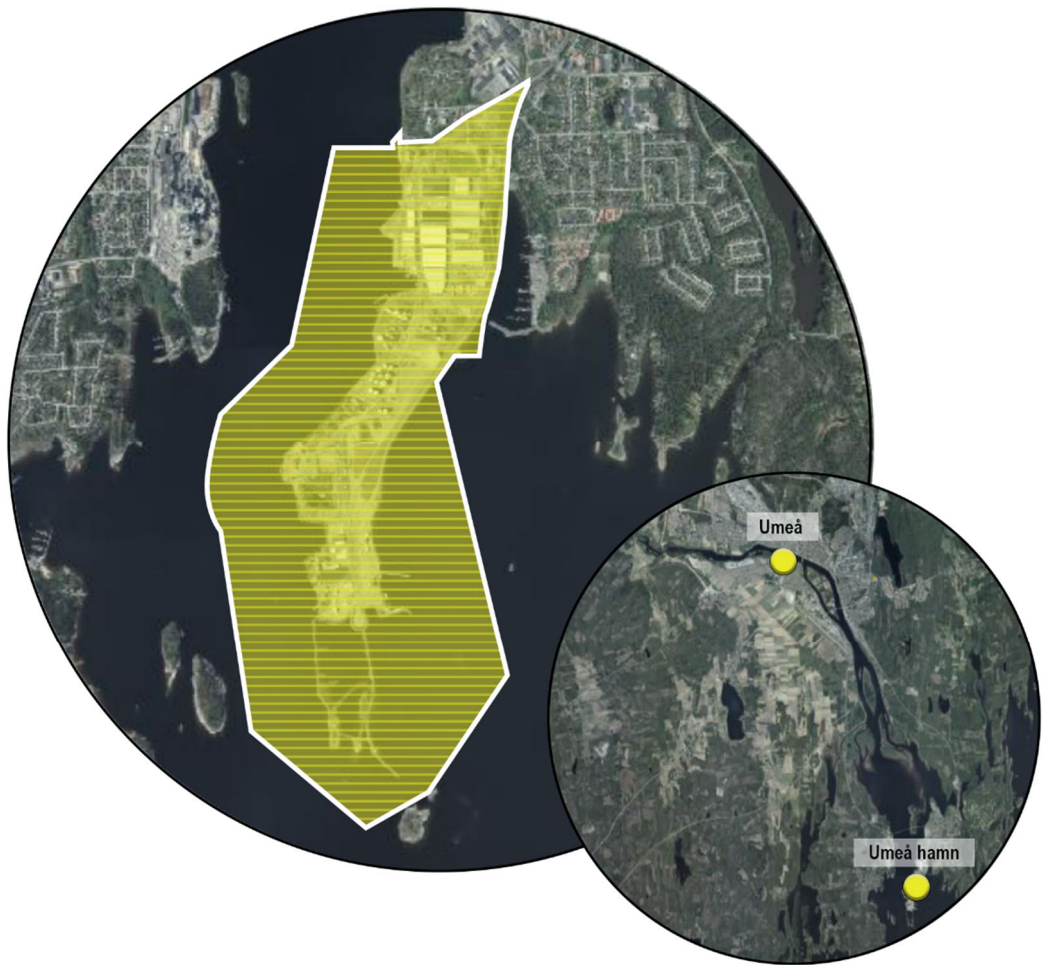

**Detaljplan för fastigheten Holmsund 2:65 m.fl. (Umeå hamn)
Holmsund i Umeå kommun, Västerbottens län**

Planbeskrivning – Samrådshandling			Diarienummer: BN-2020/02148
Gällande lagstiftning: PBL 2010:900 BFS 2020:5 och 2020:6	Aktnummer: 10	Antagen:	Laga kraft:

Detaljplaneprocessen

Om detaljplaner

En detaljplan reglerar hur mark och vatten får användas och hur bebyggelse och byggnadsverk får se ut. Detaljplanen reglerar rättigheter och skyldigheter. Plankartan är bindande vid prövning av exempelvis bygglov. Planbeskrivningen beskriver detaljplanens syfte och hur plankartan ska tolkas.

Under arbetet med detaljplanen tar kommunen ställning till hur marken får användas, utifrån en avvägning av allmänna och enskilda intressen. En detaljplan handläggs med begränsat förfarande, standardförfarande eller utökat förfarande. Denna detaljplan handläggs med ett utökat förfarande, processen beskrivs nedan.

Kungörelse

Vid utökat förfarande ska kommunen inför samrådet kungöra förslaget till detaljplan. Kungörelsen ska göras i en ortstidning och anslås på kommunens anslagstavla.

Samråd

Planförslaget samråds med länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten, kända sakägare och andra berörda. Syftet med samrådet är att samla in information och synpunkter, förankra förslaget och få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt. De skriftliga synpunkter som inkommit under samrådstiden redovisas och bemöts i en samrådsredogörelse. Därefter justeras förslaget utifrån inkomna synpunkter.

Granskning

Planförslaget ska därefter tillgängliggöras för granskning i minst tre veckor. Om detaljplanen antas medföra betydande miljöpåverkan gäller minst 30 dagar. Granskningen är ytterligare ett tillfälle att lämna synpunkter på planförslaget.

Antagande

Detaljplanen antas genom ett politiskt beslut av kommunfullmäktige.

Laga kraft

Om detaljplanen inte överklagas får beslutet att anta detaljplanen laga kraft, vilket innebär att detaljplanen får rättsverkan. Därefter kan genomförandet av detaljplanen påbörjas.

Innehållsförteckning

Planens huvuddrag.....	6
Planhandlingar	7
Underlag och utredningar.....	7
Planens syfte.....	7
Plandata.....	7
Markägoförhållanden	8
Förhållningssätt till tidigare ställningstaganden	9
Umeå hamn	9
Historia	9
Hamnen idag	9
Planerade åtgärder i närtid	11
Hamnen i framtiden	14
Översiktsplan, fördjupningar och tematiska tillägg	15
Detaljplaner och områdesbestämmelser.....	16
Planprogram	20
Masterplan Umeå hamn	20
Riksintressen.....	20
Riksintresse för kommunikationer	21
Riksintresse för yrkesfisket.....	23
Riksintresse för kulturmiljövård	25
Avvägning riksintressen.....	31
Strandskydd	32
Andra särskilda områdesskydd	33
Undersökning av betydande miljöpåverkan	34
Kommunala beslut	34
Planförfarande	35
Samrådsrets	35
Förutsättningar och förändringar.....	35
Mark- och vattenanvändning.....	35
Förändringar och konsekvenser	35
Stads- och landskapsbild.....	39
Förändringar och konsekvenser	39
Kulturmiljö	42
Förändringar och konsekvenser	42
Fornlämningar.....	42
Förändringar och konsekvenser	42
Naturmiljö.....	43

Förändringar och konsekvenser	45
Rekreation och friyta	46
Förändringar och konsekvenser	46
Service.....	46
Förändringar och konsekvenser	46
Tillgänglighet och trygghet	46
Förändringar och konsekvenser	46
Kommunikationer	47
Gator och fordonstrafik.....	47
Järnväg och transporter i hamnen	49
Parkering, varumottagning och angöring.....	50
Gång- och cykeltrafik.....	52
Kollektivtrafik	52
Risker och störningar	52
Miljöfarlig verksamhet	53
Närhet till väg E12	55
Transporter av farligt gods.....	56
Framkomlighet för utryckningsfordon	59
Buller	60
Vibrationer	70
Elektromagnetiska fält.....	70
Lukt och damning	72
Förorenad mark.....	73
Risk för ras, skred och erosion.....	75
Risk för översvämning	75
Barlastvatten	76
Geotekniska förhållanden.....	77
Förändringar och konsekvenser	77
Radon	78
Teknisk försörjning.....	78
Markledningarna	78
El och bredband.....	79
Vatten och avlopp	80
Dagvatten	80
Snöhantering	84
Avfall.....	85
Miljömål	85
Miljökvalitetsnormer	87

MKN för utomhusluft	87
MKN för fisk- och musselvatten	87
MKN för omgivningsbuller.....	87
MKN för vattenförekomster	88
Genomförandefrågor	90
Organisatoriska frågor	90
Huvudmannaskap för allmän plats.....	90
Huvudman för vatten och avlopp.....	90
Genomförandetid	91
Avtal.....	91
Preliminär tidplan	91
Fastighetsrättsliga frågor	91
Fastighetsbildning.....	91
Fastighetsindelningsbestämmelser	95
Ekonomiska frågor	96
Planavgift.....	97
Tekniska frågor.....	97
Samråd/granskning	97
Medverkande	97
Källor	97

Planens huvuddrag

Umeå hamn behöver utvecklas för att möta framtidens behov. Därav behöver flertalet åtgärder göras, varav vissa inte är förenliga med gällande detaljplaner. Tanken med detaljplanen är att göra en översyn av hamnområdet och ta ett helhetsgrepp för den utveckling som behöver ske i hamnen inom de närmsta åren med målbild 2050.

Detaljplanen möjliggör företrädesvis för hamn [V], industri [J], verksamheter [Z] och trafikändamål [T]. Syftet är att möjliggöra en flexibel användning av hamnen då framtida behov inte fullständigt säkerställts. Föreslagna användningar och avgränsningar av dessa bedöms lämpliga med hänsyn hamnens och berörda intressen.

Detaljplanen medger att bebyggelse och anläggningar inom området kan anpassas till olika verksamheter och behov. Byggrätten regleras så som tidigare gjort i hamnområdet, det vill säga med mark som inte får bebyggas [*prickad mark*]. Begränsning av byggrätten har, förutom hänsyn till landskapsbilden, till syfte att säkerställa viktiga lednings- och kommunikationsspråk inom hamnområdet samt för att skapa säkerhetsavstånd mellan områden, byggnader och kommunikationsstråk. Högsta nockhöjd begränsas i större delen av hamnområdet till 15, 20 respektive 40 meter samt upp till 52 meter för att bekräfta Lantmännens foderfabrik i norr. De högre nockhöjderna har till syfte att möjliggöra höglager inom delar av hamnområdet.

Hamnen är en verksamhet som innebär möjlighet till etablering av miljöfarlig verksamhet som kan innebära störningar för närområdet av exempelvis buller. Frågorna hanteras i detaljplanen med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. De flesta miljöfarliga verksamheter ska därefter tillståndsprövas enligt miljöbalken. Vid en sådan prövning prövas den enskilda specifika verksamheten med dess risker och störningar till omgivningen. I denna process säkerställs att erforderliga skyddsåtgärder finns på plats.

Området berörs av flera riksintresseanspråk. Riksintressena för kommunikationer bedöms komplettera och stärka varandra. Riksintresseområdena för kulturmiljövården respektive kommunikationer utgör en viss intressekonflikt som inneburit att riksintressenas värden ställts mot varandra. Hamnändamålet bedöms vara den verksamhet som är lämpligast på platsen och som bäst främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

Detaljplanen bedöms vara i led med att förverkliga intentionerna i kommunens översiktsplaner.

Planhandlingar

- Plankarta
- Planbeskrivning

Detaljplanen har tagits fram i enlighet med Boverkets föreskrifter om detaljplan (BFS 2020:5) och allmänna råd om redovisning av reglering i detaljplan (BFS 2020:6).

Plankartan har ritats i AutoCAD med Focus detaljplan 2019 och BFS_2020_10_01_Bestämmelsekatalog.xml.

Underlag och utredningar

- Undersökning BMP, 2021-03-17
- MKB (strategisk miljökonsekvensbeskrivning) för detaljplan Holmsund 2:65 m.fl., Tyréns Sverige AB, 2021-09-29
- Utredningar (bilaga nr.):
 - 1. Riksintresseanalys, Umeå kommun, 2021-09-24
 - 2. Naturvärdesinventering samt riktad inventering av groddjur, häckfågel och kärlväxter för förslag till detaljplan Umeå hamn, 2019 och 2021, Pelagia Nature & Environment AB, 2021-08-31
 - 3. Påverkan på Naturmiljö brackvatten & MKN ytvattenförekomster, Tyréns Sverige AB, 2021-09-24
 - 4. Dagvattenutredning DP Umeå hamn, Sweco Sverige AB, 2021-09-15
 - 5. Detaljerad riskbedömning för planprogram Umeå kommun – Märkpojken 1 & 6, WSP, 2020-12-07
 - 6. Bullerutredning för detaljplan Holmsund 2:65, Tyréns Sverige AB, 2021-09-24
 - 7. Transportutredning till detaljplan Holmsund 2:65, Tyréns Sverige AB, 2021-08-30
- Grundkarta

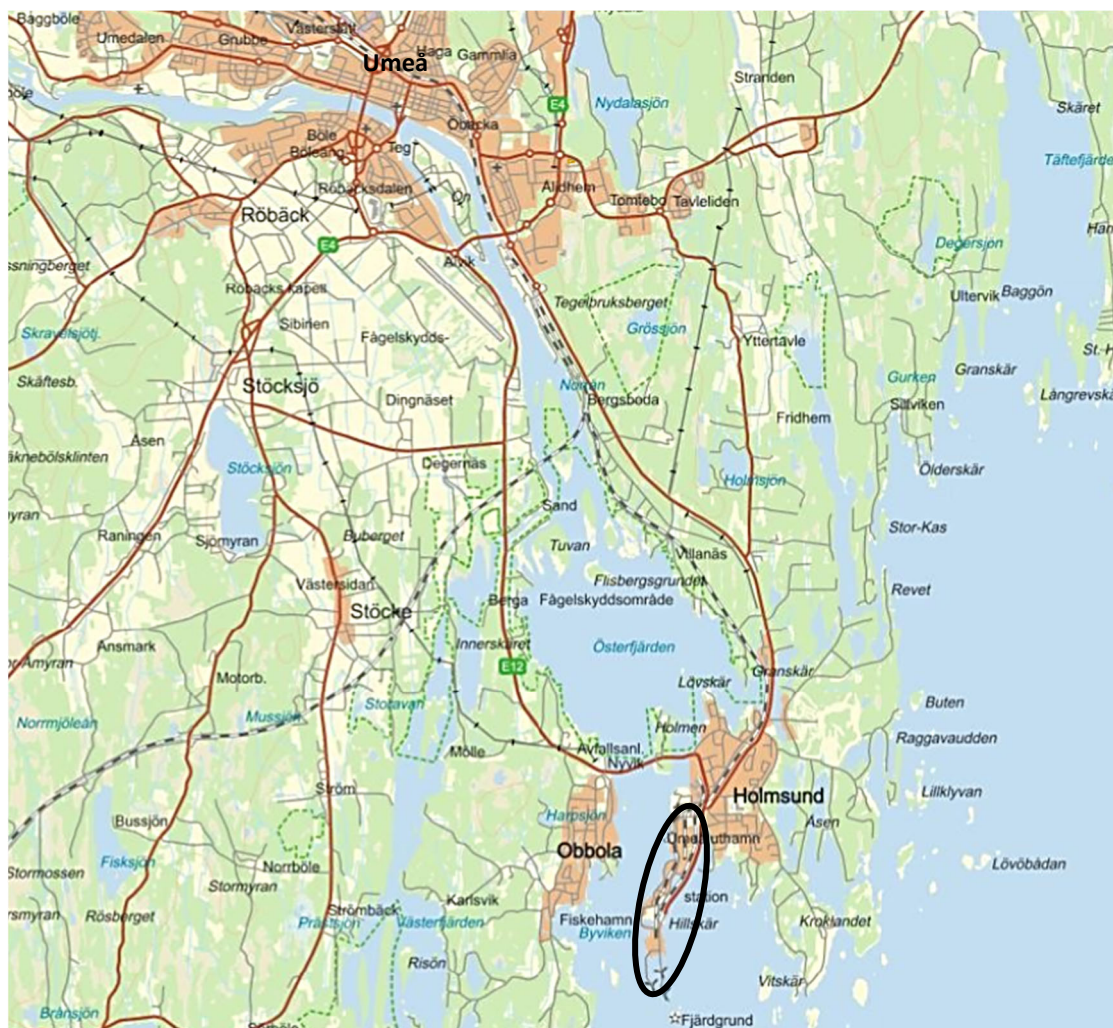
Planens syfte

Syftet med detaljplanen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för en utvecklad hamnverksamhet och nödvändiga säkerhetsåtgärder samt att säkerställa allmänhetens tillgång till färjeläge och kopplingen mellan hamnen och Holmsund avseende kommunikationer. Syftet är också att säkerställa berörda riksintressen så att dessa inte blir påtagligt skadade.

Plandata

Planområdet är cirka 451 ha (4509441 m²) stort varav cirka en tredjedel utgörs av nuvarande landområden. I övrigt utgörs planområdet av vattenområden som delvis kan omvandlas till landområden i framtiden.

Planområdet (Umeå hamn) ligger i Holmsund, cirka 16 km söder om centrala Umeå.

Översiktskarta. Planområdet markeras ungefärligt med svart ring.

Markägoförhållanden

Detaljplaneområdet utgörs till största del av fastigheten Holmsund 2:65. Inom området finns ett mindre antal avstyckade fastigheter. Större delen ägs av Umeå hamn AB. Umeå kommun eller andra kommunägda företag äger angränsande mark samt större delen av järnvägsspåren i området. Del av fastigheter och byggnader inom området har upplåtits genom olika former av arrende eller hyra. SCA, direkt eller via bolag, äger delar av marken i hamnområdet, samt ett vattenområde norr om hamnområdet.

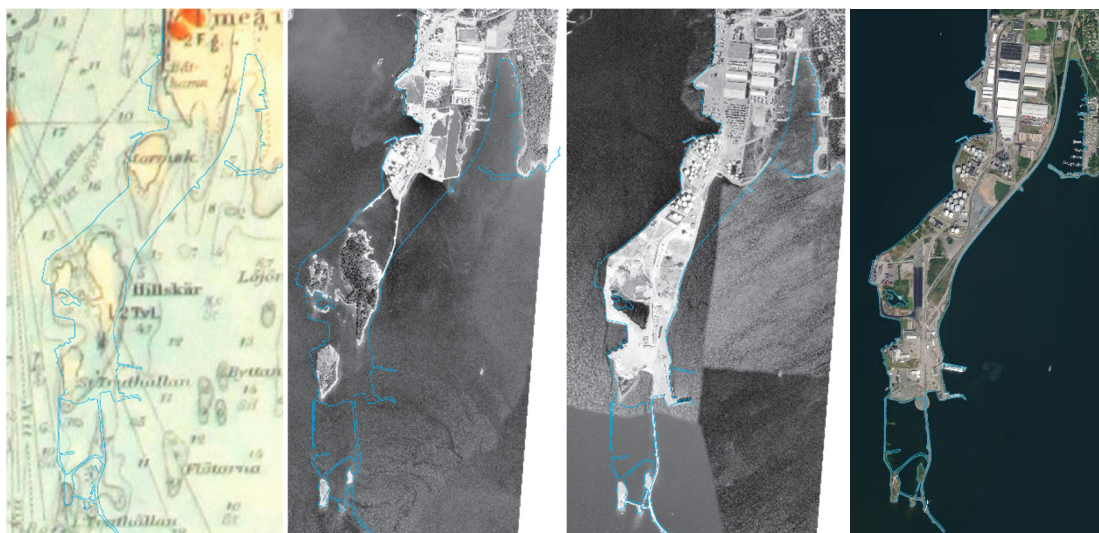
Förhållningsätt till tidigare ställningstaganden

Umeå hamn

Historia

Umeå hamn har historiskt förändrats över tid. Hamnen, som från början låg inne i Umeå, flyttades ut till Holmsund i mitten av 1800-talet på grund av att landhöjningen gjorde älven svårare att ta sig fram på. I Holmsund låg hamnområdet på norra och västra sidan av Holmsund samhälle där också sågverksindustrierna låg. Med tiden uppstod behov av en hamn med bättre djupförhållanden och Umeå uthamn skapades på aktuell plats i början av 1900-talet.

Med åren har vikar och sund fyllts ut så att de tidigare fristående öarna har bundits samman till en udde. Ortofoton nedan visar hur hamnen utvecklats över tid.

Kartbilder från vänster till höger. 1. Sjökort från 1949 med rättningar till 1957, 2. Ortofoto från 1963, 3. Ortofoto från 1975, 4. Ortofoto från 2020. Källa: Masterplan.

Hamnen idag

Umeå hamn är idag en strategisk logistiknod som sedan 2015 drivs av hamnbolaget Kvarken Ports Ltd. Bolaget ägs gemensamt av Umeå Hamn AB och Vasa stad, och syftar till att stärka båda hamnarnas marknadsposition och de transportstråk som möts i Kvarkenregionen. Umeå Hamn AB äger hamnens fasta anläggningar, kajer, järnvägsspår med mera.

I området finns flertalet olika verksamheter - hamnanknutna respektive fristående. De flesta har kopplingar till sjötransporter, men det finns också verksamheter med helt landbaserade transporter. Huvudverksamheterna utgörs av skogs- och petroleumprodukter, enhetsgods på trailer och container samt färjetrafik Umeå-Vasa. I Umeå Hamn bedrivs också en omfattande terminalverksamhet med lagring, montering och vidareförädling. Verksamheten pågår dygnet runt.

Umeå Hamns upptagningsområde sträcker sig från Kiruna i norr till Sundsvall i söder och Mo i Rana i väster. Färjetrafiken Umeå-Vasa tjänar som en länk över havet för väg E12 genom Finland, Sverige och Norge. Färjan hanterar både gods och passagerartransporter.

Umeå hamn är en internationell hamn med tät linjetrafik till och från kontinenten och den hamn med flest anlöp i norra Sverige. Hamnen har ett gynnsamt strategiskt läge, där de stora Europavägarna E4 i nordsydlig riktning och E12 i östvästlig riktning möts. E12-stråket, som är det största godsstråket i östvästlig riktning i Västerbotten, går från väg E6 i Mo i Rana via Umeå hamn över till Vasa i Finland och vidare mot sydost. Färjeförbindelsen till Vasa är den enda färjeförbindelsen mot Finland norr om Stockholm. Umeå hamn är därmed så kallad brohamn och en viktig länk i E12-stråket.

Väg E12, järnväg och anslutning mot öster (färja) ansluter hamnen och i hamnområdet finns ett omfattande nät av transportvägar (på väg och järnväg).

Holmsundsvägen slutar vid hamnens Huvudentré (15). Rakt västerut från entrén reser sig Lantmännens foderfabrik (16) och söder om denna finns Norra kajen (17) samt Umeå hamns och SCA:s terminalbyggnader (18, 19). Längst nordost inom hamnområdet ligger idrottsplatsen *Kamratvallen* (14) från 1920-talet, med naturgräsplan och tillhörande publikläktare, avbytarbås, biljettbås med mera från mitten av 1900-talet. Längst ned på SCA:s industrimark finns en uppläggningsyta för returpapper (20). På Stormskär ligger oljehamnen (21), med kaj och ett stort antal cisterner. På andra sidan järnvägen ligger Nynäs AB:s bitumendepå. Utfyllnadsarbete pågår mellan Stormskär och den nya väg- och järnvägssträckningen mot Hillskär (22). Hillskär (25) är till del skogbevuxet och utgör disponibel yta för framtida etableringar. Längst västerut på Hillskär ligger kajen *Gustafs udde* (24), där containergods hanteras. På Stortruthällan (27) finns flera verksamheter etablerade, bland annat Fodercentralen, Sjöfartsverket, Kustbevakningen och

Hamnens funktioner. Källa: *Avvägning av riksintressen, Holmsund (Umeå kommun, 2020)*.

Västerbottens Fisk AB. Från färjeterminalen (28) avgår färjan till Vasa, Finland. Längst ut på Stortruthällan finns konstverket *Plats N 63* (29) utfört i galvaniserat stål av Mats Caldeborg 1998. På pirerna ut till Lilltruthällan finns ett antal vindkraftverk (31) och mellan dessa ett framtida utfyllnadsområde (30).

Flygfoton från hamnen idag. Källa: Masterplan

Planerade åtgärder i närtid

De hanterade godsvolymererna i hamnen har vuxit år från år och möjligheterna att vidareutveckla verksamheten är goda med stora ytor att tillgå. För att behålla och öka Umeå Hamns regionala, nationella och internationella betydelse planeras utbyggnad av verksamheten i form av kajer, lagrings- och hanteringsytor, väg och järnväg.

Ut- och ombyggnationerna avses ske etappvis och tillstånd enligt miljöbalken söks fristående. För etapp Öster (färjeterminalen) erhöles dom den 26 juni 2020 i mål M 2004-19. För etapp 1 och 2, för bland annat åtgärder i vid Norra och Södra kajen samt Energipiren (se nedan) har ansökan lämnats in, men ej avgjorts utan är avhängigt aktuell detaljplan.

Översiktsbild som visar vart olika åtgärder avses genomföras i hamnområdet inom de närmsta åren.
Källa: Masterplan

1. Hamnentré

Ny hamnentré avses anläggas vilket innebär behov av omläggning av väg och delvis järnväg. Nya parkeringsytor behövs som innefattar lastbilsuppställning med tillhörande servicebyggnad och tankstation. I övrigt måste entrén tydliggöras och säkras mot intrång.

2. Norra kajen

Norra kajen, som är den äldsta delen av hamnen, fyller idag primärt en funktion som inlastning till Lantmännens och Cementas verksamheter i hamnen. Kajen är i behov av upprustning genom att befintlig kaj rätas ut och kajlinjen flyttas ut cirka 7 - 10 meter från befintlig linje. Genom de planerade åtgärderna ökas djupet i hamnbassängen med 2 meter till att klara 8,8 meter djupgående. En rak 350 meter lång kaj ersätter därmed den nuvarande som har ett veck på mitten. RoRo-kajen i södra änden utökas samtidigt och i den norra delen avses en kaj för hamnens verksamhetsbåtar anläggas.

3. Södra kajen

Södra kajen nyttjas för Umeå hamns stora, över tid stabila flöden bestående av RoRo-hanterad kraftliner från SCA:s anläggningar i Obbola och Munksund samt för containerhantering. Kajen hyser idag två kajer med begränsade längder - "Piren" 170 meter lång med djup om 8,8 meter och "Södra kajen" 160 meter lång med djup om 10,0 meter. Hanteringsytorna i anslutning till dessa är begränsade.

Södra kajen avses byggas ut och få en ny kajlinje om totalt cirka 600 meter. Djupet ökas samtidigt. Samtliga kajlägen vid Södra kajen kan på så sätt ta emot större fartyg. Utformning innefattar två RoRo-lägen som samtidigt medger containerhantering med kran.

Genom de föreslagna åtgärderna kommer ytorna att öka rejält, samtidigt som kajerna öppnar för en mer flexibel hantering.

4. Energipiren

För att bereda plats för utvecklingen vid Södra kajen och möjliggöra större tonnage (last) på tankbåtarna byggs en ny oljepir ett par hundra meter söder om den nuvarande. Ny energipir kommer att anläggas cirka 100 meter ut i vattnet med en brygga på cirka 200 meter. Dykdalber (bottenfast sammanbundet pålknippe för förtöjning) kommer även att behöva anläggas.

5. Väg E12 Pölen

Inom området avses verksamhetsyta anläggas för uppställning av projektlaster. Ytan kan även innehålla en sidoentré till hamnen.

6. Gustavs udde

I Gustafs uddes närhet finns stora ytor som passar för lagring av projektlaster. Genom att uppföra nya magasin (höglager) för bland annat virkeslagring kan området bli en naturlig plats för hantering av virke som ska skeppas utan att vara lastat i container. I området planeras även för hantering och upplag av förorenade massor.

Kajen vid Gustavs udde är idag 147,5 meter lång. Hamndjupet innebär att förutsättningar finns för att förlänga kajen både norrut och söderut om behov uppstår.

7. Hillskär

Inom området finns livsmedelshantering i form av spannmål/foder och ska fortsatt möjliggöra olika typer av lagring (höglager). I området finns idag möjlighet att lasta och lossa mindre fartyg, men det är idag ingen sammanhängande kaj och djupet är begränsat.

8. Färjeläge

Arbeten pågår för närvarande med att bygga kajer, ramper och uppställningsytor anpassade för ny färja som tagits i bruk under 2021. Färjeläget har anpassats så att lastning och lossning kan ske snabbt och landströmsanslutning möjliggörs till färjan. Åtgärderna genomförs bland annat med stöd av nyligen lagakraftvunnen detaljplan för området.

9. Lagunen

Det finns goda förutsättningar för att i framtiden anlägga kajer i detta område samt att muddra hamnlägen in i lagunen. Området ligger längst bort från bostadsbebyggelse och kan därför vara väl lämpat att reservera för en eventuell framtida torrbulkshantering, exempelvis om nya gruvetableringar i Västerbotten skapar behov av malmtransporter med mera.

Muddring av farled

Utöver förändringar på land behöver farleden in till Umeå hamn fördjupas och breddas för att klara av större fartyg. Den nuvarande Umeå-max är 215 meter långt, 33 meter brett med ett djupgående på 10,2 meter (i mörker 9 - 9,2 meter). Ytterligare begränsningar finns utifrån andra yttre omständigheter som strömförhållanden, vind med mera.

Ny Umeå-max avses bli 245 meter långt, 35 meter brett och 11 meter djupgående. Detta innebär drygt 30% större tonnage (lastförmåga) dagtid, och nästan 50% större i mörker, vilket ger lägre kostnader per transporterat ton.

Farleden och dess muddring ligger under Sjöfartsverkets ansvar och hanteras inte i detaljplanen. Kompletterande åtgärder med muddring i hamnområdet och anpassning av kajer med mera är Umeå hamns ansvar. Detta möjliggörs genom detaljplanen.

Hamnen i framtiden

Med tanke på att hamnanläggningar byggs för en livslängd på cirka 70-100 år är det lätt att förstå att det är svårt att förutspå hur hamnverksamheten kommer se ut mot slutet av perioden. Fartygsstorlekar, hanteringsutrustning, miljöregler och arbetsmiljöregler har förändrats kraftigt under hamnens livslängd och liknande förändringar kommer troligen ske framåt i tiden också, fast kanske även på andra områden.

Enligt Kvarken Ports prognos kommer godsvolymen i Umeå hamn (inklusive terminalgods) att öka från 2,4 miljoner ton år 2020 till 4,2 miljoner ton år 2040 respektive till 5,1 miljoner ton år 2050.

Stora volymökningar, 5 - 7 procent per år, förväntas för färjegods 2021 - 2026, kopplat till att den nya färjan tas i drift 2021. Därtill väntas stora volymökningar för papper (kraftliner) 2023 - 2024 (15 procent per år) och returfiber 2023 - 2026 (10 - 15 procent per år), vilket hänger samman med SCA Obbolas utbyggnad. Även trävaror förväntas öka starkt 2021 - 2025, med fem till sex procent per år. Övrigt gods (inklusive terminalgods) prognoseras öka med två procent per år fram till 2050, med undantag för 2021, då ökningen väntas bli fyra procent. Energiprodukter väntas ha en mer måttlig ökning med en procent per år under hela prognosperioden.

Som ett led av ovanstående behöver planmässiga förutsättningar ses över för en, så långt det är möjligt, flexibel hamnverksamhet.

Översiktsplan, fördjupningar och tematiska tillägg

Översiktsplanen beskriver hur kommunen önskar använda kommunens mark och vatten och hur bebyggelsen bör utvecklas i ett långsiktigt perspektiv.

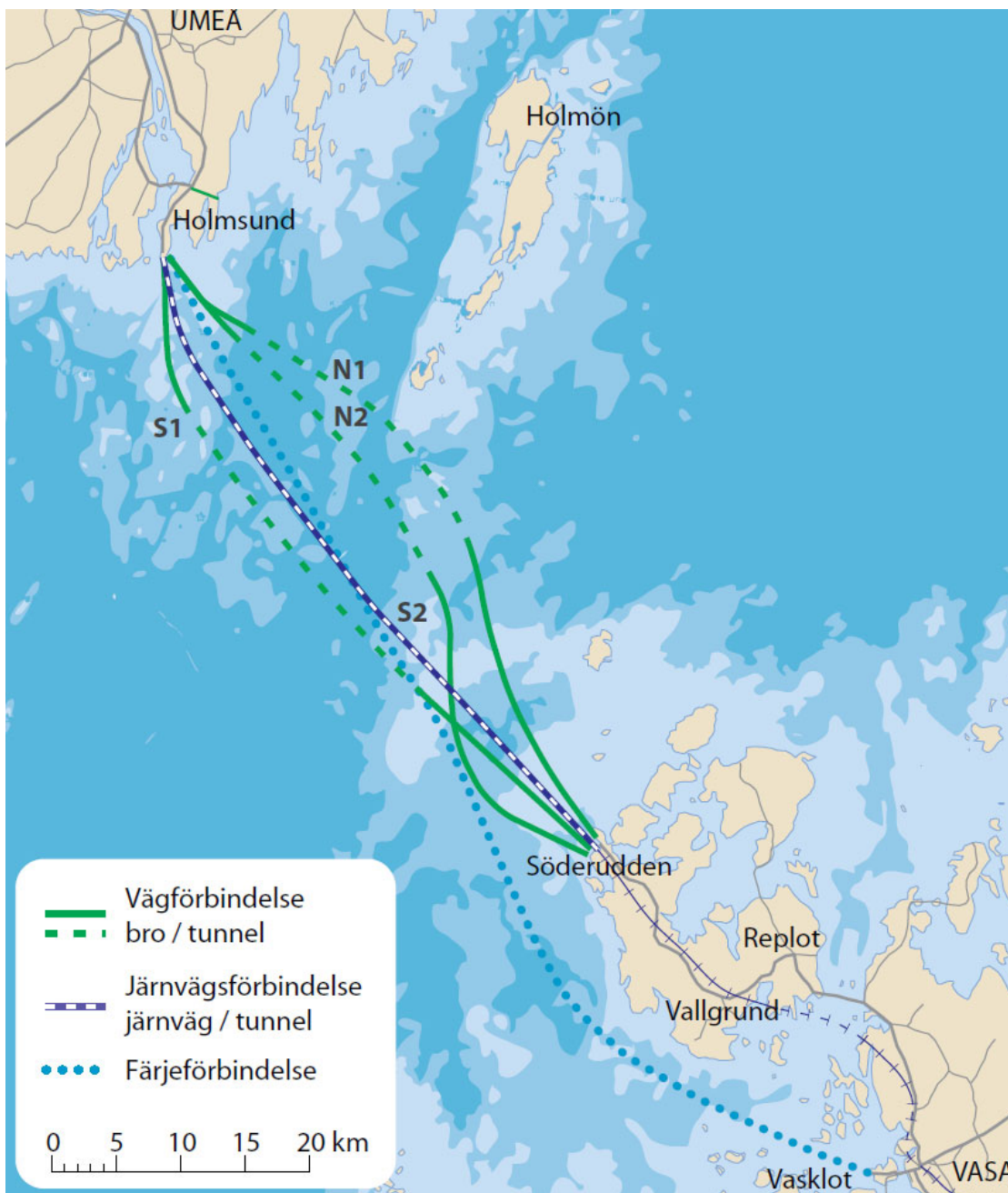
Umeå kommuns översiktsplan består av ett stort antal dokument. Dokumentet *Översiktsplan Umeå kommun (2018)* håller ihop översiktsplanens olika dokument och lotsar till de olika delarna, det vill säga fördjupningar av olika geografiska områden samt tematiska tillägg. För aktuellt planområde, Umeå hamn, hänvisas till *Fördjupning för Umeå* (antagen av kommunfullmäktige 2011, aktualitetsförklaring 2018).

I fördjupning för Umeå redovisas att hamnen i framtiden om möjligt kan utökas söderut mot och kan även omfatta Fjärdgrundet. Oljehamnen och depåområdet avses för verksamheter med brandfarliga varor där skyddsområde till annan verksamhet eller bebyggelse gäller om minst 100 meter. Genomförd rätning av väg E12 och tvärbanan nämns samt en förlängning av järnvägen till färjeterminalen. Den långsiktiga visionen är en fast förbindelse över Kvarken. Ett antal alternativ, via korridorer för en fast förbindelse, är studerade. Samtliga av dessa angör land i Umeå hamn för vidare anslutning till väg E12 (se efterföljande karta). Dessa korridorer får ses som reserat i FÖP och bör beaktas i fortsatt planeringsarbete.

Holmsund och hamnen ingår inte i *Fördjupning för kusten* (antagen av kommunfullmäktige 2013), men Holmsunds framtida behov av expansionsområden beskriv dock inom ramen för "delområde 6 Holmsund". I övrigt hänvisas till kommande fördjupning för Holmsund och Obbola som är under framtagande.

Detaljplanen bedöms vara i led med att förverkliga intentionerna i kommunens översiktsplaner.

För berörda riksintressen, se rubrik *Riksintressen*.

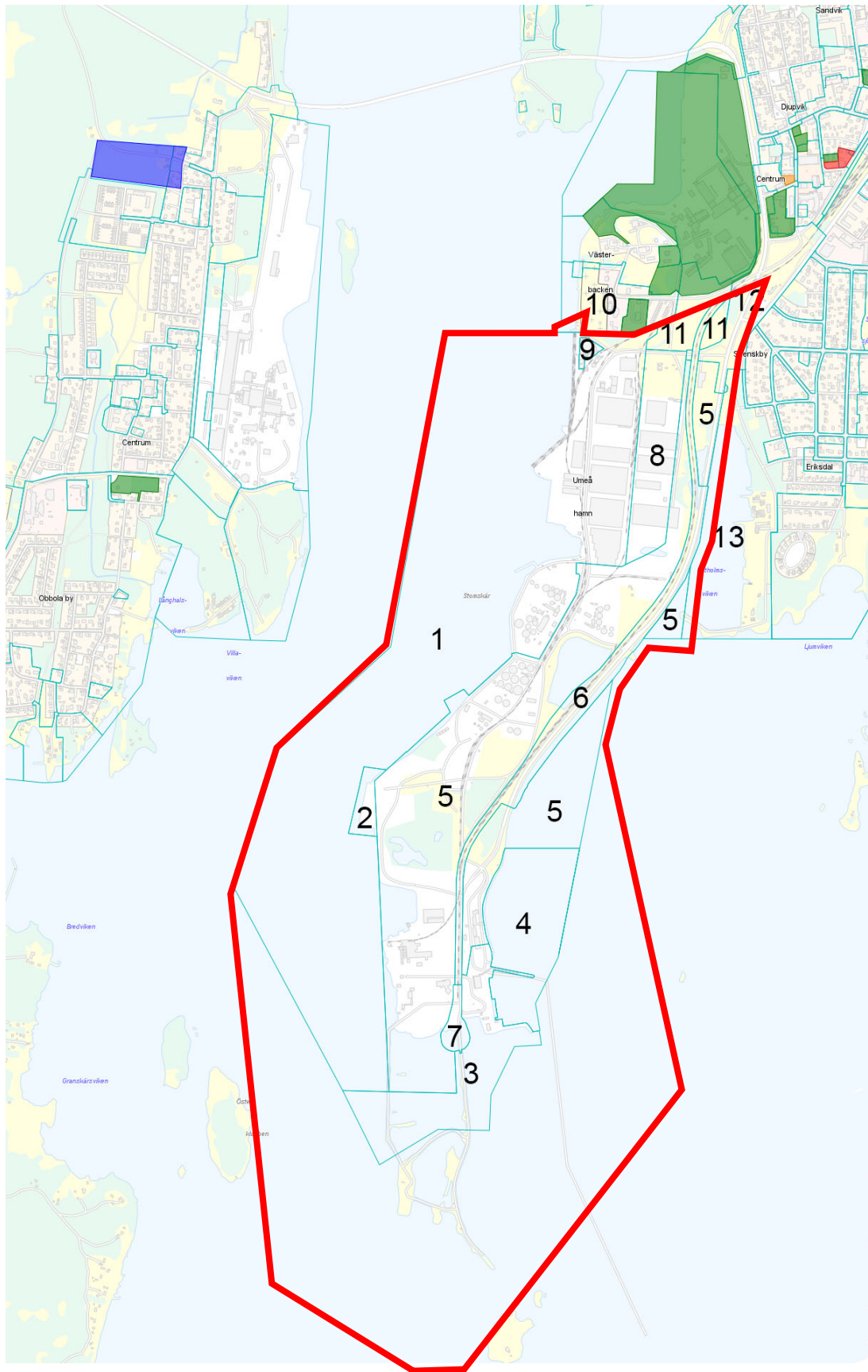

Alternativ för en fast förbindelse mellan Umeå och Vasa. Karta: ÅF Infraplan 2010, FÖP för Umeå.

Detaljplaner och områdesbestämmelser

Hamnområdet regleras idag genom flertalet detaljplaner framtagna från 1964 och framåt. Den senaste detaljplanen antogs år 2020 avseende hamnområdets sydöstra del (färjeterminalen). Tre av detaljplanerna har genomförandetid kvar.

Gällande detaljplaner redovisas nedan (på karta samt i en tabell).

Gällande detalplaner. Aktuellt planområde markeras ungefärligt med rött.

Laga kraft datum (genomförandetid)	Nr. på karta	Namn (planbeteckning / diarienummer)	Huvudsaklig markanvändning
			Byggrätt (inom gällande del)
1964-05-13	11	Detaljplan (stadsplan) för industriområdet samt järnvägsområdet (2480K-P-HO-A1-20)	storindustri
			Byggrätten regleras med mark som inte får bebyggas (prickad mark på plankartan).
1967-10-16	8	Detaljplan (stadsplan) för industriområdet (2480K-P-HO-A1-31)	storindustri, allmänt ändamål, park
			Byggrätten regleras med mark som inte får bebyggas (prickad mark på plankartan). Byggnaders (byggnads-)höjd regleras till max 15 meter samt en taklutning om max 30 grader.
1967-12-11	1	Detaljplan (stadsplan) för Umeå uthamnsområde (2480K-P108-1968)	hamn, upplag, vattenområde, järnväg
			Byggrätten regleras med mark som inte får bebyggas (prickad mark på plankartan). Inom område för hamnändamål får endast mindre byggnader uppföras och placeras så att de inte förhindrar eller försvårar för hamntrafiken eller underhåll av underjordiska allmänna ledningar. Byggnaders (byggnads-)höjd regleras till max 6-15 meter samt en taklutning om max 30 grader.
1971-07-26	13	Detaljplan (stadsplan) för området mellan Patholmsviken och Ljumviken (2480K-P-HO-A1-45)	vattenområde (småbåts-)hamn
			Området ligger utanför/i anslutning till hamnområdet.
1974-05-13	5	Detaljplan (stadsplan) för Umeå uthamnsområde samt södra delen av industriområdet (2480K-P85-1974)	allmänt ändamål, industri, vatten
			Byggrätten regleras med mark som inte får bebyggas (prickad mark på plankartan). Inom område för hamnändamål får endast mindre byggnader uppföras och placeras så att de inte förhindrar eller försvårar för hamntrafiken eller underhåll av underjordiska allmänna ledningar. Byggnaders (byggnads-)höjd regleras till max 3,5-21 meter samt en taklutning om max 30 grader. Inom område för allmänt ändamål får byggnader uppföras med två våningar.

1983-03-23	10	Detaljplan (stadsplan) för kyrkogårdsområdet m.m. (2480K-P48-1983)	kyrka, begravning, allmänt ändamål, bostäder, samlingslokaler samt vattenområde som får överbyggas
			Vattenområdet får överbyggas med mindre bryggor och liknande. Området ligger utanför/i anslutning till hamnområdet.
1995-04-13	12	Detaljplan för ny E12/Sågverksgatan (2480K-P-95-8 / PLA 94-24)	natur, vägar
			Området ligger utanför/i anslutning till hamnområdet.
1996-10-28	9	Detaljplan för Umeå hamn 2:3 m.fl. (2480K-P96-101 / PLA 96-17)	Djurfodertillverkning
			Byggnader får uppföras med en (byggnads-)höjd upp till +15 - +54 i nollplanet (havets vattennivå), det vill säga cirka 12-51 meter.
2003-06-04	3	Detaljplan för Holmsund 2:65 m.fl (2480K-P03-188 / PLA 01-33)	hamn, öppet vattenområde
			Byggnader får uppföras med en (byggnads-)höjd om max 15 meter. Undantag gäller för skorstenar, master och liknande.
2004-11-16	2	Detaljplan för del av Holmsund 2:65 (2480K-P04-235 / PLA 04-15)	hamn
			Byggnader får uppföras med en (byggnads-)höjd om max 15 meter.
2011-10-26 (2021-10-26)	6	Detaljplan för Holmsund 2:65 m.fl. (2480K-P11-42 / PLA 10-53)	järnväg, väg
			Byggrätten regleras med mark som inte får bebyggas (prickad mark på plankartan)/mark som ska vara tillgänglig för allmänna underjordiska ledningar.
2019-01-14 (2024-01-14)	7	Detaljplan för Holmsund 2:65 och del av 2:1 2480K-P2019-2 / BN-2017/01930)	hamn, trafik
			Byggrätten regleras med mark som inte får bebyggas (prickad mark på plankartan)
2020-07-22 (2025-07-22)	4	Detaljplan för del av Holmsund 2:65 (2480K-P2020-11 / BN-2018/02233)	hamn (på land och vatten)
			Byggnader får uppföras med en (byggnads-)höjd om max 15 meter.

Planprogram

Inget planprogram finns framtaget.

Masterplan Umeå hamn

En utvecklingsplan eller "masterplan" för Umeå hamn är under framtagande (Afr, 2020) som beskriver hamnens utveckling historiskt och framtida utvecklingsbehov. Masterplanen bedöms, när den är klar, ha många olika målgrupper och har därmed lite olika syften. Det gemensamma är att planen ska vara en samlad kunskapsbank som skapar den förståelse som respektive målgrupp behöver för att på bästa sätt bidra till den nytta hamnen innebär för samhället och de företag som verkar där.

Identifierade målgrupper är:

- hamnen internt
- beslutande och tillståndsgivande organ.
- planeringsfunktioner
- allmänheten

I masterplanen lyfts att det i planläggningssammanhang är viktigt att ta höjd för möjlig utveckling av hamnen. För trafikinfrastruktur, där kraven förändras över tid, är det särskilt viktigt att i planarbete tar höjd för denna utveckling. Hamnen är en sådan infrastruktur där beredskap måste finnas för relativt snabba förändringar av flödesmönster och behov.

Grundinställningen är att detaljplanen ska utformas så flexibel som möjligt utan att riskera negativa konsekvenser på berörda intressen, närboende eller allmänheten.

Detaljplanen bedöms vara i led med att förverkliga intentionen i masterplanen.

Riksintressen

Riksintressen är geografiska områden som på grund av sina speciella förutsättningar är av nationellt intresse. Områdena avser såväl olika bevarandebalken som områden som är viktiga för exploatering för ett visst ändamål. Bestämmelserna om riksintressen finns i 3–4 kapitlen miljöbalken. Utpekade områden som bedöms ha sådan betydelse för olika samhällsintressen ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras värden eller möjligheterna att använda dessa för avsett ändamål.

Planområdet omfattas/berörs av riksintresse för:

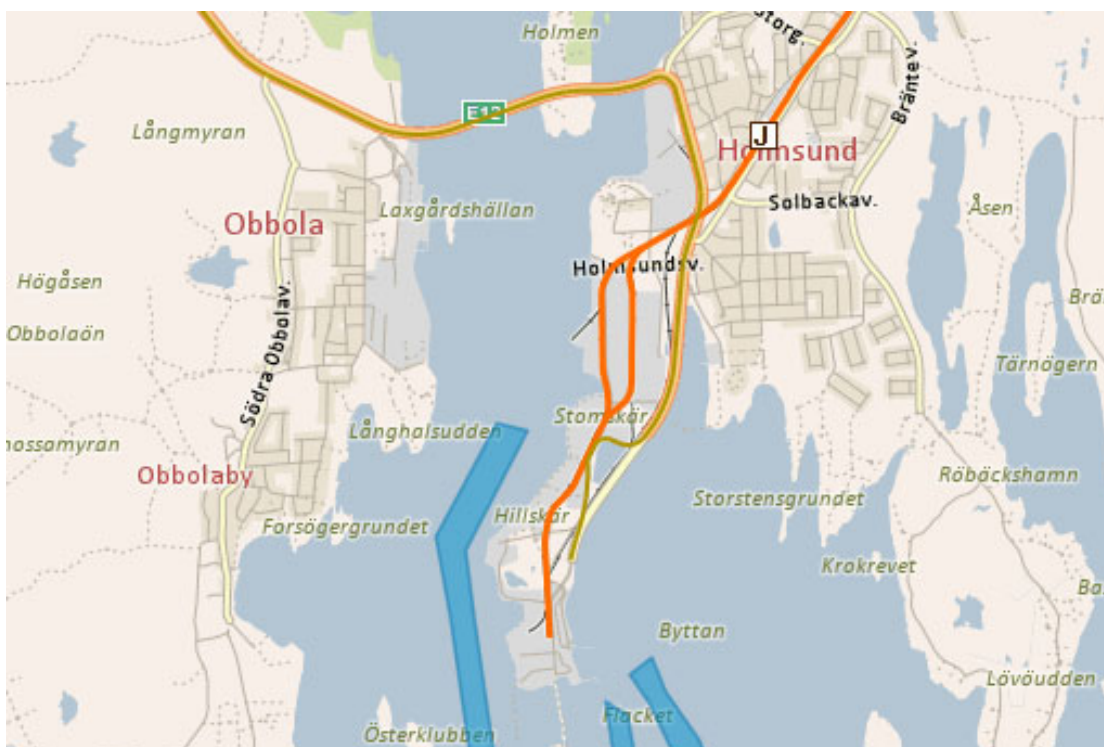
- kommunikationer – befintlig väg, E12, enligt 3 kap. 8§ miljöbalken.
- kommunikationer – befintlig järnväg enligt 3 kap. 8§ miljöbalken.
- kommunikationer – befintlig farled inkl. buffertzoner enligt 3 kap. 8§ miljöbalken.
- kommunikationer – msa-yta för Umeå Airport enligt 3 kap. 8§ miljöbalken.
- kommunikationer – befintlig hamn enligt 3 kap. 8§ miljöbalken.
- yrkesfisket (Umeå skärgård Täftefjärden) enligt 3 kap. 5§ miljöbalken

Planområdet gränsar även i norr till riksintresseområde för kulturmiljövård (Västerbacken Holmsund) enligt 3 kap. 6§ miljöbalken.

Riksintresse för kommunikationer

Trafikverket avgör vilka områden som är av riksintresse för trafikslagets anläggningar (väg, järnväg, luftfart och sjöfart).

Planområdet omfattas/berörs av riksintresse för (befintlig) väg (väg E12), (befintlig) järnväg, (befintlig) farled inkl. buffertzoner, msa-yta för Umeå Airport samt (befintlig) hamn.

Riksintressen för kommunikationer – riksintresse farled (blå områden), riksintresse järnväg (orange linje) och riksintresse väg (gul linje). Källa: Trafikverket (riksintressekartor)

Trafikverket arbetar för närvarande med en översyn av riksintressen för kommunikationer för de fyra trafikslagen. I augusti 2020 antogs nya kriterier för vilka anläggningar som bedöms vara av riksintresse och under hösten 2021 förväntas uppdateringar avseende utpekade riksintressen.

Riksintresse för kommunikationer – befintlig hamn

Allmän hamn utpekats efter prövning och beslut från Trafikverket som hamn av riksintresse för sjöfarten. Detta i det fall hamnen antingen ingår i TEN-T-nätverket (Trans-European Transport Network), omsätter en godsmängd överstigande 100 000 ton per år eller 200 000 passagerare per år över en femårsperiod eller på annat sätt är så väsentlig för landets beredskap, försörjning, energiförsörjning eller

godshantering att den inte utan olägenhet för det allmänna intresset kan ersättas med annat trafikslag eller annan hamn.

Umeå hamn är utpekad som riksintresse (enligt beslut av Trafikverket 2013-02-20, TRV 2013/10869) med motiveringen att hamnen ingår i TEN-T, att hamnen årligen omsätter en godsmängd på 2,4 miljoner ton samt har stor betydelse för godshanteringen i norra Sverige.

Riksintresset för Umeå Hamn är inte preciserat av Trafikverket och har därför ingen fysisk avgränsning.

Syftet med detaljplanen är bland annat att inom området skapa planmässiga förutsättningar för utvecklad hamnverksamhet och säkerställa allmänhetens tillgång till färjeläge. Detaljplanens genomförande bedöms säkerställa hamnen och därmed riksintressets värden även på lång sikt.

Riksintresse för kommunikationer – befintlig farled

Planområdet omges av flera farleder utpekade som riksintressen som leder in till Umeå hamn:

- Måsungen/Orions grund - Umeå hamn
- Gamla Finlandsfärjeleden - Umeå hamn
- Nya Finlandsfärjeleden - Umeå hamn
- Stygnet – Bredskärssund
- Trehövda - S Fjärdgrund (Petlandsleden)

Dessa är delvis också del av det transeuropeiska transportnätet (TEN-T), det vill säga viktiga transportstråk inom Europeiska unionen.

Syftet med detaljplanen är bland annat att inom området skapa planmässiga förutsättningar för utvecklad hamnverksamhet och säkerställa allmänhetens tillgång till färjeläge. Detaljplanens genomförande bedöms säkerställa hamnens funktion och därmed värdena för riksintresset befintlig farled även på lång sikt.

Riksintresse för kommunikationer – befintlig järnväg

Järnvägen Umeå – Holmsund är av interregional betydelse samt av betydelse för den regionala utvecklingen. Av denna anledning är banan utpekad som riksintresse. Funktionen av riksintresseanspråket är att säkerställa för transporter med järnväg till/från Umeå hamn.

Aktuell del av banan (inom Umeå hamn) trafikeras idag enbart av godstrafik.

Det östra järnvägsstråket, som löper parallellt med väg E12, reserveras som järnväg [T₁] i detaljplanen. Övriga järnvägsspår ingår som del av kvartersmarken för hamn (se rubrik *Förutsättningar och förändringar - Mark- och vattenanvändning*). Syftet att inte reglera de senare särskilt är att järnvägsspåren vid behov ska kunna flyttas i samband med utveckling av hamnen för att passa verksamheten och logistiken inom hamnområdet. På detta sätt bedöms att funktionen kvarstå och tillgodoses från den statliga anläggningen via den kommunala ut i hamnområdet. Riksintressets värden

bedöms inte skadas av genomförandet av aktuell detaljplan. Riksintressets geografiska avgränsning bör dock ses över vilket åligger trafikverket.

Riksintresse för kommunikationer – befintlig väg, E12

Väg E12, Umeå – Riksgränsen ingår i det nationella stamvägnätet som riksdagen fastställt. Vägarna i det nationella stamvägnätet är av särskild nationell betydelse och är därför utpekade som riksintresse. Vägen börjar i Umeå Hamn och sträcker sig längs hamnens östra sida strax norr om färjeterminalen och följer Umeälven upp till svensk-norska gränsen, öster om Mo i Rana. Vägen ansluter till hamnen och flygplatsen i Umeå vilka också är utpekade som riksintressen.

Väg E12 utgör ett viktigt stråk för godstransporter (rekommenderad väg för transporter med farligt gods) mellan kust och inland och är en viktig länk mot Norge, samt för arbetspendling mellan Holmsund-Umeå och vidare västerut.

Under 2019 förändrades Trafikverkets väghållaransvar för del av vägsträckningen av väg E12. Enligt avtal ansvarar numera Umeå kommun för de sista 900 metrarna av vägen fram till färjeterminalen inom Umeå hamn.

Väg E12 reserveras som väg [VÄG] i detaljplanen och riksintressets värden bedöms därmed inte påverkas av genomförandet av aktuell detaljplan.

Riksintresse för kommunikationer – msa-yta för Umeå Airport

Planområdet innefattas i msa-yta/hinderyta (influensområde med hänsyn till flyghinder) för Umeå flygplats (civilflyget) vilken sträcker sig med en radie om 55 km kring flygplatsen. Med influensområde avses det område där höga anläggningar såsom vindkraftverk, master, torn och andra byggnader (även ventilationshuvar, master, hisstoppar på byggnader etc.) kan innebära fysiska hinder för luftfarten.

För att säkerställa att tillkommande bebyggelse inte riskerar att generera en negativ inverkan på flygplatsens horisontella hindersyta regleras en högsta totalhöjd av byggnader om max 52 meter över angivet nollplan (meter över havet).

Om detaljplanen leder till konstruktioner (exempelvis vindkraftverk, kranar och master) med en totalhöjd som innebär att hinderytan överstigs ska byggherren, innan byggstart, kontakta flygplatsens flygsäkerhetskoordinator för samordning. Frågan hanteras i bygglovsskedet.

Begränsningen av byggnaders totala höjd säkerställer nyttjandet av flygplatsen och innebär inte att verksamheten påtagligt försvåras. Genomförandet av detaljplanen bedöms därmed inte innebära en negativ påverkan på värdena av riksintresset.

Riksintresse för yrkesfisket

Vattenområdena kring hamnen berörs av riksintresse för yrkesfisket. Riksintressanta områden för yrkesfisket är av Havs- och vattenmyndigheten utpekade inom havsområde, sjöar och vattendrag samt för fiskehamnar. Tillämpningen av miljöbalken innebär att planeringen för användning av mark- och vattenområden ska säkerställa fiskesektorns tillgång till fångstområden i både havet och inlandsvatten. Det är också avgörande att planeringen säkerställer nödvändig infrastruktur av

hamnar med service för fiskefartygen och som erbjuder lämpliga möjligheter för landning av fångsten.

De områden som anges som riksintresse för yrkesfiske uppfyller sammantaget dessa kriterier:

- området hyser värden av stor nationell vikt
- området behövs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden eller
- området behövs för att genomföra eller upprätthålla nationellt viktiga strukturer.

Fisket i Bottenviken domineras av siklöja, sik och laxfiske. Värdet av detta fiske är här högre än inom andra områden inom svensk ekonomisk zon. I aktuellt vatten, i skärgården utanför Umeå/Holmsund samt kring Holmön/Ängesön, finns betydelsefulla fångstområden för främst lax och sik men också andra sötvattensarter. Ume/Vindelälvens mynningsområde är vidare en viktig vandringsväg för lax. Lekområden för sik, siklöja, strömming och andra arter som fångas kommersiellt finns överallt i skärgårdarna och innerfjärdarna av Bottenviken.

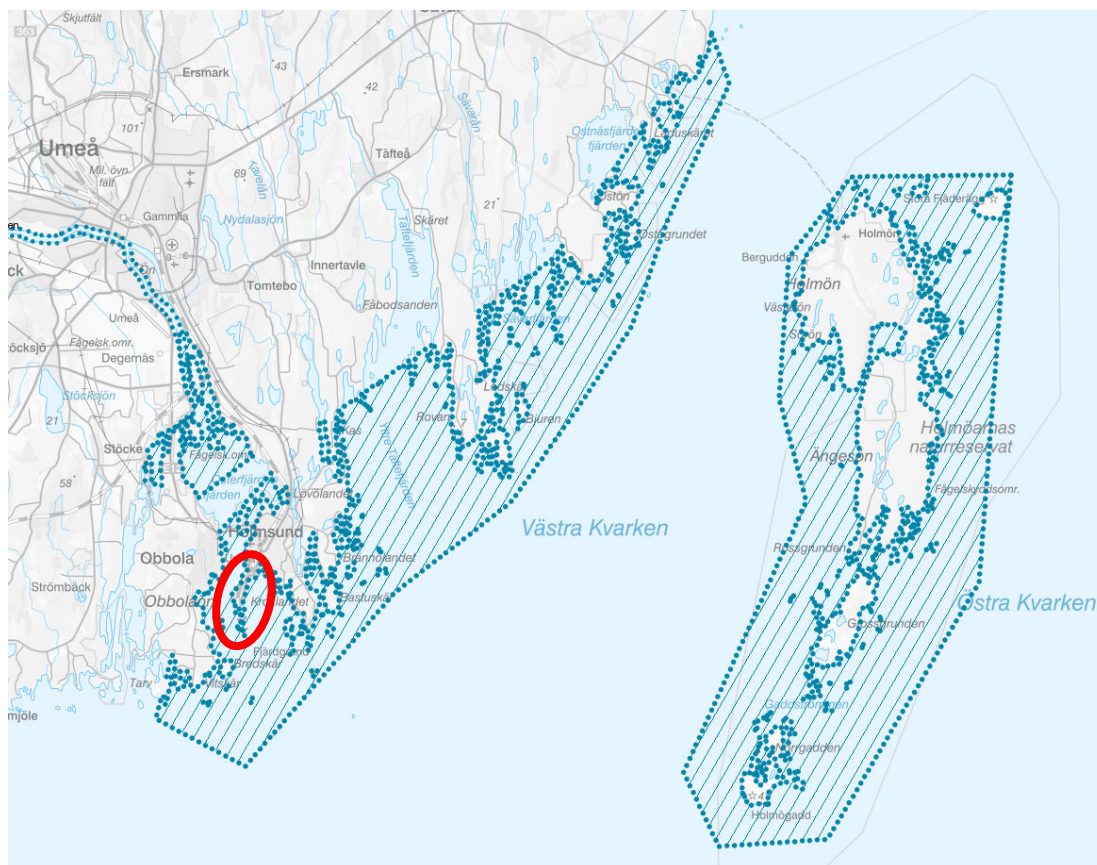
Ingen riksintressant hamn för yrkesfisket finns utpekad i närområdet.

Påverkan från planförslaget på yrkesfisket kan ske genom att grumlig från muddring och byggarbeten skulle kunna störa fiskar eller leda till igenslamning av fiskeredskap. Byggnationer som möjliggörs av detaljplanen skulle potentiellt kunna påverka strömförhållanden även utanför planområdet. Fler och större fartyg innebär även att ett större geografiskt område tas i anspråk för fartygstrafik i farleden.

Grumling till följd av muddring och byggnation behöver tillståndsprövas som vattenverksamhet, varvid skyddsåtgärder såsom siltgardiner eller andra grumlingskydd kan föreskrivas av mark- och miljödomstolen. Påverkan på strömningsförhållanden har inte utretts i planärendet, men sannolikheten för en påtaglig påverkan bedöms som mycket liten. Detta eftersom strömmen i området styrs av Umeälven och troligen inte påverkas av de i detta sammanhang relativt små utbyggnaderna i vattenområdet.

Då farleden redan idag trafikeras av ett relativt stort antal fartyg bedöms det som osannolikt att fiske förekommer så pass nära att de skulle störas även om antalet fartyg blir fler. Konsekvensen för yrkesfisket bedöms som liten.

Genomförandet av detaljplanen bedöms sammanfattningsvis inte innebära en betydande negativ påverkan på värdena av riksintresse för yrkesfisket.

Riksintresseområde för yrkesfisket. Umeå hamn markeras ungefärligt med en röd ring. Källa: länsstyrelsens geoportal. 2021-05-26

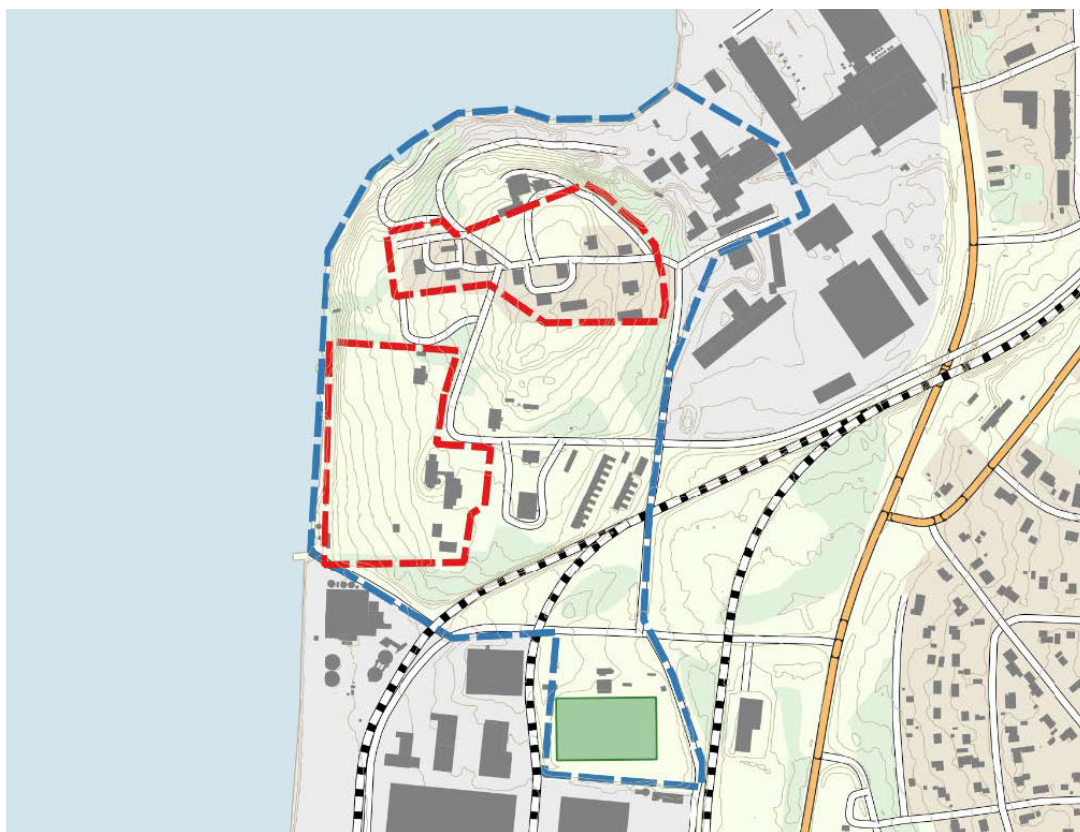
Riksintresse för kulturmiljövård

I den norra delen av hamnområdet, angränsande till riksintresse för hamnen, ligger området Västerbacken, vilket är ett utpekat riksintresseområde för kulturmiljövård (enligt beslut av Riksantikvarieämbetet, RAÄ 1997-11-17). Riksintresset Västerbacken - Holmsund [AC 7] utgörs enligt motiveringen i riksintressebeskrivningen av en industrimiljö från 1850-talet vid Baggböle sågverks dåvarande lastageplats. Riksintresset uttrycks genom att det i området finns ett tiotal väl bibehållna timrade arbetarbostäder från 1850-talet med senare uppförda uthuslängor. Kyrkan och prästgården uppfördes av företaget under 1860-1880-talen.

Länsstyrelsen Västerbotten lade 2017 fram ett förslag till revidering av riksintresset där motivering och gränsdragning utvidgats. Detta är ett arbetsmaterial som inte ännu inlämnats för formellt beslut till Riksantikvarieämbetet. Gränsen för riksintresseområdet föreslås utvidgas för att inkludera SCA:s f.d. huvudkontor (1952–53), den närmaste äldre industribyggnaden, skolhuset, "Kyrkskolan" med gymnastikhuset som uppfördes av Holmsunds bolag i början av 1900-talet, lärarbostaden (ursprungligen som skola, byggd 1885 av bolaget), arbetarbostäder i Kv. Spiken från 1947 samt idrottsplatsen Kamratvallen och byggnader på industriområdet. Motiveringen till riksintresset föreslås utvecklas med beskrivningen "Miljön speglar industrisamhällets etablering och framväxt med dess ekonomiska,

sociala, religiösa och estetiska utveckling - från de patriarkala idealen vid skogsindustrins framväxt under 1800-talets andra hälft till folkbildningsidealerna under första hälften av 1900-talet." Uttrycket för riksintresset föreslås också utvecklas med beskrivningen: "Kuperat område i höjdläge med utblickar mot havet. Medvetet planlagd och grupperad bebyggelsestruktur med lummiga öppna ytor där emellan. Nio timrade och rödfärgade bostadshus i två våningar för arbetare och förmän, uppförda på 1850-talet samt senare uppförda uthuslängor. Inga tomtavgränsningar eller trädgårdsanläggningar. Kyrka uppförd 1860–63, gravkapell och prästgård i ljus oljefärg samt kyrkogård. Skola från 1900-talets början med gymnastikbyggnad i ljus oljefärg och lärarbostad med uthus. F.d. kontorsanläggning uppförd 1952–53 som huvudkontor för SCA. Idrottsplatsen Kamratvallen. Radhuslägenheter i Kv. Spiken, byggt 1947 för Holmsunds AB. På industriområdet ställverk från 1885 respektive mitten av 1900-talet, såghus från 1939 och verkstadsbyggnad från 1948."

Riksantikvarieämbetets beslutade riksintressebeskrivning från 1997 är den som har juridisk status.

Avgränsning för riksintresse för kulturmiljö. Röd linje: Avgränsning 1997. Blå linje: Förslag till ny avgränsning 2017.

Beskrivning av området

Västerbacken ligger på en liten höjd som sluttar ned mot Österfjärden. Området avgränsas i öster av Axel Enströms väg och i norr av en brant, tätbevuxen slänt (2). Nedanför slänten ligger ett antal sågverksbyggnader från början av 1900-talet (3), vars tak och skorstenar är synliga från området. På området finns ett tiotal timrade arbetarbostäder (1) från 1850-talet, inordnade i en planlagd bebyggelsestruktur med tydliga gårdsbildningar. Husen innehåller idag hyreslägenheter, förutom ett, som inhyser ett museum för sågverksepoken. På en gräsyta vid arbetarbostäderna finns skulpturen Stabbläggaren (4), utförd i armerad betong av studenter vid ABF:s konstskola 1981. Längst norrut på området ligger en konferensanläggning (5) som tidigare var kontorsbyggnad för sågverksbolaget. Byggnaden uppfördes på 1950-talet, men dess tidstypiska uttryck har försvagats i och med tillbyggnader på 70- och 80-talen i avvikande skala, tegelformat och takbeklädnad. Söder om arbetarbostäderna finns en kuperad naturyta (6) som karaktäriseras av nakna berghällar högt gräs. Västerut ligger Holmsunds kyrka (9), byggd 1860-tal, med tillhörande prästgård (7), kyrkogård (8) och gravkapell. Kyrkan har en tillbyggd församlingsgård från 1985. I bakgrunden reser sig Lantmännens foderfabrik (16) inom hamnområdet. Bredvid kyrkan finns två skolbyggnader (10) från början på 1900-talet, båda i relativt dåligt skick. Längst sydost på området ligger kv. Spiken (11) med två radhuslängor från 1940-talet. Västerbacken avgränsas i söder av kraftiga barriärer (12) i form av järnväg, brant järnvägsvall, stängsel och tät växtlighet. Söder om järnvägen är marken betydligt flackare än på Västerbacken. Här finns en förbindelseväg (Axel Enströms väg) mellan Kyrkogatan och Holmsundsvägen (13). På båda sidor av vägen finns tomma, delvis bevuxna upplagsytor. Dessa ytor är planlagda för storindustriändamål i gällande detaljplan (stadsplan) för Umeå uthamnsområde (1955). Holmsundsvägen slutar vid hamnens huvudentré (15). Här ligger också idrottsplatsen *Kamratvallen* (14) från 1920-talet, med naturgräsplan och tillhörande publikläktare, avbytarbås, biljettbås med mera från mitten av 1900-talet. Flertalet byggnader inom den norra delen av riksintresseområdet är skyddade som byggnadsminnen.

1. Arbetarbostäder
2. Barriär
3. Sågverksbyggnader
4. Konstverk
5. f.d. huvudkontor
6. Naturområde
7. Prästgård
8. Kyrkogård
9. Kyrka
10. Skolbyggnader
11. Radhus
12. Barriär
13. Industrimark
14. Idrottsplats
15. Hamnentré
16. Foderfabrik

Byggnader och miljöer inom Västerbacken. Källa: Avvägning av riksintressen, Holmsund (Umeå kommun, 2020).

Tv: Västerbacken sedd från Axel Enströms väg (1). Th: Arbetarbostäder (1).

Tv: Sågverksbyggnad (3), sedd från Västerbacken. Th: Konstverk "Stabbläggaren" (4)

Tv: Huvudkontor, f.d. konferensanläggning (5). Th: Naturyta (6).

Tv: Holmsunds kyrka (9) med foderfabriken i bakgrunden (16). Th: Prästgården (7) samt kyrkogården (8)

Skolbyggnader (10)

Tv: Radhus, kv. Spiken (11). Th: Järnvägs korsning vid Axel Enströms väg. Till höger kv. Spiken (11). Till vänster industrimark (13).

Bostäder (17)

Tv: Västerbacken sedd från industriområdet söder om järnvägen (13). Räls, dubbla stängsel och järnvägsvall utgör kraftiga barriärer (12). Th: Hamnentré (15).

Tv: Kamratvallen (14) sedd från Axel Enströms väg. I förgrunden järnvägskorsning och hamnentré. Th: Entré Kamratvallen (14)

Avvägning riksintressen

Enligt tredje kapitlet miljöbalken ska mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av (bland annat) deras kulturvärden så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön. Även mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för (bland annat) anläggningar för industriell produktion och kommunikationer ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Om ett område berörs av flera riksintresseanspråk ska en avvägning göras mellan oförenliga riksintressen. Företräde ska då ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

I aktuellt fall berörs flera riksintresseanspråk. Riksintressena för kommunikationer är inte oförenliga, utan bedöms komplettera och stärka varandra.

Riksintresseområdena för kulturmiljövården respektive kommunikationer (Umeå hamn och befintlig järnväg) utgör två skilda områden enligt Riksantikvarieämbetets beslutade riksintressebeskrivning, men en intressekonflikt finns för idrottsplatsen Kamratvallen för vilken Länsstyrelsen i arbetsmaterial från 2017 föreslagit ska inkluderas i Riksintresset Västerbacken – Holmsund [AC 7]. Intressekonflikten innebär ett behov av att väga intressena mot varandra.

Hamnändamålet bedöms vara den verksamhet som är lämpligast på platsen och som bäst främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Den planerade nya hamnentrén skulle ha en positiv inverkan på den väg- och rälsburna logistiken till och från Umeå hamn. Att behålla idrottsplatsen Kamratvallen på aktuell plats bedöms påtagligt försvåra utvecklingen och nyttjandet av hamnen. Det är sannolikt också mycket svårt att kombinera idrottsverksamhet för allmänheten med hamnens behov på ett säkert sätt.

Se utförligare beskrivning och resonemang i *Riksintresseanalys - bedömning av detaljplanens påverkan på riksintressen – Bilaga till PLANBESKRIVNING och MKB*, Umeå kommun, 2021-09-24.

Strandskydd

Strandskyddet syftar till att långsiktigt trygga allmänhetens tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Strandskyddet gäller generellt vid alla kuster, sjöar och vattendrag och omfattar land- och vattenområden 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd. Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. I aktuellt område råder inget utökat strandskydd.

För stor del av den detaljplanelagda hamnen råder inget strandskydd idag. När en ny detaljplan upprättas återinträder dock strandskyddet (enligt 7 kap. 18 g § miljöbalken). För att möjliggöra ett genomförande av detaljplanen krävs ett upphävande av strandskyddet inom detaljplaneområdet. Som särskilt skäl åberopas 7 kap. 18 c § första stycket punkt 3 miljöbalken, att området behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området. Därutöver behövs området för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området.

Enligt 7 kap. 18 f § miljöbalken ska ett beslut om att upphäva strandskyddet i en detaljplan inte omfatta ett område som behövs för att mellan strandlinjen och

byggnaderna säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv. Detta gäller inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion. Fri passage är inte aktuellt i hamnområdet på grund av säkerheten inom hamnen.

Det allmänna och enskilda intresset att ta området i anspråk så som avses i planen bedöms väga tyngre än strandskyddets intressen. Av denna anledning upphävs strandskyddet inom hamnområdet (genom generell bestämmelse på plankartan) i samband med att detaljplanen får laga kraft.

Andra särskilda områdesskydd

Planområdet berörs inte av några kända värdefulla eller enligt lag skyddade naturområden eller objekt.

Under perioden 2010-2020 har flertalet observationer av rödlistade arter gjorts i området och rapporterats in till Artportalen. Framför allt rör det sig om fågelarter, exempelvis havsörn som är nära hotad och Ejder som är starkt hotad. Därutöver har några nära hotade däggdjursarter observerats i området (utter, skogshare och igelkott) samt två arter av nära hotade kärlväxter (Höstlåsbräken och Klofibbla). Ingen art är akut hotad.

En naturvärdesinventering samt riktad inventering av groddjur, häckfågel och kärlväxter har gjorts som underlag till detaljplanen (*Naturvärdesinventering samt riktad inventering av groddjur, häckfågel och kärlväxter inom detaljplanerat område av Umeå Hamn, 2019 och 2021*, Pelagia Nature & environment AB, 2021-08-31). Vid inventeringstillfällena har grodor, paddor och ägg påträffats på olika platser inom planområdet. Vanlig padda är fridlyst i Sverige enligt 6§ i Artskyddsförordningen (Svensk författningssamling 2007). Åkergroda är upptagen i bilaga 1 i Artskyddsförordningen och behöver noggrant skydd. Därutöver observerades nio fågelarter som utpekades som nära hotade samt en art som utpekades som såbar enligt rödlistan. En art är listad i Artskyddsförordningen. Vid inventeringen av kärlväxter noterades cirka 190 arter. Inga av dessa är rödlistade eller finns listade i Artskyddsförordningen. Växtligheten i området är generellt påverkad av pågående verksamheter. Dispens behövs från artskyddsförordningen utifrån genomförd inventering. Umeå Hamn AB avser ansöka om dispens i samband med de miljötillstånd som krävs för genomförandet av detaljplanen. Om ytterligare arter som är skyddade enligt artskyddsförordningen påträffas under exploatering ska samråd hållas med länsstyrelsen avseende vidare hantering för att säkerställa att bevarandestatusen för arterna inte påverkas och för att reda ut om dispens från förordningen krävs. Dispens kan vid behov sökas från artskyddsförordningen.

Området (Umeå hamn) ingår i av Unesco utsett biosfärsområde, Vindelälven-Juhtatdahka. Biosfärområden är områden som uppvisar goda exempel på hur nyttjande och bevarande kan gå hand i hand. Dessa områden är pilotområden där nya metoder och ny kunskap testas för att nå en långsiktigt hållbar

samhällsutveckling. Biosfärprogrammets vision är att samhället säkerställer basen för mänsklig välfärd genom bevarande av biologisk mångfald och hållbart nyttjande av ekosystemtjänster. Biosfärsområdet Vindelälven-Juhtadahka sträcker sig längs Vindelälven från norska gränsen i nordväst till Holmsund och Norra Kvarken i öster och är cirka 1,3 miljoner hektar stort. Området har ett unikt landskap med höga natur- och kulturvärden. Fortsatt utveckling av hamnen, inom ramen för gällande lagstiftning, bedöms vara förenlig med biosfärsområdets syften.

Undersökning av betydande miljöpåverkan

När en detaljplan upprättas eller ändras ska kommunen ta ställning till om dess genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. För att ta reda på det ska detaljplaneförslaget genomgå en undersökning. Om undersökningen resulterar i att en betydande miljöpåverkan kan antas ska detaljplaneförslaget miljöbedömas. En miljökonsekvensbeskrivning (MKB) ska redovisa kommunens bedömning av den påverkan på miljön som planens genomförande kan få.

Enligt kommunens bedömning, vilken gjordes i inledningen av planarbetet, kan detaljplanens genomförande antas innebära en betydande miljöpåverkan, varför en (strategisk) MKB har upprättats enligt 6 kap. miljöbalken. Enligt genomgången finns det för faktorer anledning att anta att det finns risk för betydande miljöpåverkan och planen kan därför antas medföra betydande miljöpåverkan.

- Det finns anledning att anta att planen medför negativ påverkan på riksintresse för yrkesfiske och kulturmiljövård.
- Det finns inte anledning att anta att planen medför betydande påverkan på Natura 2000-område.
- Det finns inte anledning att anta att planen medför att miljö kvalitetsnorm kommer att överskridas.
- Det finns anledning att anta att planen äventyrar eller hindrar uppfyllande av kvalitetskraven för någon vattenförekomst.

Länsstyrelsen har tagit del av beslutet och delar kommunens bedömning att planen innebär betydande miljöpåverkan. Beslutet har offentliggjorts på kommunens anslagstavla från den 24 mars till den 14 april år 2021.

Vissa av planerade åtgärder som detaljplanen ska möjliggöra inom hamnen kräver tillstånd enligt miljöbalken. En eller flera miljöbedömningar kommer därmed även att krävas för åtgärderna. Eftersom dessa är specifika och inte berör hela planområdet har det bedömts att miljöbedömningarna för detaljplanen respektive åtgärderna inte kan samordnas (enligt 6 kap. 46§ miljöbalken). Dock har flertalet utredningar för åtgärderna legat till underlag för den miljöbedömningen av detaljplanen.

Kommunala beslut

Byggnadsnämnden beslutade 17 februari 2021 (BN §46) att byggnadsnämnden inleder planläggning av Holmsund 2:65 med flera.

Planförfarande

Planen handläggs med utökat planförfarande eftersom genomförandet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Samrådsrets

Detaljplanens samrådsrets består av alla verksamhetsutövare inom och i direkt anslutning till hamnen, närliggande fastighetsägare samt andra aktörer som bedöms beröras direkt av ett genomförande av detaljplanen.

Förutsättningar och förändringar

Under respektive rubrik i detta avsnitt beskrivs och motiveras planens utformning mot bakgrund av rådande planeringsförutsättningar. Först beskrivs förutsättningarna och därefter förändringar och konsekvenser till följd av detaljplanens genomförande.

Mark- och vattenanvändning

Planområdet, Umeå hamn, är i huvudsak ianspråktaget för hamnverksamhet både på land och vatten. Inom området finns mindre grönytor som till del avses tas i anspråk för verksamheter i samband med hamnens utveckling, exempelvis utfyllnader i vattenområden.

Inom hamnområdet finns äldre bergrum som inte längre nyttjas. Vissa är sedan tidigare avslutade och plomberade medan andra är tomma och sanering pågår.

Hamnområdet regleras idag genom flertalet detaljplaner framtagna från 1960-talet och framåt med markanvändning som avser framför allt hamn (på land och vatten), industri, upplag samt trafikändamål som väg och järnväg.

Området består till stor del av utfylld mark (mellan mindre öar) och har idag en nivåskillnad från cirka +2-3 m.ö.h. (meter över havet). Området är relativt plant.

Se även under rubriken *Förhållningssätt till tidigare ställningstaganden - Umeå hamn*.

Förändringar och konsekvenser

Syftet med detaljplanen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för en utvecklad hamnverksamhet samt att säkerställa allmänhetens tillgång till färjeläge och kopplingen mellan hamnen och Holmsund avseende kommunikationer. Syftet är också att säkerställa berörda riksintressen så att dessa inte blir påtagligt skadade.

Detaljplanen möjliggör företrädesvis för hamn [V], industri [J], verksamheter [Z] och trafikändamål [T]. Syftet är att möjliggöra en flexibel användning av hamnen då framtida behov inte fullständigt säkerställts. Föreslagna användningar och avgränsningar av dessa bedöms lämpliga med hänsyn till hamnens och berörda intressen.

Järnvägsspåren som leder in mot hamnen fastslås delvis för järnväg [T₁]. Järnvägsspåret i öster, som går parallellt med väg E12 och ner till färjeterminalen, ligger fast och användningen är därmed låst till järnväg. Inom detta område inryms kompletterande spår åt väster. Övriga järnvägsspår i hamnområdet kan på sikt behöva justeras beroende av verksamheten varför trafikändamål [T], där järnvägsändamål ingår, möjliggörs inom hela hamnområdet.

I hamnområdets nordöstra delar, närmast bebyggelsen inom Holmsunds samhälle, regleras mindre störande verksamheter [Z]. Vakins/Umevas befintliga återvinningscentral säkerställs tills vidare genom bestämmelse [E₂].

Umeå hamn har många återkommande transporter där både fordon och chaufförer är kända och har passerkort till hamnen. I takt med att verksamheten utvecklas kommer allt fler tillfälliga fordon/förare att leverera gods till eller från hamnen. För att hanteringen vid infarterna ska bli smidig som möjligt behövs ett system för incheckning som inte hindrar efterkommande fordon om inpassage dröjer, exempelvis då handlingar saknas eller behöver kompletteras. Med fler långväga ekipage ökar också behovet av service och med en entréfunktion placerad i anslutning till väg E12. I områdets nordöstra del, vid infarten till hamnen, möjliggörs därmed för uppställning (parkering) och tankning av fordon med målpunkt Umeå hamn [Z, P och G]. I området avses exempelvis service med incheckning, fordonsvåg, WC och dusch, enklare restaurang samt en trygg uppställningsplats för paus eller dygnsvila.

Väg E12, längs hamnens östra sida, regleras som allmän platsmark, väg [VÄG]. Inom detta område inryms även gång- och cykelväg [GCVÄG] hela vägen ut till färjeterminalen. I den norra delen, där väg och gång- och cykelväg passerar under en järnvägsbro, har användningen specificerats till väg [VÄG₁] och gång- och cykelväg [GCVÄG₁] som får överbyggas med järnväg.

Med syfte att behålla ett avstånd mot bebyggelsen på Västerbacken regleras områden med park [PARK] och ett område där vegetationen ska behållas [n₁] i områdets norra del. Området där vegetationen ska behållas utgörs av en gräsbevuxen örtrik slänt som enligt den naturvärdesinventering som utfördes i samband med inventeringarna av groddjur, kärlväxter och fåglar i detaljplaneområdet (*Naturvärdesinventering samt riktad inventering av groddjur, häckfågel och kärlväxter inom detaljplanerat område av Umeå Hamn, 2019 och 2021, Pelagia Nature & environment AB, 2021-08-18*) bedömdes ha påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3).

Hamn [V]

Användningen hamn ska tillämpas för områden för hamnverksamhet och sjötrafik med kompletterande handel och service. Även komplement till verksamheten hamn ingår i användningen. Eftersom en liten del av småbåtshamnen i öster berörs av aktuell detaljplan regleras denna del som småbåtshamn [V₁].

Industri [J]

Användningen industri ska tillämpas för områden för produktion, lager, partihandel och annan jämförlig verksamhet. Även komplement till verksamheten industri ingår i användningen.

Verksamheter [Z]

Användningen verksamheter ska tillämpas för områden för service, lager, tillverkning med tillhörande försäljning, partihandel och annan jämförlig verksamhet med begränsad omgivningspåverkan. Även komplement till verksamheten ingår i användningen.

Trafik [T]

Användningen trafik ska tillämpas för områden för väg- och spårtrafik med tillhörande anläggningar samt vägreservat. Här ingår spårområden och liknande anläggningar samt stations- och servicebyggnader. Även komplement till verksamheten trafik ingår i användningen. I området specificeras ändamålet delvis till endast järnväg [T₁].

Tekniska anläggningar [E]

Användningen tekniska anläggningar ska tillämpas för områden för tekniskt ändamål. Även komplement till verksamheten tekniska anläggningar ingår i användningen. I området specificeras ändamålet till att avse transformatorstation [E₁] samt avfallsanläggning [E₂].

Drivmedel [G]

Användningen drivmedel ska tillämpas för områden för hantering och försäljning av drivmedel och kompletterande handel och service i mindre omfattning. Även komplement till verksamheten drivmedel ingår i användningen.

Parkering [P]

Användningen parkering ska tillämpas för områden för parkeringsanläggningar. Även komplement till verksamheten parkering ingår i användningen.

Vattenområde [W]

Vattenområde ska endast tillämpas för öppet vatten och vatten med mindre anläggningar där karaktären av öppet vatten avses bibehållas. I området specificeras ändamålet till att avse hamn [W₁] samt hamn med vattenområde som får överbyggas [W₂]. Med vattenområde som får överbyggas avses anläggande av bryggor/förtöjningsplats.

Väg [VÄG]

Användningen väg ska tillämpas för områden avsedda främst för trafik till, från och genom en ort samt mellan olika områden inom en ort. I användningen ingår även komplement som behövs för vägens funktion. I

nordost specificeras ändamålet till väg som får överbyggas med järnväg [VÄG₁].

Gång- och cykelväg [GCVÄG]

Användningen gång- och cykelväg ska tillämpas för områden avsedda för gång-, cykel- och mopedtrafik. I användningen ingår även komplement som behövs för vägens funktion. I nordost specificeras ändamålet till gång- och cykelväg som får överbyggas med järnväg [GCVÄG₁].

Park [PARK]

Användningen park ska tillämpas för grönområden som kräver skötsel och som helt eller till viss del är anlagda. I användningen ingår även komplement till parkens användning.

Natur [NATUR]

Natur ska tillämpas för områden för friväxande grönområden som inte sköts mer än enligt skötselplan eller genom visst begränsat underhåll. Även mindre park-, vatten- och friluftsanläggningar och andra komplement till naturområdets användning ingår.

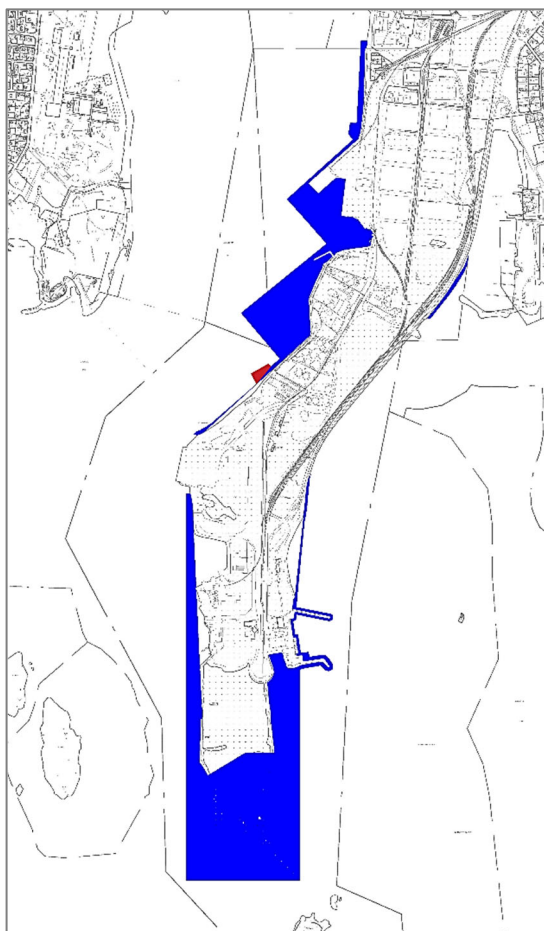

Illustration av tillkommande kvartersmark (blå ytor) respektive utgående kvartersmark (röd yta) för hamnverksamhet jämfört med gällande detaljplaner. Alla erosionsskydd i vatten utanför kajkanter etc. ska placeras inom kvartersmarken.

Då bergtrum redan finns i området är avsikten att, om behov skulle uppstå och det är möjligt, ta dessa i drift igen. Ett bergtrum kan exempelvis användas för lagring av olja och flytande naturgas. Detaljplanen möjliggör bygglov för att anordna, flytta eller väsentligt ändra tunnlar och bergtrum inklusive idrifttagande av befintliga bergtrum.

Stads- och landskapsbild

Hamnens byggnader har tillkommit under en period på drygt 70 år, från 1949 fram till idag. Underhåll, ombyggnationer och andra modifieringar har utförts under åren, men byggåret ger en indikation på dess status.

Se mer utförlig beskrivning av hamnens olika verksamheter under rubriken *Förhållningssätt till tidigare ställningstaganden – Umeå hamn*.

I gällande detaljplaner regleras byggrätten företrädesvis genom reglering med mark som inte får bebyggas (prickad mark på plankartorna). Byggnaders (byggnads-)höjd regleras till upp till mellan 3,5 - 15 meter samt upp till 52 meter i områdets nordvästra del (Lantmännens foderfabrik). I de flesta fall får taklutning inte överstiga 30 grader.

Förändringar och konsekvenser

Byggrätt

Detaljplanen medger att bebyggelse och anläggningar inom området kan anpassas till olika verksamheter och behov.

Det är med hänsyn till landskapsbilden viktigt att reglera byggrätten inom hamnområdet. I detaljplan görs detta normalt genom begräsning av byggrätten, exempelvis i area eller i % av fastighetsarean. Detta tillvägagångssätt är dock praktiskt svårt att kontrollera i genomförandeskedet (vid bygglov) när området är stort. Av denna anledning regleras byggrätten i aktuell detaljplan så som tidigare gjorts i hamnområdet, det vill säga med mark som inte får bebyggas [*prickad mark*] kompletterat med bestämmelse om att byggnader inom det större området (kvartersmark med användningarna hamn [V], industri [J], verksamheter [Z] och trafikändamål [T]) endast får placeras så att de inte förhindrar eller försvårar för hamntrafiken eller underhåll av underjordiska allmänna ledningar [*p₁*]. Kvarvarande markytor får bebyggas upp till 30% BYA (byggnadsarea) av fastighetsarean inom aktuellt användningsområde [*e₁*]. Syftet med det är att bibehålla viss luftighet i byggnationerna närmast omkringliggande bebyggelse.

Begräsning av byggrätten har, förutom hänsyn till landskapsbilden, till syfte att säkerställa viktiga lednings- och kommunikationsspråk inom hamnområdet samt för att skapa säkerhetsavstånd mellan byggnader och kommunikationsstråk. I de nordöstra delarna får marken inte bebyggas närmare än 15 meter från väg E12 [VÄG] och järnväg [T₁] av säkerhetsskal. Se mer om detta under rubriken *Förutsättningar och förändringar – Kommunikationer – Gator och trafik – Väg E12*.

Byggnaders och konstruktioners höjder

Högsta nockhöjd begränsas i större delen av den östra delen av hamnområdet till 20 meter (mätt från medelmarknivå), vilket kan jämföras med tidigare reglering av 15 meter byggnadshöjd med tak om 30 graders lutning. I den sydvästra delen tillåts upp till 40 meter nockhöjd med syfte att möjliggöra behövliga höglager i denna del.

Inom avgränsat område (i hamnens nordvästra del, Lantmännens foderfabrik) tillåts även fortsättningsvis upp till 52 meter i nock för att bekräfta aktuella byggnader.

Närmast omgivande bebyggelse i nord/nordost begränsas högsta nockhöjd till 15 meter då det i dessa delar krävs större hänsyn till omgivningen. Här begränsas också bygggrätten med mark som inte får bebyggas [*prickad mark*] för att avståndet till bebyggelsen på Västerbacken ska bli större.

Ändrad lovplikt

För att underlätta för en föränderlig verksamhet har lovplikten undantagits för upplag och materialgårdar under hela den tid detaljplanen gäller [a₁]. Detta innebär att inget bygglov krävs för dessa verksamheter.

Begreppen upplag och materialgård är inte definierade i plan- och bygglagstiftningen. Definitionen enligt olika källor kan dock sammanfattas som *tillfälliga eller permanenta avgränsade områden som används för förvaring av exempelvis avfall, produkter eller material vid ett kortvarigt uppehåll mellan två moment under produktion eller för färdiga produkter i avvaktan på borttransport*. Ibland kan det vara svårt att avgöra om ett byggnadsverk är en byggnad eller ett upplag. Ett exempel på detta är containrar. Uppfylls definitionen av byggnad krävs bygglov. Frågan avgörs det vill säga utifrån syftet hur den ska användas. Om människor kan uppehålla sig i en container och den är tänkt att användas som förråd, bör den bedömas vara en byggnad. Om syftet med containern däremot är att lagra till exempel material vid en industri eller avfall på en återvinningsstation är den att se som ett upplag.

Utformning och arkitektur

Inga behov av kompletterande planbestämmelser bedöms finnas för att reglera kommande bebyggelses (eller anläggningars) specifika utformning och arkitektur. Dessa måste många gånger specialanpassas för ändamålet och bedömning måste därmed ske i bygglovsskedet med stöd av gällande lagstiftning. I PBL (plan- och bygglagen) regleras bland annat att bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stadsbilden, kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan (2 kap. 6§ PBL och 8 kap. 9§ PBL). I BBR (Boverkets byggregler) återfinns även regler vid byggande.

2 kap. PBL

6 § Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan,
2. skydd mot uppkomst och spridning av brand och mot trafikolyckor och andra olyckshändelser,
3. åtgärder för att skydda befolkningen mot och begränsa verkningarna av stridshandlingar,
4. behovet av hushållning med energi och vatten och av goda klimat- och hygienförhållanden,
5. möjligheterna att hantera avfall,
6. trafikförsörjning och behovet av en god trafikmiljö,
7. möjligheter för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att använda området, och
8. behovet av framtida förändringar och kompletteringar.

Första stycket gäller också i fråga om skyltar och ljusanordningar.

Vid planläggning och i andra ärenden samt vid åtgärder avseende byggnader som inte ingår i ett ärende enligt denna lag ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas. Lag (2014:477).

8 kap. PBL

1 § En byggnad ska ha en god form-, färg- och materialverkan.

Detta gäller enligt Plan- och byggförordningen (2011:338) även för skyltar och ljusanordningar i områden som omfattas av detaljplan.

Kulturmiljö

I den norra delen av hamnområdet, angränsande till riksintresse för hamnen, ligger området Västerbacken, vilket är ett utpekad riksintresseområde för kulturmiljövård [AC 7] enligt beslut av Riksantikvarieämbetet, RAÄ 1997-11-17.

Flertalet byggnader inom den norra delen av riksintresseområdet är skyddade som byggnadsminnen.

Idrottsplatsen Kamratvallen, inom detaljplaneområdets norra del, har av Länsstyrelsen förslagits ska inkluderas i riksintresseområdet för Västerbacken. Intressekonflikten innebär ett behov av att ställa riksintressena emot varandra. Se utförligare beskrivning och resonemang i *Riksintresseanalys - bedömning av detaljplanens påverkan på riksintressen – Bilaga till PLANBESKRIVNING och MKB*, Umeå kommun, 2021-09-24.

Ingen övrig kulturmiljö, så som byggnadsminnen och andra värdefulla byggnader eller bebyggelseområden, bedöms finnas inom hamnområdet.

Förändringar och konsekvenser

Detaljplanens genomförande bedöms inte innebära påtaglig skada på riksintresset Västerbacken - Holmsund [AC 7]. En genomgång av påverkansfaktorer har gjorts i *Riksintresseanalys - bedömning av detaljplanens påverkan på riksintressen – Bilaga till PLANBESKRIVNING och MKB*, Umeå kommun, 2021-09-24. Detaljplanens inverkan på riksintresset bedöms i huvudsak bli obetydligt och som mest måttlig. Hänsyn till att minska den visuella påverkan inifrån och utifrån riksintresset behöver tas i detaljplanen. Detta har hanterats genom bestämmelse om att vegetationen ska behållas [n₁] samt parkmark [PARK] i områdets norra del, i anslutning till riksintressets södra kärnområde. Byggrätt och byggnaders volymer har i möjligaste mån även anpassas i riksintresseområdets närhet.

Fornlämningar

Fornlämningar skyddas av kulturminneslagen (SFS 1988:950).

Det finns inga (kända) fornlämningar i planområdet eller dess närhet.

Förändringar och konsekvenser

Om en fornlämning påträffas under grävning eller annat arbete, ska arbetet omedelbart avbrytas. Den som leder arbetet ska skyndsamt anmäla förhållandet till länsstyrelsen.

Naturmiljö

Planområdet berörs inte av några kända värdefulla eller enligt lag skyddade naturområden. Växtligheten i området är till stor del påverkad av pågående verksamheter.

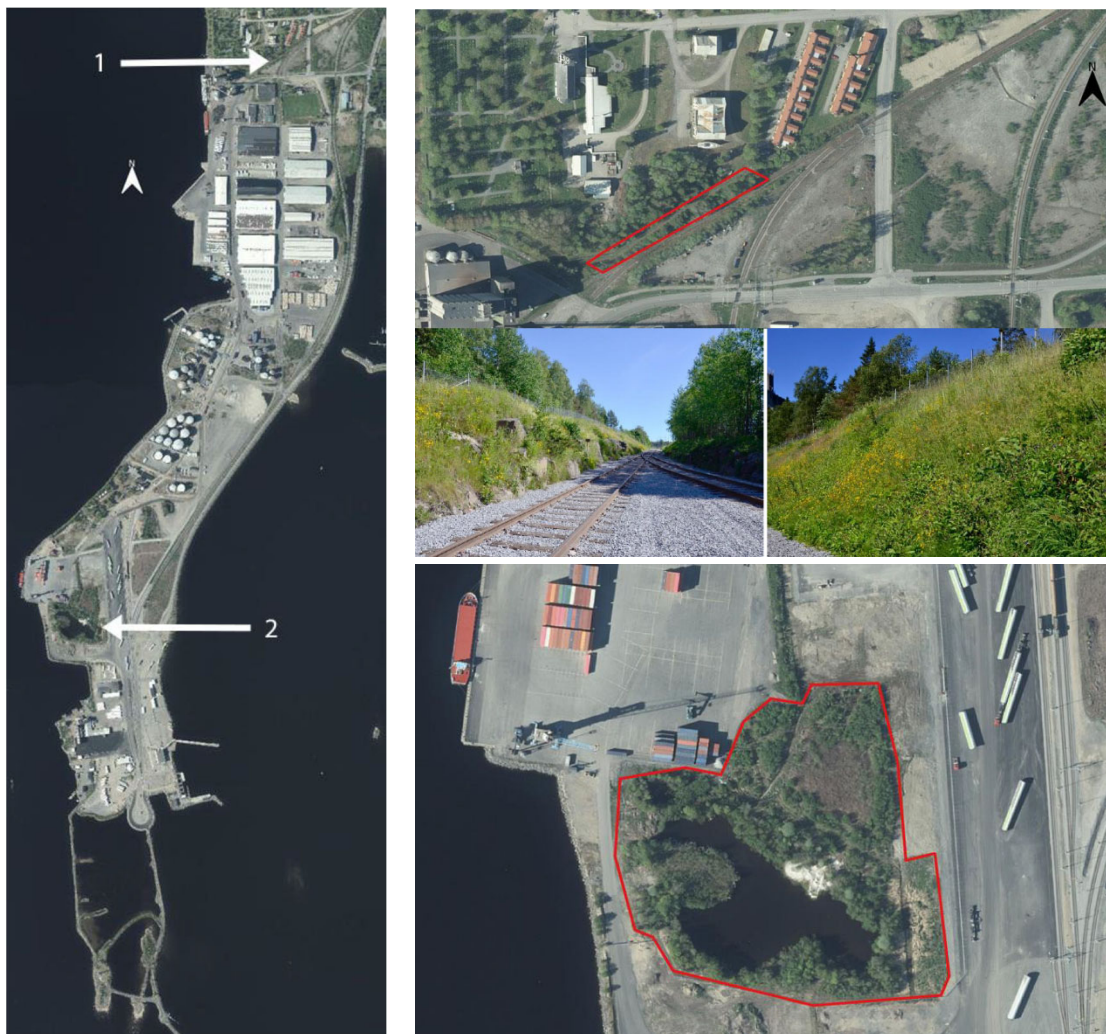
En naturvärdesinventering samt riktad inventering av groddjur, häckfågel och kärlväxter har gjorts som underlag till detaljplanen (*Naturvärdesinventering samt riktad inventering av groddjur, häckfågel och kärlväxter inom detaljplanerat område av Umeå Hamn, 2019 och 2021*, Pelagia Nature & environment AB, 2021-08-31). Vid inventeringstillfällena har grodor, paddor och ägg påträffats på olika platser inom planområdet. Vanlig padda är fridlyst i Sverige enligt 6§ i Artskyddsförordningen (Svensk författningssamling 2007). Åkergroda är upptagen i bilaga 1 i Artskyddsförordningen och behöver noggrant skydd.

Landmiljön har betydelse för fågellivet, främst som rastlokal. Vid investeringstillfällena noterades cirka 60 fågelarter inom planområdet varav nio arter utpekade som nära hotade samt en art som utpekade som såbar enligt rödlistan. En art är listad upptagen i Artskyddsförordningen. Av alla observerade arter bedömdes cirka 30 arter häcka eller troligen häcka i området medan övriga bedömdes utnyttja området enbart för födosök/vila/övernattning eller för tillfälligt besök.

Vid investeringen av kärlväxter noterades cirka 190 arter. Inga av dessa är rödlistade eller finns listade i Artskyddsförordningen.

Den naturvärdesinventering som utförts resulterade i att två områden bedömdes ha påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3). Det ena området utgörs av en örtrik sluttning i anslutning till järnvägsspåret i norra delen av detaljplaneområdet (markerat med 1 på kartan nedan). Det andra området utgörs av en vattensamling, det vill säga den större dammen som omgärdas av träd och buskar i södra delen av aktuellt detaljplaneområde (markerat med 2 på efterföljande karta).

Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3. Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Skogsstyrelsens naturvärdesobjekt kan vara exempel på sådana områden.

Tv: Två områden (1 och 2 i flygbilden) bedömdes ha Påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3). Th ovan: En sydsluttning (inom röd linje i flygfotot) med en karaktär av örtrik äng och i viss mån torräng. Th nedan: Vattensamling tillsammans med omgivande träd- och buskskikt (inom röd linje i flygfotot).

1. Örtrik sluttning intill järnvägsspår

Beskrivning: Järnvägsspåret har delvis skurits genom berggrunden i söder varför den södra delen av sluttningen är torrare jämfört med den norra delen. Området saknar träd och buskarna är låga vilket ger intryck av att området motsvarar en ängsmark. Ett flertal örter växer i sluttningen, dock ingen sällsynt eller hotad art. Däremot förekommer ett flertal arter förknippade med öppna marker och/eller ängsmarker som till exempel backskärvfrö, bergsyra, fårsvingel, gråfibbla, liten blåklocka, prästkrage, vanlig smörblomma och vanlig ögontröst. De många blommande arterna tilldrog sig vid inventeringstillfället ett större antal insekter däribland bin och humlor.

Bedömning: Sluttningen har en karaktär som påminner om äng och i vissa delar som näringsfattig torräng även om ingen egentligen slåtter existerar. Området präglas det vill säga av örtrik markvegetation som liknar ogödslade hävdade ängs- och gräsmarker, vilka under en lång följd av år minskat arealmässigt (Naturvårdsverket 2021). Av denna anledning bedöms sluttningen ha påtagligt biotopvärde i och med

att den representerar en mindre vanlig biotop. Då mer eller mindre vanliga arter och inga sällsynta, rödlistade arter eller arter upptagna i Artskyddsförordningen finns i sluttningen bedöms denna ha obetydligt artvärde. Sammantaget bedöms sluttningen ha påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3).

2. Vattensamling

Beskrivning: Vattensamlingen som är relativt grund omges av lövbärande arter som jolster, gråal, björk och diverse viden som skapar en lummig barriär mot omgivande verksamhetsområde i Umeå hamn. Vattensamlingen tillsammans med träd- och buskskiktet fungerar som en grön ö i det omgivande landskapet och utgjorde häckningsplats för grönbena (listad i bilaga 1 i Artskyddsförordningen) och sävsparv (rödlistad i kategorin nära hotad, NT). Dessutom fanns lekande åkergroda (listad i bilaga 1 i Artskyddsförordningen) och padda (fridlyst i Sverige enligt 6§ i Artskyddsförordningen) i vattensamlingen. Inom området växte den i Västerbotten ovanliga arten tiggarranunkel.

Bedömning: I och med förekomsten av grönbena, sävsparv, åkergroda, padda och den i Västerbotten ovanliga tiggarranunkeln bedöms området ha visst artvärde. Även om området är litet till ytan (cirka 3 ha) så fungerar vattensamlingen tillsammans med det omgivande träd- och buskskiktet som en grön ö i ett öppet landskap och bidrar till den biologiska mångfalden varför området bedöms ha påtagligt biotopvärde. Sammantaget bedöms området ha Påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3).

Förändringar och konsekvenser

Med syfte att behålla ett avstånd mot bebyggelsen på Västerbacken regleras områden med park [**PARK**] och ett område där vegetationen ska behållas [**n₁**] i områdets norra del. Naturområdet utgörs delvis av den identifierade örtrika sluttningen och som bedömdes ha påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3). Området bevaras på så sätt.

Dispens behövs från artskyddsförordningen utifrån genomförd inventering. Umeå Hamn AB avser ansöka om dispens i samband med de miljötillstånd som krävs för genomförandet av detaljplanen. Nämnd vattensamling avses fyllas igen vilket är förenligt med gällande detaljplan (stadsplan) för *Umeå uthamnens område samt södra delen av industriområdet (2480K-P85-1974)*. I ansökan kommer möjligheter att skydda eller bevara arternas livsmiljö att hanteras.

Om arter som är skyddade enligt artskyddsförordningen påträffas under exploatering ska samråd hållas med länsstyrelsen avseende vidare hantering för att säkerställa att bevarandestatusen för arterna inte påverkas och för att reda ut om dispens från förordningen krävs.

Rekreation och friyta

Detaljplaneområdet innehåller inga lämpliga ytor för rekreation. Området är heller inte lämpligt för utevistelse på sådant sätt.

Landmiljön har betydelse för fågellivet, främst som rastlokal och området är ett populärt utflyktsmål för bland annat ornitologer, även om tillgängligheten till området är begränsad av säkerhetsskäl.

Förändringar och konsekvenser

Tillgängligheten till området kommer sannolikt bli mer begränsad för fågelskådning av säkerhetsskäl.

Service

Offentlig och kommersiell finns närmast i Holmsund, Obbola och Umeå centrum.

Förändringar och konsekvenser

Detaljplanens genomförande innebär ingen förändring.

Tillgänglighet och trygghet

Att människor med olika typer av funktionsvariationer och i alla åldrar kan bli fullt delaktiga i samhällslivet, ska alltid beaktas fullt ut vid nybyggnation. Alla ytor ska göras tillgängliga, trygga och användbara för alla grupper av människor så långt det är möjligt. Detta gäller både fysisk och psykisk tillgänglighet - allt från den faktiska framkomligheten till val av växter som kan orsaka allergier som gör det svårt för vissa människor att vistas i miljön eller sådant som kan orsaka känslan av otrygghet, till exempel bristande belysning eller skötsel.

Området består till stor del av utfylld mark (mellan mindre öar) och har idag en nivåskillnad från cirka +2-3 m.ö.h. (meter över havet). Området är relativt plant.

Förändringar och konsekvenser

Tillgängligheten kommer att säkerställas i kommande bygg- och marklov i enlighet med gällande regler, exempelvis plan- och bygglagen och Boverkets byggregler.

För att säkerställa att obehöriga inte kommer in i verksamhetsområdet och till exempel skadar sig eller saboterar omgärdas hamnområdet av stängsel/yttre skalskydd. Detta kommer att kvarstå och utvecklas i och med att hamnen växer.

Skalskydd kan kombineras med skydd mot buller, insyn, ljus och så vidare.

Skalskyddet innebär lämplig typ av hägnad samt bevakade in- och utfarter.

Plank/stängsel för skydd mot störningar och intrång får uppföras vid behov i hela detaljplaneområdet [*generell bestämmelse*].

Kommunikationer

Gator och fordonstrafik

Väg E12 (Europaväg 12) börjar i Umeå Hamn och sträcker sig längs hamnens östra sida strax norr om färjeterminalen och följer Umeälven upp till svensk-norska gränsen, öster om Mo i Rana. Vägen är utpekad som riksintresse, se mer om det under rubrik *Riksintressen*.

Väg E12 utgör ett viktigt stråk för godstransporter (rekommenderad väg för transporter med farligt gods) och är en viktig länk mot Norge samt för arbetspendling mellan Holmsund-Umeå och vidare västerut.

Under 2019 förändrades Trafikverkets väghållaransvar för del av vägsträckningen av väg E12. Enligt avtal ansvarar numera Umeå kommun för de sista 900 metrarna av vägen fram till färjeterminalen inom Umeå hamn.

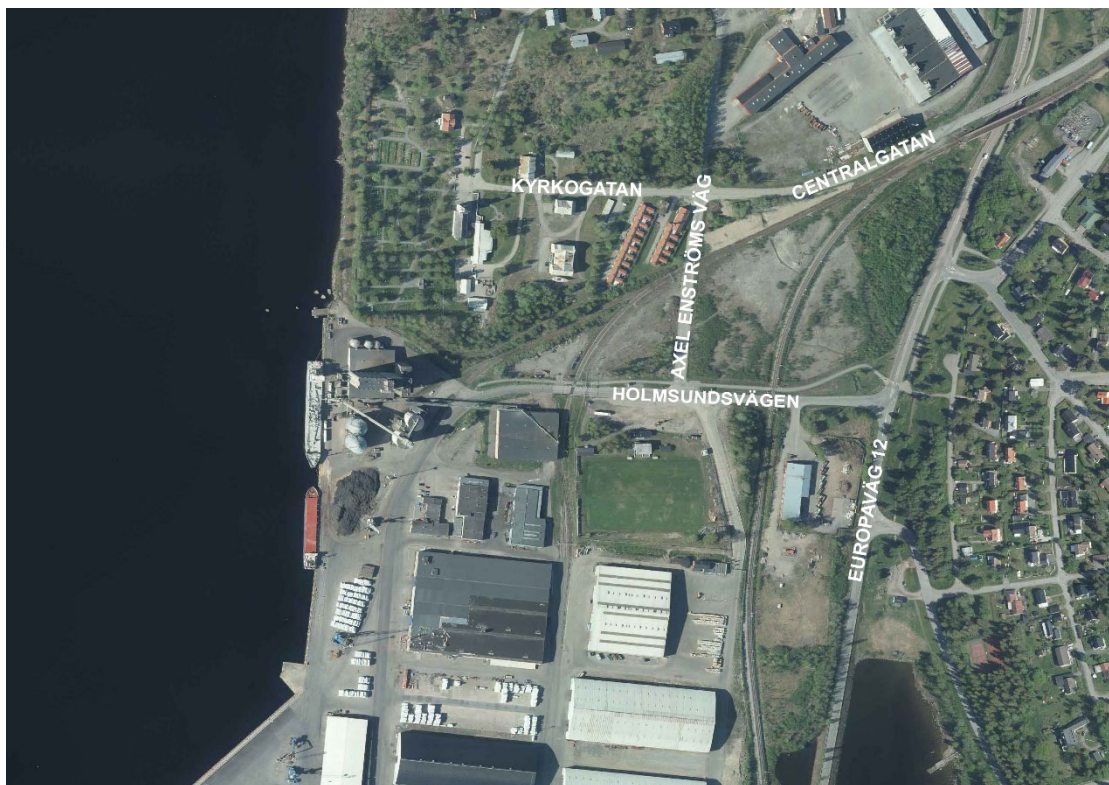
Vägtrafiksystemet i anslutning till Umeå hamn passerar genom samhället Holmsund. Huvudstråket är väg E12, men även Holmsundsvägen nyttjas.

Huvudinfarten till Umeå hamn utgörs av Holmsundsvägen. Från Holmsundsvägen, strax innan järnväg och bommar in mot hamnområdet, knyter Axel Enströms väg norrut till Kyrkogatan/Centralgatan och området Västerbacken. Via Centralgatan österut, samt via Holmsundsvägen, nås Holmsunds samhälle. För dessa vägar är kommunen huvudman. För övriga vägar inom hamnområdet är Umeå hamn AB enskild väghållare för.

Ytterligare in-/utfarter till hamnområdet/väg E12 finns längre söderut, bland annat via Stefans väg.

Vy mot söder väg E12 korsning Holmsundsvägen (entré till hamnen). Källa: Google maps.

Karta vägar

Längs berörd vägsträcka av väg E12 begränsas hastigheten till 60 km/h fram till Holmsundsvägen, delen som leder mot nordost. Här uppgår trafikflödena mellan 4000 – 8000 ÅDT. Söder om denna korsning minskar trafikflödena ner till 1000 – 2000 fordon ÅDT. Hastigheten begränsas till 40 km/h ett par hundra meter före och efter korsningen väg E12-Holmsundsvägen in mot hamnen. Även Holmsundsvägen hastighetsbegränsas här till 40 km/h.

Längs Holmsundsvägen, från väg E12 in mot hamnområdet, finns en separerad gång- och cykelväg.

Axel Enströms väg är relativt smal med trottoar på den östra sidan. Vägen passerar järnvägen in mot hamnområdet i plan, utan bommar och signaler.

Förändringar och konsekvenser

Väg E12 reserveras i sin helhet som allmän platsmark, väg [VÄG] i detaljplanen. I den norra delen, där vägen passerar under en järnvägsbro, har användningen specificerats till väg som får överbyggas med järnväg [VÄG₁].

Holmsundsvägen och Axel Enströms väg, delen söder om Västerbacken, inkluderas i hamnområdet (överförs till kvartersmark för hamnen). Syftet med detta är hamnens markanspråk och möjlighet till utveckling som tidigare beskrivits, bland annat behov av skalskydd och uppställning (parkering) och tankning av fordon med målpunkt Umeå hamn.

Genom fastighetsindelningsbestämmelse [a₃] säkerställs tills vidare körtrafik på (tidigare) Holmsundsvägen in mot hamnen, för åtkomst till Vakins/Umevas befintliga återvinningscentral.

Arbetsplatser genererar persontrafik till och från hamnen, både gång- och cykeltrafik och biltrafik. Det är önskvärt att separera flöden och undvika blandning av cyklister, fotgängare och personbilar bland de tunga fordon och maskiner som trafikerar området. Detaljplanen medger ytor för detta ändamål både längs nuvarande Holmsundsvägen, men också längs väg E12 ända ner till färjeterminalen.

Personbilsflödena till och från färjeterminalen förväntas öka något mer än den allmänna trafik tillväxten. I anslutning till färjans ankomst respektive avgång förekommer flödestoppar som gör att det kan vara svårigheter för den tunga trafiken att ta sig ut från hamnen. Detta kan lösas med trafikljus eller att viss trafik styrs till planskildheter. Detaljplanen motverkar inte sådana lösningar.

Ytterligare in-/utfarter till hamnområdet via väg E12 finns längre söderut. För att möjliggöra en funktionell lösning för större fordon planeras korsningen Stefans väg - väg E12 att ses över och kompletteras med en parallellväg längs väg E12 söderut. Utrymmebehov för detta, inklusive behövliga erosionskydd i vattenområdet, säkerställs i detaljplanen.

In- och utfarter för väg kan göras över järnvägsområdet [T₁].

Järnväg och transporter i hamnen

I hamnområdet finns ett omfattande nät av vägar och järnvägsspår.

Transporterna till och från hamnen via järnväg förväntas öka i framtiden och det är värdefullt med en nära koppling mellan spår och kaj. Samtidigt är hanteringen av tågsätt inne i hamnområdet problematisk på grund av de barriäreffekter det medför för andra flöden. Spåren i sig utsätts också för stora påfrestningar och slitage på grund av annan trafik.

Bangårdsfunktioner som idag finns vid Holmsunds station är under utredning och det finns anledning att se över vilken funktionalitet som ska finnas, var den ska lokaliseras och framför allt att se över arbetssättet och hur kopplingen mellan järnväg och fartyg ska bli riktigt snabb och effektiv. Vissa delar av järnvägsnätet kan behöva modifieras och andra delar kan eventuellt utgå.

Järnvägs korsning vid Axel Enströms väg.

Förändringar och konsekvenser

Kopplingen mellan land- och vattentransporter blir allt viktigare ju större upptagningsområde hamnen når. Det bedöms inte vara nödvändigt, eller på sikt hållbart, att slå fast annat än de östra järnvägsspåren [**T**₁] och Europaväg (E12) [**VÄG**] i området. Detta eftersom verksamheten är föränderlig över tid och detaljplanens syfte är att möjliggöra hamnens utveckling.

Järnvägsspåret i öster, som går parallellt med väg E12 och ner till färjeterminalen, ligger fast och användningen är därmed låst till järnväg. Inom detta område inryms kompletterande spår åt väster. Övriga järnvägsspår och vägar i hamnområdet kan på sikt behöva justeras beroende av verksamheten varför trafikändamål [**T**], där väg- och spårtrafik med tillhörande anläggningar ingår, möjliggörs i hela hamnområdet.

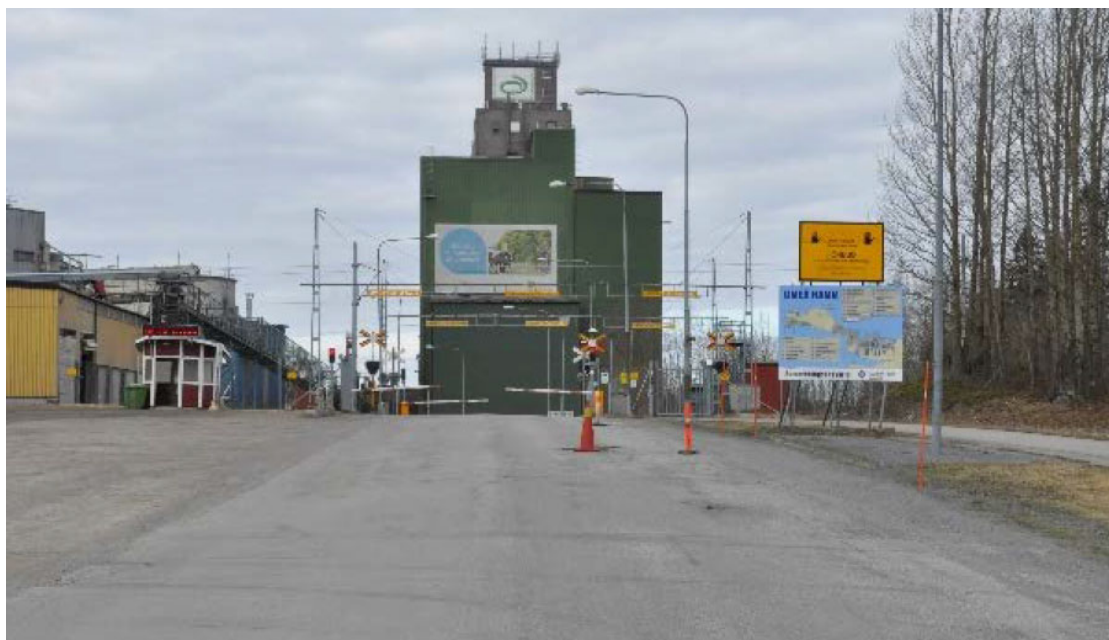
Inom hamnen är funktionen viktig i form av effektivitet, säkerhet och tydlighet. Förbestämda trafikstråk med tydlig uppmärkning av körvägar och körriktningar är nödvändigt. Exempelvis behövs skyltning som går att begripa även för de som inte kan svenska eller engelska. Belysning och färgsättning ökar orienterbarheten. Utformningen regleras inte i detaljplanen då den behöver anpassas till pågående verksamhet. Detta bedöms vara i verksamhetsutövarens intresse.

Parkering, varumottagning och angöring

Umeå hamn har idag en huvudentré och flera grindar in till området. Fler in- och utfarter finns längre söderut via väg E12. I läge med idrottsplatsen Kamratvallen vid huvudentrén finns en mindre kur för anmälan vid inpassage. Här finns i övrigt bara en bom, vilket inte räcker för att skydda anläggningen i perioder av höjd beredskap.

Servicefunktioner för tung trafik i form av mat, bränsle och uppställningsplatser vid behov av paus eller dygnsvila saknas. Incheckningsservicen och skyltning med mera är otydlig.

Personalparkering sker idag i anslutning till verksamheterna.

Hamnentré (vy mot väster, Holmsundsvägen).

Förändringar och konsekvenser

Umeå hamn har många återkommande transporter där både fordon och chaufförer är kända och har passerkort till hamnen. I takt med att verksamheten utvecklas kommer allt fler tillfälliga fordon/förare att leverera gods till eller från hamnen. För att hanteringen vid infarterna ska bli smidig som möjligt behövs ett system för incheckning som inte hindrar efterkommande fordon om inpassage dröjer, exempelvis då handlingar saknas eller behöver kompletteras. Med fler långväga ekipage ökar också behovet av service och med en entréfunktion placerad i anslutning till väg E12. I områdets nordöstra del, vid dagens huvudentré till hamnen, möjliggörs därmed för uppställning (parkering) och tankning av fordon med målpunkt Umeå hamn [**Z**, **P** och **G**]. I området avses exempelvis service med incheckning, fordonsvåg, WC och dusch, enklare restaurang samt en trygg uppställningsplats för paus eller dygnsvila. I övrigt måste entrén tydliggöras och skalskyddet behöver stärkas.

Placering av personalparkeringar behöver utredas och säkerheten måste öka. Flöden behöver separeras inom området för att undvika blandning av gång- och cykeltrafik och personbilar bland de tunga fordon och maskiner som trafikerar området. Ytor för detta bedöms finnas.

Parkeringsbehovet ska fortsatt möjliggöras i anslutning till den egna fastigheten/verksamheten. Hur parkeringsbehovet ska lösas redovisas vid ansökan om bygglov, där den vid tidpunkten gällande parkeringsnormen/behovet tillämpas.

Gång- och cykeltrafik

Separerade gång- och cykelvägar finns idag längs väg E12:s östra sidan fram till korsningen väg E12-Holmsundsvägen samt längs Holmsundsvägen (entré till hamnen). Inom hamnområdet finns inga utmärkta gång- och cykelvägar.

Förändringar och konsekvenser

En utbyggnad av gång- och cykelväg längs väg E12, hela vägen ner till färjeterminalen, möjliggörs genom detaljplanen [**GCVÄG**]. För att inrymma gång- och cykelväg behöver vägområdet breddas åt öster. Behövliga erosionskydd inryms därför i tilltaget vägområde.

Plats finns därutöver att inom hamnområdet anordna gång- och cykelvägar. Förslagsvis bör sådana anläggas från entréområdet i ett huvudstråk i nord-sydlig riktning.

Kollektivtrafik

Holmsund trafikeras med flera lokala busslinjer, flera turer i timmen med ett antal busshållplatser inom 500 meter från hamnens entré. Vid regionala resor krävs åtminstone ett byte.

Förändringar och konsekvenser

Detaljplanen innebär ingen förändring i kollektivtrafikförsörjningen. Kompletterande busshållplats närmare hamnen skulle stärka arbetspendlingen på sikt.

Risker och störningar

Detaljplanen får inte leda till störningar som kan innebära olägenheter för människors hälsa (vilket definieras i 9 kap. 3§ miljöbalken). Med olägenhet för människors hälsa avses en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan ha en menlig inverkan på hälsan. Även de störningar som i första hand påverkar välbefinnandet kan vara olägenheter för människors hälsa, exempelvis buller. Bedömningen av om en störning inverkar menligt på hälsan beror på hur människor i allmänhet uppfattar situationen. För att störningen ska omfattas av miljöbalkens bestämmelse krävs att den har en viss varaktighet, antingen genom att den pågår under en sammanhängande tid eller att den återkommer, regelbundet eller oregelbundet.

Kommunen har skyldighet att betala ersättning för skador (exempelvis värdeminskning av fastigheter) som uppkommer till följd av beslut enligt plan- och bygglagen. Bedömning sker från fall till fall enligt lag och rättspraxis. En viktig utgångspunkt för lagstiftningen är att samhället har förbehållit sig rätten att besluta om ändrad markanvändning. Två begrepp som är viktiga att känna till är planskada och plannytta. Begreppen finns inte definierade i lag, men med planskada menas värdeminskning och andra kostnader till följd av en detaljplan och med plannytta menas följaktligen värdeökning till följd av en detaljplan. Utgångspunkten i lagen är att en planskada får tålas och att en plannytta tillfaller fastighetsägaren. En

planskador ska beaktas vid den intresseprövning som görs när en detaljplan antas. Om planskadan blir alltför stor kan detaljplanen inte antas. De undantag som finns från denna grundprincip, det vill säga de planskador som ska ersättas, anges uttömmande i plan- och bygglagens 14:e kapitel.

Den negativa påverkan som kan uppstå på grund av detaljplanen bedöms vara acceptabel utifrån ett allmänt och kommunalt samhällsbyggnadsperspektiv. Kommunen gör bedömningen att planens genomförande inte leder till sådan skada som beskrivs i plan- och bygglagens 14:e kapitel.

Miljöfarlig verksamhet

Hamnen är en verksamhet som kan innebära störningar för närområdet av exempelvis buller, lukt och störande belysning av bland annat anslutande landtransporter på väg, järnväg och vatten. Verksamheten pågår dygnet runt, något som kan bli ännu viktigare i framtiden om sjötransporter ska kunna konkurrera med landtransporter och bidra till mer hållbara transporter. Landvägen finns särskilda behov avseende tunga eller skrymmande transporter. Detta medför att hänsyn behöver tas i utformning av korsningar, exempelvis avseende ökat utrymme. Idag är de längsta ekipagen för vindkraftvingar 94 meter långa och transformatorer för vattenkraft och andra stora elproducerande anläggningar väger flera hundra ton.

Detaljplanen möjliggör för miljöfarlig verksamhet som kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Detta kan vara verksamheter som exempelvis bullrar, alstrar (miljöfarligt) avfall, föroreningar, lukt samt risk för miljö och hälsa. Vissa av de aktuella åtgärderna som detaljplanen ska möjliggöra kräver därmed tillstånd enligt 9 kapitlet miljöbalken. Eftersom dessa är specifika och inte berör hela planområdet har det bedömts att miljöbedömningarna för detaljplanen respektive åtgärderna inte kan samordnas (enligt 6 kap. 46§ miljöbalken).

I detaljplan görs en prövning av markens lämplighet för olika användningar. Användningen ska vara lämplig med hänsyn till bland annat människors hälsa, säkerhet och risken för olyckor, översvämning med mera. Dubbelreglering, det vill säga sådant som styrs i annan lagstiftning, ska undvikas.

I detaljplaner som möjliggör miljöstörande verksamhet (exempelvis hamn och industriändamål) är det ofta oklart vilken typ av störande verksamhet som kommer att etableras inom området. Verksamheter kan även på sikt förändras. Syftet med detaljplanen är därmed att ge förutsättningar för valda användningar. De flesta miljöfarliga verksamheter ska därefter tillståndsprövas enligt miljöbalken. Vid en sådan prövning prövas den enskilda specifika verksamheten med dess risker och störningar till omgivningen. En detaljplan för exempelvis industriändamål säkerställer det vill säga inte att alla typer av industriverksamheter kan etableras på platsen.

Kvarnen Portens har låtit upprätta en övergripande riskbedömning för sin verksamhet inom Umeå hamn. Riskanalysen inkluderar de ombyggnationer som verksamhetsutövaren nu planerar i hamnen och syftar till att kartlägga vilka olika skadehändelser som kan inträffa, bedöma hur sannolika dessa händelser är och vilka konsekvenser de medför om de inträffar. Övergripande risker kopplade till

hamnverksamheten kan vara spill och läckage av flytande kemikalier, trafikolyckor, brand samt och eventuellt explosion eller gasbildning om det förekommer kemiska ämnen med sådana egenskaper.

Enligt genomförd riskbedömning bedöms det inte föreligga någon generell och överhängande risk för olycksfall eller miljöpåverkan inom hamnens verksamhetsområde. Den största risken återfinns kring hantering av brandfarliga varor i oljehamnen och verkstaden. Vidare finns risker för trafikolyckor i de allmänna delarna av hamnområdet och risk för intrång i området. Det finns även risker kopplade till verksamheter inom hamnen, där brand och utsläpp kan ske.

För att minska risker för större olyckor finns skyddsåtgärder för att minska konsekvenserna av oönskade händelser. Exempel på skyddsåtgärder är förebyggande underhåll och besiktning av rörledningar, uppdaterade krishanteringsplaner och övningar. Ytterligare skyddsåtgärder som tillämpas är brandgator mellan verksamheter, samordnad krishantering och samverkansmöten.

Förändringar och konsekvenser

Planförslaget innebär att den sammanlagda ytan av hamnområdet tillåts öka, att mängden gods som hanteras i hamnen ökar och att nya verksamheter kan etableras.

Generellt bedöms riskerna i framtiden komma att bestå av samma typer av händelser som idag, men frekvensen kan öka med ökad omfattning på verksamheterna. Framför allt risker kopplade till trafik kan komma att öka om vägar inte fullt ut dimensioneras för förekommande trafik.

Om verksamheter som klassas som miljöfarliga verksamheter ska etableras inom området kommer de att genomgå en anmälnings- eller tillståndsprocess innan de kan starta sin verksamhet. I denna process säkerställs att erforderliga skyddsåtgärder finns på plats. Det bedöms därmed inte finnas behov av särskilda föreskrifter i detaljplanen kopplat till risker i verksamheter som prövas enligt miljöprövningsförordningen.

Skydd mot störningar

Nödvändiga plank och stängsel får uppföras inom hela planområdet vid behov [*generell bestämmelse*]. Syftet är att möjliggöra skydd mot omgivningen mot buller och andra störningar samt som säkerhet mot intrång (skalskydd).

Erosionsskydd kommer bland annat att krävas utanför kajer. Dessa ska placeras inom kvartersmarken [**m₁**]. Inom område för väg E12 [**VÄG, GCVÄG**] bedöms att erosionsskydd inryms inom den allmänna platsmarken och behöver således inte placeras inom vattenområdet.

Tillstånd enligt miljöbalken

Enligt 9:e kapitlet miljöbalken regleras tillstånds- eller anmälningsplikt för miljöfarlig verksamhet. Med miljöfarlig verksamhet avses

1. utsläpp av avloppsvatten (definieras i efterföljande paragraf), fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten,
2. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten, eller
3. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus, joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande.

Verksamheter har krav på sig att avhjälpa den negativa påverkan så kan uppstå från verksamheten. Detta behandlas särskilt i anmälnings- och tillståndsärendena.

Tillstånd för vattenverksamhet kommer också att krävas för åtgärder i samband med genomförandet av detaljplanen, exempelvis åtgärder i vattenområden. Med vattenverksamhet avses (enligt 11 kapitlet miljöbalken)

1. uppförande, ändring, lagning eller utrivning av en anläggning i ett vattenområde,
2. fyllning eller pållning i ett vattenområde,
3. bortledning av vatten från ett vattenområde,
4. grävning, sprängning eller rensning i ett vattenområde,
5. en annan åtgärd i ett vattenområde som syftar till att förändra vattnets djup eller läge,
6. bortledning av grundvatten eller utförande av en anläggning för detta,
7. tillförsel av vatten för att öka grundvattenmängden eller utförande av en anläggning eller en annan åtgärd för detta, eller
8. markavvattning.

Seveso-verksamheter

För att förebygga allvarliga olyckor inom kemiindustrin och begränsa följderna för människor och miljö har EU antagit det så kallade Sevesodirektivet.

Sevesolagstiftningen omfattar lagen (1999:381), förordningen (2015:236) och föreskrifterna (MSBFS 2015:8) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, samt miljöbalken (1998:808), lagen om skydd mot olyckor (2003:778) och plan- och bygglagen (2010:900).

Sevesolagstiftningen ställer krav på en säker hantering av farliga ämnen samt säker drift av verksamheten. Om verksamhet omfattas av denna lagstiftning ska bland annat en säkerhetsrapport upprättas och allmänhet, som löper risk att påverkas vid en allvarlig kemikalieolycka, ska informeras om vilka åtgärder som måste vidtas vid en eventuell olycka.

Närhet till väg E12

Vägens sidoområde behöver generellt utformas så att risken för svåra personskador vid avkörningsolyckor förebyggs. Normalt ska det finnas en så kallad säkerhetszon längs vägen, en zon med jämnt underlag, flack lutning och fri från oeftergivliga hinder (högre än 0,1 meter ovan marknivån), stup och djupt vatten ($\geq 0,5$ meter).

Säkerhetszonens bredd är beroende av bland annat högsta tillåten hastighet och trafikflöde (ÅDT, årsmedeldygnstrafik). Det finns också andra skäl till att det behövs

ett fritt utrymme längs vägar, bland annat för snöupplag och för att få plats med vägmärken och belysning.

Längs berörd vägsträcka av väg E12 begränsas hastigheten till 60 km/h fram till Holmsundsvägen som leder mot nordost. Här uppgår trafikflödena mellan 4000 – 8000 ÅDT. Söder om denna korsning minskar trafikflödena ner till 1000 – 2000 fordon ÅDT. Hastigheten begränsas till 40 km/h ett par hundra meter före och efter korsningen väg E12-Holmsundsvägen in mot hamnen.

Säkerhetszon längs hela sträckan uppgår till mellan 2-3 meter mellan vägbanekant (avseende övergripande huvudväg/tätortsgenomfart med flack släntutformning) och närmaste hinder. Enligt § 47 väglagen (1971:948) om tillståndspliktig zon får därutöver inte, utan länsstyrelsens tillstånd, uppföras byggnader, tillbyggnader eller andra anläggningar som menligt kan inverka på trafiksäkerheten. Tillståndsplikten gäller inom ett avstånd av tolv meter från ett vägområde (körbana inklusive diken och slänter). Länsstyrelsen kan, om det är nödvändigt med hänsyn till trafiksäkerheten, föreskriva att avståndet utökas upp till 50 meter. Längs väg E12 (Holmsund-riksgränsen vid Umbukta) gäller utökad tillståndsplikt med krav på bebyggelsefritt avstånd om 30 meter från vägområdet. Särskild utredning kan dock motivera kortare säkerhetsavstånd. Detta kan medges med särskilt tillstånd, eller genom reglering i detaljplan.

Förändringar och konsekvenser

Detaljplanen tillåter ingen bebyggelse eller område för stadigvarande vistelse närmare vägområdet än 15 meter. Mellan körbanan och område som kan bebyggas är det som minst cirka 20 meter. I detta område finns dike för avvattning av vägen.

På grund av avståndet bedöms exploateringen inte hamna i konflikt med trafikanläggningen avseende säkerhet, drift med mera.

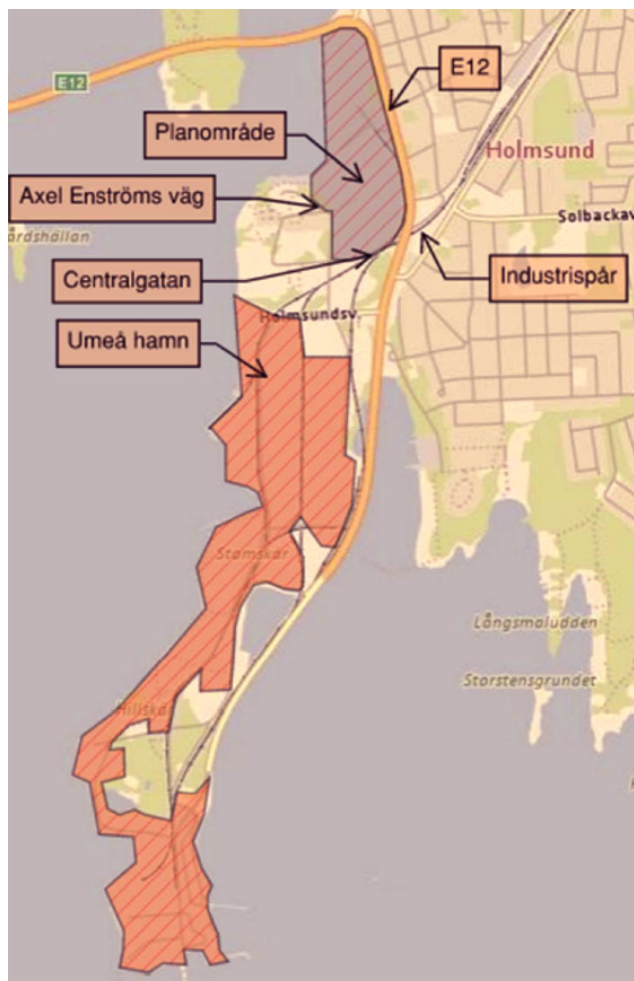
Transporter av farligt gods

Vägtrafiksystemet i anslutning till Umeå hamn passerar genom samhället Holmsund. Huvudstråket är väg E12, men även Holmsundsvägen nyttjas. Båda vägarna är primär rekommenderad väg för farligt gods.

Det är viktigt att beakta transporter av farligt gods när bebyggelse planeras intill transportanläggningar för att minska riskerna. Genom lämplig lokalisering kan konsekvenser av olyckor undvikas eller begränsas.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet vid riskidentifiering i den kommunala planprocessen och har tagit fram regionala riktlinjer för skyddsavstånd till transportleder för farligt gods (*Riktlinjer för fysisk planering - Skyddsavstånd till transportleder för farlig gods i Norrbotten Västerbottens län*, Länsstyrelsen Norrbotten och Västerbotten, november 2019). Enligt de riktlinjer som presenteras bör ett riskhanteringsavstånd från transportled för farligt gods på 150 meter tillämpas. Om detta inte är möjligt behövs en riskbedömning med syfte att avgöra behov av skyddsavstånd eller säkerhetshöjande åtgärder.

En riskutredning i enlighet med i länsstyrelsens riktlinjer har genomförts för detaljplaneprogram för fastigheterna Märkpojken 1 och 6 norr om Umeå hamn (*Detaljerad riskbedömning för planprogram Umeå kommun – Märkpojken 1 & 6, WSP, 2020-12-07*). Slutsatserna i denna bedöms kunna tillämpas även för aktuell detaljplan då Umeå hamn, söder om programområdet, är målpunkt för transporter med farligt gods via väg- och spårtrafik.

Schematisk bild över området för planprogram i relation till hamnen. Källa: Detaljerad riskbedömning för planprogram Umeå kommun – Märkpojken 1 & 6, WSP, 2020-12-07.

Förändringar och konsekvenser

Enligt riskutredningen som genomförts för utvecklingsområdet direkt norr om hamnen (detaljplaneprogram för fastigheterna Märkpojken 1 och 6) påvisar att byggnader inte bör upprättas närmare än 15 meter järnvägen (industrispår) eller väg E12 utifrån individrisk- och samhällsrisksberäkningar. För etablering inom 15 – 30 meter från farligt godslederna krävs riskreducerande åtgärder enligt tabell nedan.

Zon A – Ej känslig verksamhet	
Avstånd [m]	Riskreducerande åtgärder
0 - 15	Skyddsavstånd. Marken kan exempelvis utgöras av grönområden eller cykelväg eller jordvall. Dike/invallning krävs för att inte utsläpp ska nå närmare planområdet
15 - 150	Inga riskreducerande åtgärder krävs för etablering av zon A.
Zon B och C – mindre känslig verksamhet och normalkänslig verksamhet	
Avstånd [m]	Riskreducerande åtgärder
0 - 15	Ingen etablering.
15 - 30	Etablering av zon B och zon C möjlig om följande riskreducerande åtgärder vidtas: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Byggnadstekniskt brandskydd (se avsnitt 5.1.2) ▪ Ej oskyddad stadigvarande vistelse utomhus (se avsnitt 5.1.2) ▪ Säker utrymningsväg (se avsnitt 5.1.3) ▪ Placering av friskluftsintag och ev. nödstopp (se avsnitt 5.1.5)
30 - 150	Överväg placering av friskluftsintag och att förse mekanisk ventilation med nödstopp för personintensiva verksamheter. Inga övriga riskreducerande åtgärder bedöms nödvändiga.

Tabell som visar krav på riskreducerande åtgärder för etablering inom 15 – 30 meter från farligt godsleder i området. Åtgärder för zon D, Känslig verksamhet, redovisas inte då någon sådan verksamhet inte tillåts inom hamnen. Källa: Detaljerad riskbedömning för planprogram Umeå kommun – Märkpojken 1 & 6, WSP, 2020-12-07.

Zon A (Ej känslig verksamhet)	Zon B (mindre känslig verksamhet)
<p>Alldeles intill transportleden för farligt gods kan ej känslig verksamhet placeras. Ej känslig verksamhet är sådan markanvändning som omfattar ett fåtal människor vilka inte upprätthåller sig stadigvarande på platsen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parkering (ytparkering) • Trafik • Odling • Friluftsområde • Tekniska anläggningar 	<p>Mindre känslig verksamhet avser sådan markanvändning som omfattar få och vakna personer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Detaljhandel (< 3000 m²) • Industri • Drivmedelsförsäljning • Lager • Parkering (parkeringshus) • Verksamhetsområde
Zon C (normalkänslig verksamhet)	Zon D (känslig verksamhet)
<p>Normalkänslig verksamhet avser sådan markanvändning som omfattar färre personer än känslig verksamhet, samtidigt som personerna får vara sovande, givet att de har god lokalkännedom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bostäder (småhusbebyggelse) • Detaljhandel • Kontor • Tillfällig vistelse (mindre hotell/camping) • Besöksanläggning utan betydande åskådarplats • Centrumverksamhet 	<p>Känslig verksamhet avser sådan markanvändning som omfattar många eller särskilt känsliga personer (personer med nedsatt förmåga att själva inse fara och påverka sin säkerhet t.ex. vårdbehövande eller barn):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bostäder (flerbostadshus) • Vård • Skola • Tillfällig vistelse (större hotell/konferens) • Besöksanläggning med betydande åskådarplats

Kategorisering av markanvändning i bebyggelsezoner. Källa: Riktlinjer för fysisk planering - Skyddsavstånd till transportleder för farlig gods i Norrbotten Västerbottens län, Länsstyrelsen Norrbotten och Västerbotten, november 2019.

I detaljplanen medges endast bebyggelse av kategori A - ej känslig verksamhet, 0-15 meter från farligt godsled [m_3]. Inom 15-30 meter från farligt godsleds tillåts bebyggelse av kategori B och C - mindre känslig och normalkänslig verksamhet tillsammans med nedan punktade riskreducerande åtgärder [m_2]:

- Byggnadstekniskt brandskydd - lägst brandteknisk klass EI 30 och fönster i lägst klass EW30 för fasader och tak vända mot farligt godsled.
- Ej oskyddad stadigvarande vistelse utomhus.
- Säker utrymningsväg (i riktning bort från farligt godsled)
- Placering av friskluftsintag vänd bort från farligt godsled.

Inom upp till 150 meter från farligt godsled bör friskluftsintag generellt vändas bort från farligt godsled och förses mekanisk ventilation med nödstopp för personintensiva verksamheter.

Sammanfattningsvis bedöms att genomförande av detaljplanen kan göras med en risknivå som är acceptabel avseende farligt gods.

Påverkan från farligt gods genom Holmsund hanteras inte särskilt i denna detaljplan då farligt gods fortsatt ska ledas på vägar som är rekommenderade för farligt gods och tillstånd krävs för miljöfarlig verksamhet som etablerar sig inom hamnområdet.

Framkomlighet för utryckningsfordon

I Umeåregionens brandförsvar finns det totalt tio brandstationer. På Umeå brandstation jobbar heltidsanställda brandmän. Övriga nio är deltidsstationer som bemannas av brandmän i beredskap, bland annat i Holmsund.

Närmaste sjukhus finns i Umeå (Norrlands universitetssjukhus), cirka 15 km norr om Umeå hamn.

Förändringar och konsekvenser

Framkomligheten för ambulans och räddningstjänst till och från detaljplaneområdet bedöms vara god. Flera infarter finns därtill in till hamnområdet samt parallellvägar ifall exempelvis väg E12 skulle bli blockerad.

Brandposter ska vid behov anordnas på lämpliga ställen i hamnområdet.

Byggnaders utformning och blåljuspersonals behov av åtkomst, framkomlighet till brandposter och släckvatten beaktas därutöver i samband med bygg- och markprojektering i enlighet med gällande regler.

Buller

Buller är oönskat ljud, vilket är ett stort folkhälsoproblem. När människan utsätts för buller är den vanligaste reaktionen en känsla av obehag. Därutöver anses buller också orsaka bland annat stressreaktioner, trötthet, irritation, blodtrycksförändringar och sömnstörningar.

Inom planområdet medges och finns det verksamheter som leder till bullerstörningar. Bullerpåverkan i området runt Umeå hamn har utretts vid flera tillfällen i samband med detaljplane- och tillståndsprocesser.

Allmänt om buller

Ljud, vars styrka är konstant i tiden, mäts oftast i decibel med beteckningen dBA. Indexet "A" efter "dB" indikerar att ljudets frekvenser har korrigerats på ett sätt som motsvarar hur det mänskliga örat uppfattar frekvenser. Det mänskliga örat uppfattar högre frekvenser bättre än låga.

I Sverige används vanligtvis två störningsmått för buller, ekvivalent ljudnivå, L_{eq} , och maximal ljudnivå, L_{max} . Med ekvivalent ljudnivå avses medelljudnivån under en given tidsperiod. För industribuller kan tidsperioden vara till exempel en hel dag, kväll eller natt. Förenklat kan man säga att den maximala ljudnivån är den högsta momentana ljudnivån, för industribuller till exempel den höga ljudnivån som uppstår när en lastmaskin tippas material.

Riktvärden utomhus anges som frifältsvärden. Detta innebär att beräknad eller uppmätt ljudnivå inte är påverkad av reflex i egen fasad, men ljudnivån inkluderar andra reflexer.

I tabellen nedan visas exempel på ungefärliga ljudnivåer som kan förekomma i vardagen:

Händelse	Ljudnivå, dBA
Tyst sovrum	20
Kylskåp, avstånd 1 meter	30
Bakgrund kontor	40
Normalt samtal, avstånd 1 meter	65
Inuti personbil som kör	70
Bredvid storstadsgata	75
Passerande godståg 100 km/h, avstånd 100 meter	80
Motorsåg, avstånd 1 meter / diskotek	100

Två jämförbara bullerkällor ökar ljudnivån med 3 dB jämfört med en bullerkälla och tio jämförbara bullerkällor ökar ljudnivån med 10 dB.

Ekvivalent ljudnivå från en väg avtar med cirka 3 dB vid en avståndsfördubbling (vid hård mark). Från en punktkälla, till exempel fläkt eller lastmaskin, avtar ekvivalent ljudnivå istället med cirka 6 dB vid en avståndsfördubbling.

Maximal ljudnivå från väg och från en punktkälla avtar med cirka 6 dB vid en avståndsfördubbling (vid hård mark).

Riktvärden för buller är ett etablerat samlingsbegrepp för ljudnivåer som inte bör överskridas i planläggning och tillsyn. Riktvärdena är det vill säga eftersträvansvärda för att undvika olägenhet för människor.

Industri- och verksamhetsbuller

Boverket har tagit fram allmänna råd och vägledning för omgivningsbuller utomhus från industriell och annan verksamhet med likartad ljudkaraktär (BFS 2020:2).

De allmänna råden innehåller generella rekommendationer om hur föreskrifterna i plan- och bygglagen (2010:900) bör tillämpas då (nya) bostäder kan bli exponerade utomhus för industriellt och annat verksamhetsbuller. Vägledningen och allmänna råd ger stöd i följande situationer:

- Vid planläggning och lovgivning enligt plan- och bygglagen för ny bostadsbebyggelse som kan bli påverkad av befintlig bullrande industri eller annan verksamhet med liknande ljudkaraktär.
- Vid planläggning av skolor, förskolor och vårdlokaler, då den bör tillämpas för de tidpunkter när lokalerna används.
- Vid planläggning för utveckling av befintlig industri eller annan verksamhet med liknande ljudkaraktär.

Vägledningen utgår från tre olika zoner (A, B och C) som bör användas vid planläggning för bostadsbebyggelse i områden som är utsatta för industri- eller verksamhetsbuller.

Tabell. Boverkets riktvärden för buller från industrier och andra verksamheter vid bostadsbyggnads fasad.

	Ekvivalent ljudnivå dagtid kl. 06-18	Ekvivalent ljudnivå kvällstid kl. 18-22	Ekvivalent ljudnivå nattetid kl. 22-06
Zon A. Bostadsbyggnader bör kunna accepteras upp till angivna bullernivåer utan bulleranpassad utformning av bebyggelsen. Det är ändå lämpligt att beakta hur bebyggelsen kan utformas för att bidra till en så god ljudmiljö som möjligt.	50 dBA	45 dBA	45 dBA
Zon B. Bostadsbyggnader bör kunna accepteras upp till angivna bullernivåer förutsatt att tillgång till ljuddämpad sida finns och att byggnaderna bulleranpassas. Bästa möjliga ljudmiljö ska alltid eftersträvas.	60 dBA	55 dBA	50 dBA

Zon C. Boverkets bedömning är att ljudnivåerna är för höga för att området ska vara lämpligt för bostadsbebyggelse och bostäder bör därför inte accepteras.	> 60 dBA	> 55 dBA	> 50 dBA
--	--------------------	--------------------	--------------------

Tabell. Boverkets riktvärden för buller från industrier och annan verksamhet vid ljuddämpad sida på bostadsbyggnad.

	Ekvivalent ljudnivå dagtid kl. 06-18	Ekvivalent ljudnivå kvällstid kl. 18-22	Ekvivalent ljudnivå nattetid kl. 22-06
Högsta bullernivå vid ljuddämpad sida och vid uteplats om sådan anordnas	45 dBA	45 dBA	40 dBA

Utöver ovan angivet gäller att maximala ljudnivåer från industri eller annan verksamhet som överskrider riktvärdet 55 dBA vid bostadsfasad inte bör förekomma nattetid (kl. 22-06) annat än vid enstaka tillfällen.

Buller från väg- och spårtrafik

I *Förordning om trafikbuller vid bostadsbyggnader* (SFS 2015:2016), vilken tar stöd i 9 kap. 12§ miljöbalken (skydd mot olägenheter för människors hälsa), innehåller bestämmelser om riktvärden för buller utomhus för spårtrafik, vägar och flygplatser vid bostadsbyggnader. Bestämmelserna ska tillämpas vid bedömningen av om kravet på förebyggande av olägenhet för människors hälsa i plan- och bygglagen är uppfyllt i planläggning, bygglov och förhandsbesked. Vid beräkning av bullervärden vid en bostadsbyggnad ska hänsyn tas till framtida trafik som har betydelse för bullersituationen.

Buller från spårtrafik och vägar bör enligt förordningen inte överskrida:

- 60 dBA ekvivalentnivå (medelljudnivå under en given tidsperiod) vid fasad respektive 65 dBA ekvivalentnivå för en bostad om högst 35 m²
- 50 dBA ekvivalentnivå vid uteplats i anslutning till bostad
- 70 dBA maximalnivå vid uteplats i anslutning till bostad

Om ljudnivån som anges i punkt 1 ändå överskrids vid en bostadsbyggnads fasad bör:

- minst hälften av bostadsrummen i en bostad vara vända mot en sida där 55 dBA ekvivalent ljudnivå inte överskrids vid fasaden, och
- minst hälften av bostadsrummen vara vända mot en sida där 70 dBA maximal ljudnivå inte överskrids mellan kl. 22.00 och 06.00 vid fasaden.

Om ljudnivå 70 dBA maximal ljudnivå vid uteplats överskrids, bör nivån inte överskrida med mer än 10 dBA maximal ljudnivå fem gånger per timme mellan kl. 06.00 och 22.00.

Ljudnivåer inomhus i bostäder preciseras i sjunde avsnittet i Boverkets byggregler, BBR.

För äldre befintlig bebyggelse kan avvikelser av kraven bli aktuella.

Vid nybyggnad eller väsentlig ombyggnad av trafikinfrastruktur utgår Trafikverket från regeringens proposition *Infrastrukturinriktning för framtida transporter* (1996/97:53) med riktvärden för trafikbuller:

- 30 dB(A) ekvivalentnivå inomhus
- 45 dB(A) maximalnivå inomhus nattetid
- 55 dB(A) ekvivalentnivå utomhus (vid fasad)
- 70 dB(A) maximalnivå vid en uteplats i anslutning till en bostad

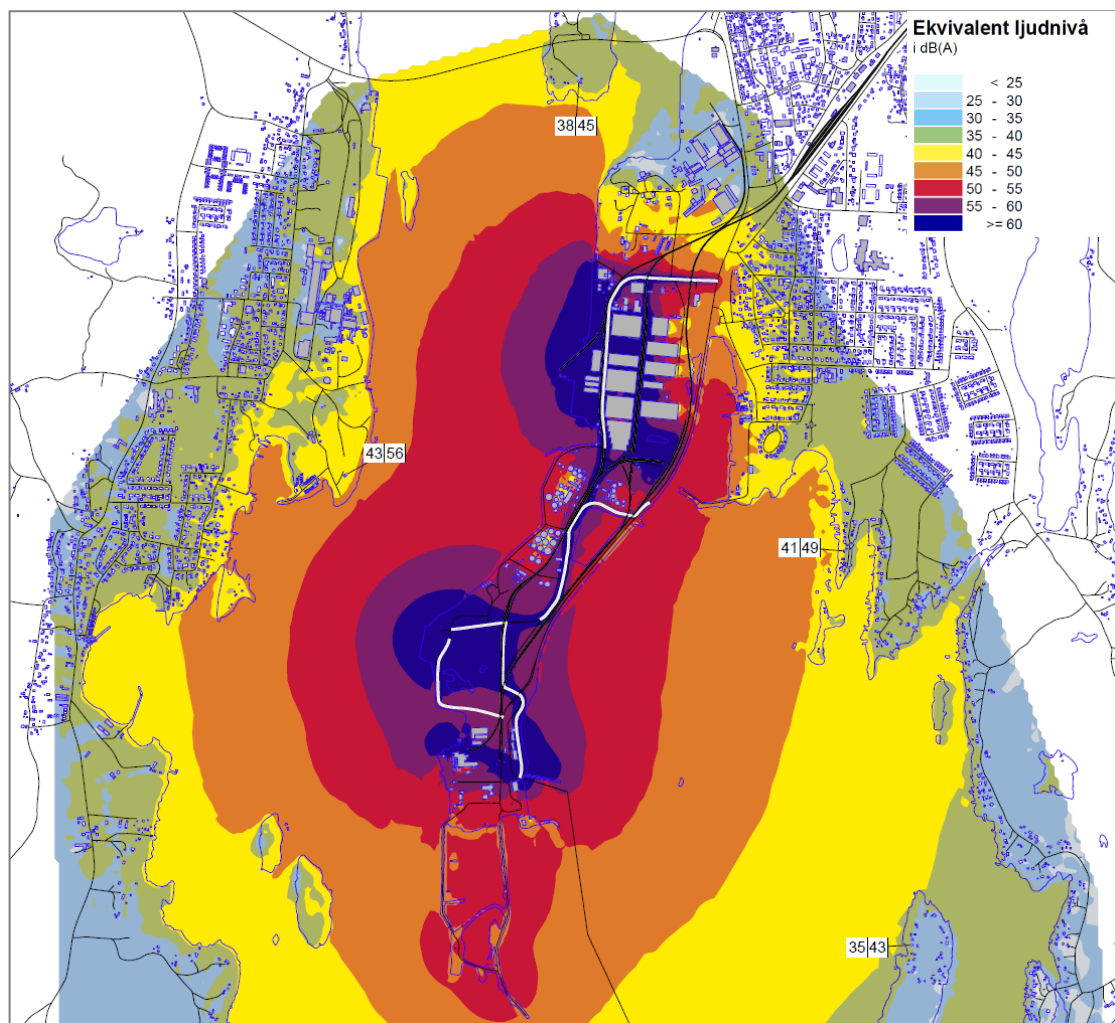
Vid åtgärder på järnvägar eller andra spåranläggningar avser riktvärdet för buller utomhus 55 dB(A) ekvivalentnivå vid uteplats och 60 dB(A) ekvivalentnivå i bostadsområdet i övrigt. Hänsyn tas dock alltid till vad som är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. I de fall utomhusnivån inte kan reduceras till nivåer enligt ovan är inriktningen att inomhusvärdena klaras. Riktvärdena finns med i Trafikverkets riktlinje *Buller och vibrationer från trafik på väg och järnväg* (TDOK 2014:1021) och inkluderar även skolor och vårdlokaler och hur mycket det får bullra i parker, friluftsområden och betydelsefulla fågelskyddsområden samt riktvärden för vibrationer.

Förändringar och konsekvenser

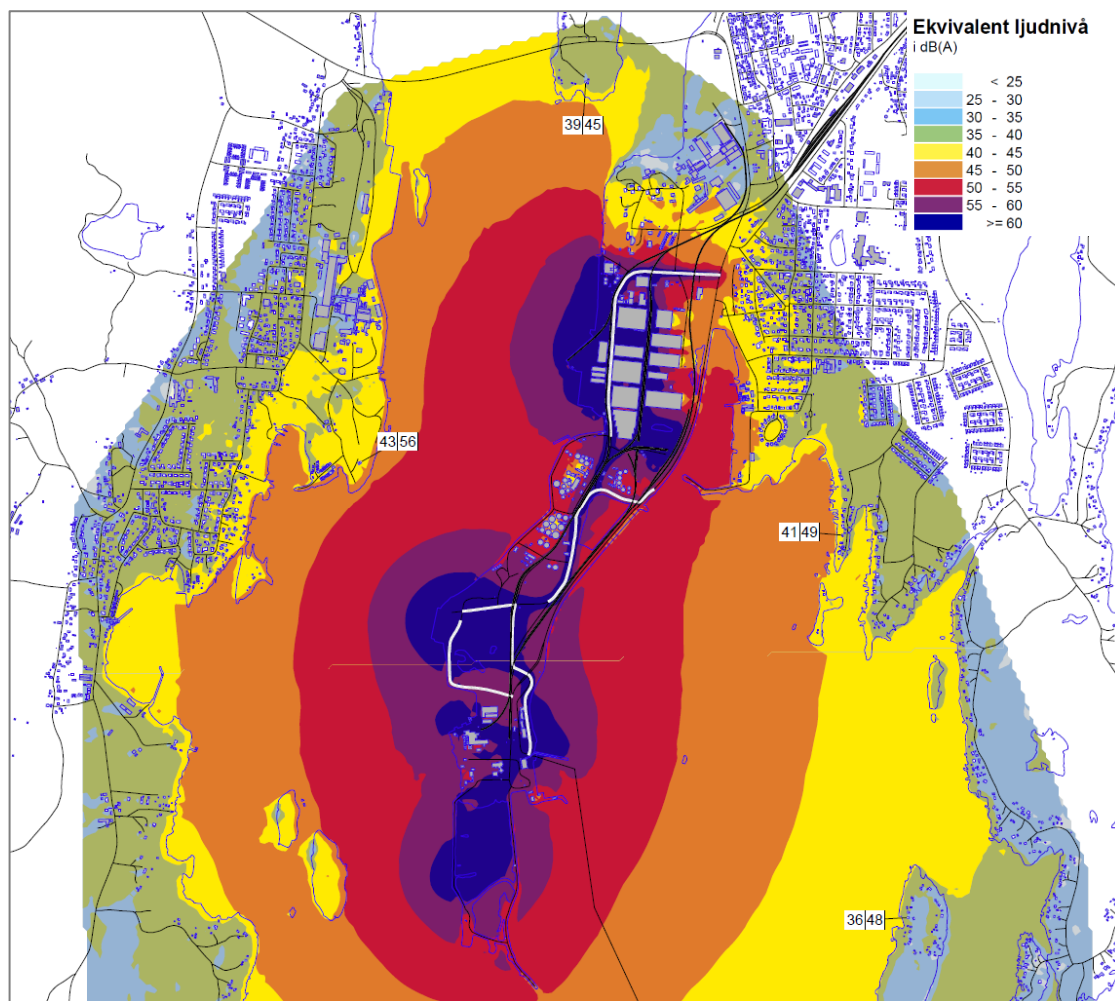
En bullerutredning har tagits fram som underlag för detaljplanen (*Bullerutredning för detaljplan Holmsund 2:65*, Tyréns Sverige AB, 2021-09-24) med syfte att visa på hur detaljplanens genomförande påverkar omgivningen. I utredningen redovisas beräknade ljudnivåer från verksamheter i Umeå hamn samt från transporter på de vägar som används till och från hamnen. Prognosåret har satts till 2050 där hela hamnområdet enligt detaljplanen har ianspråktagits.

Verksamhetsbuller

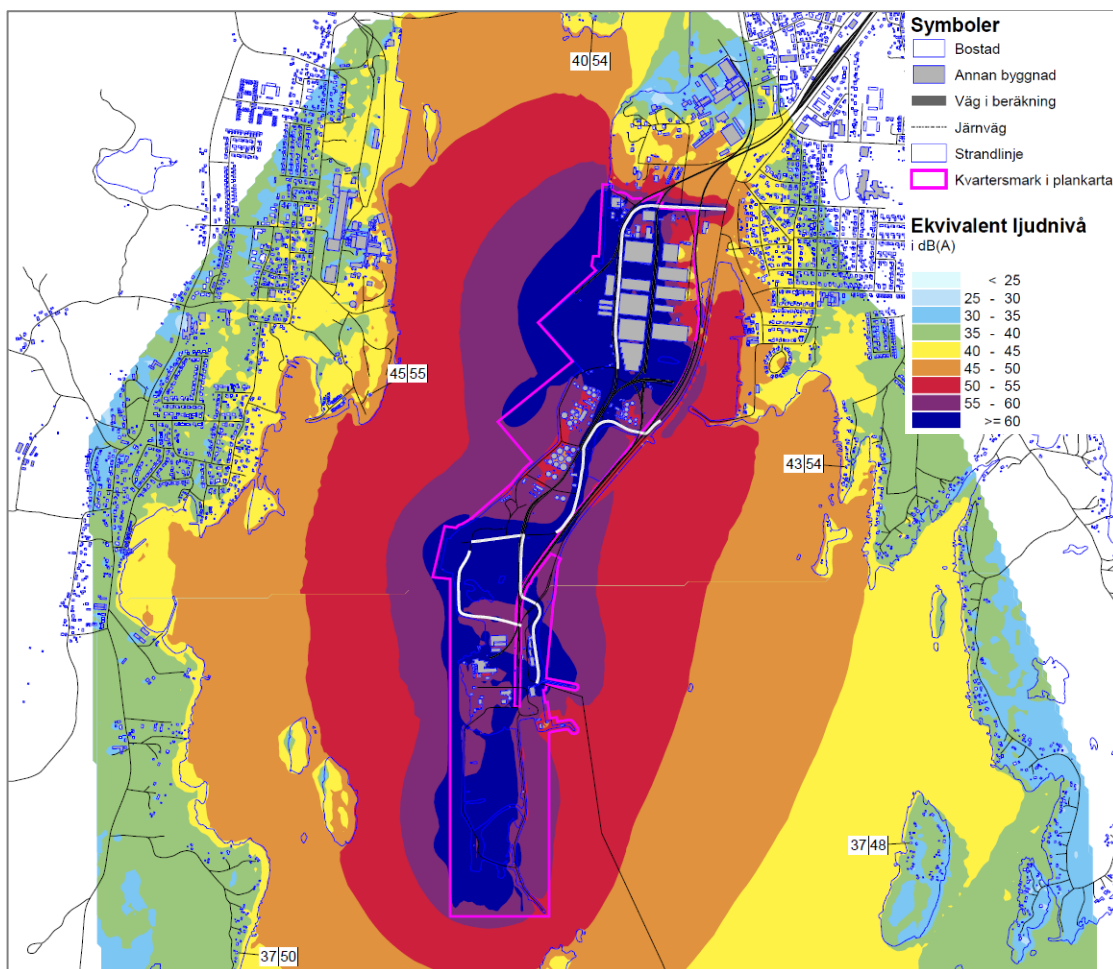
Nollalternativet, det vill säga om hamnen byggs ut i enlighet med gällande detaljplaner, beräknas innebära i stort sett samma bullerpåverkan från verksamheterna som nuläget. Detta eftersom stor del av hamnen närmast befintliga bostäder redan är ianspråktagen. Skillnad blir planområdets södra del, där ny kvartersmark (fler bullerkällor) tillkommer i nollalternativet. Utifrån antaganden om hur mycket verksamheterna förväntas öka fram till 2050 med ny detaljplan beräknas bullernivåerna bli upp till två dBA högre vid närmsta bostäder jämfört med nollalternativet.

Verksamhetsbuller idag. Källa: Bullerutredning för detaljplan.

Verksamhetsbuller nollalternativ 2050. Källa: Bullerutredning för detaljplan.

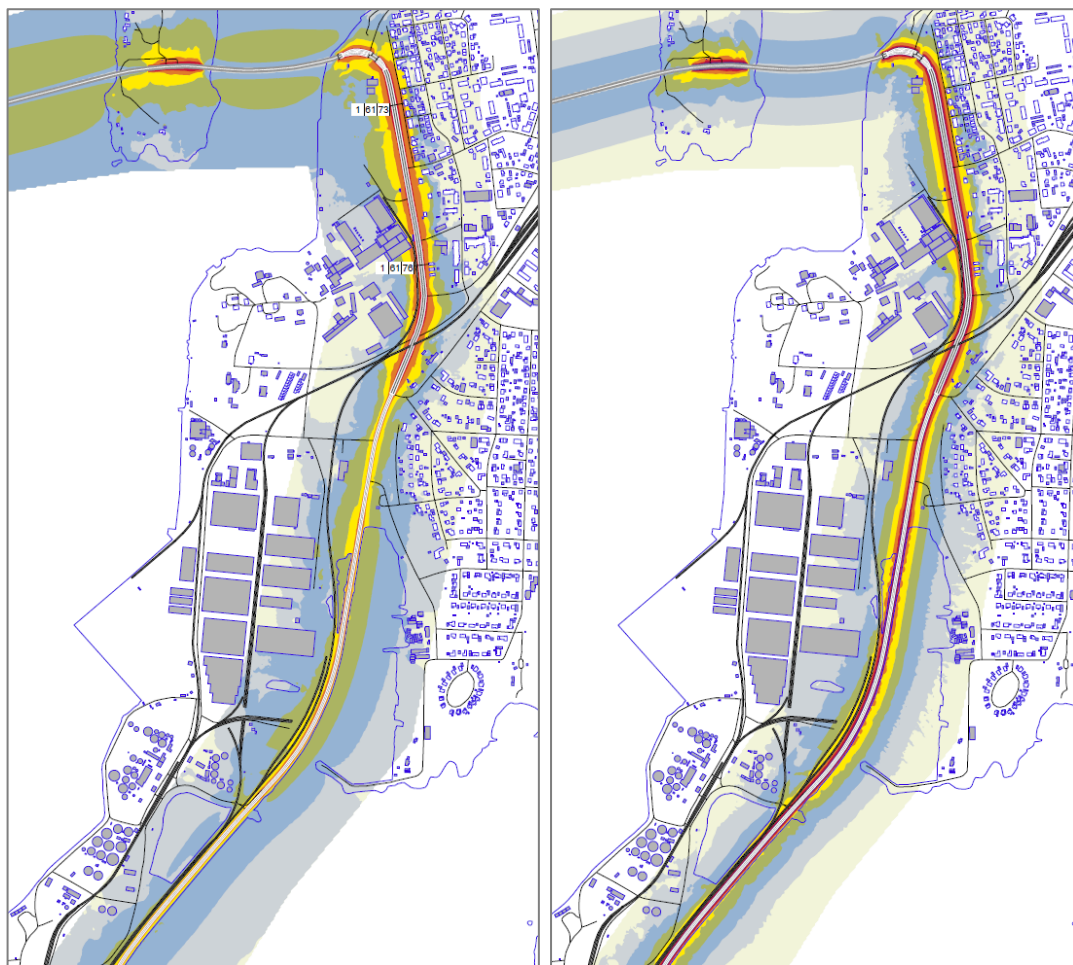

Verksamhetsbuller år 2050 med ny detaljplan. Källa: Bullerutredning för detaljplan.

Trafikbuller

Bullerberäkningar av trafikbullernivåer har utförts för bostäder längs väg E12 genom Holmsund, som är den främsta transportvägen för gods till och från hamnen. Nollalternativet, det vill säga om hamnen byggs ut i enlighet med gällande detaljplaner, beräknas innebära i stort sett samma bullerpåverkan vid närliggande bostäder som idag. Enligt beräkningarna blir ekvivalent ljudnivå cirka 1 dBA högre för prognos 2050 jämfört med nollalternativet på grund av den ökade mängden gods som planeras att hanteras. De maximala nivåerna förblir oförändrade. För de bostadsbyggnader som ligger närmast E12 är beräknad ekvivalent ljudnivå på bottenplan 63 dBA och beräknad maximal ljudnivå 74 till 77 dBA vid fasad. För nollalternativet beräknas ekvivalent ljudnivå vara 1 dBA lägre, 62 dBA.

I nulägesberäkningen är både beräknad ekvivalent och maximal ljudnivå 1 dBA lägre än för nollalternativet.

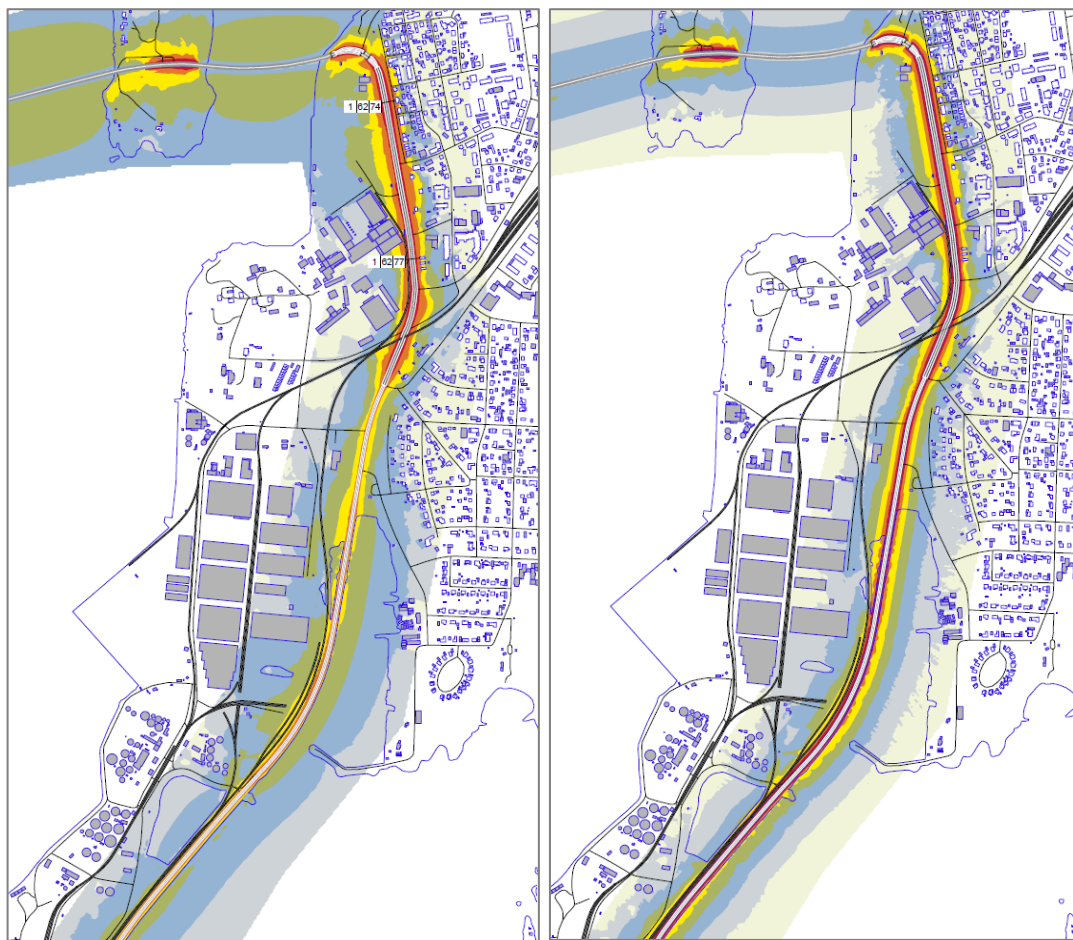
Ekvivalent ljudnivå i dB(A)

< 40
40 - 45
45 - 50
50 - 55
55 - 60
60 - 65
65 - 70
70 - 75
>= 75

Maximal ljudnivå under maxtimme i dB(A)

< 55
55 - 60
60 - 65
65 - 70
70 - 75
75 - 80
80 - 85
85 - 90
>= 90

Tv: Vägtrafikbuller ekvivalent ljudnivå idag. Th: Vägtrafikbuller maximal ljudnivå idag. Källa: Bullerutredning för detaljplan.

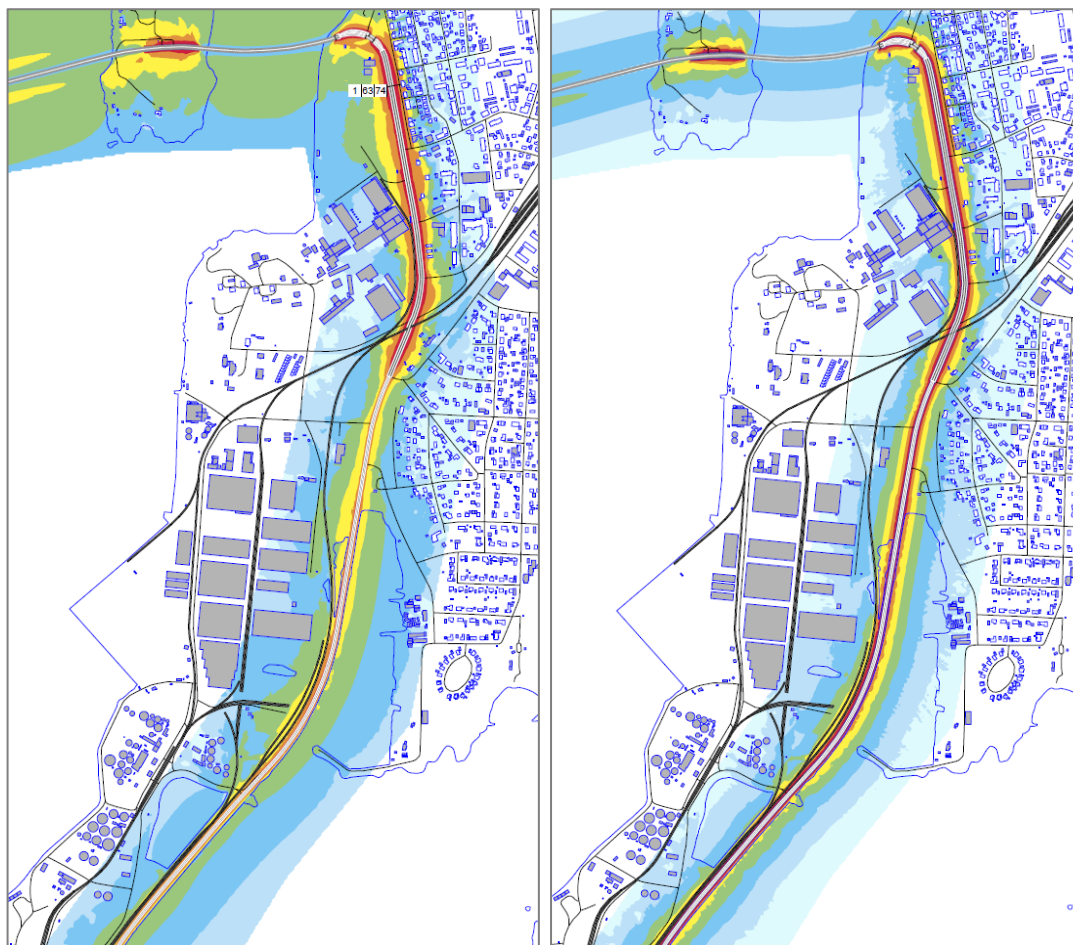
Ekvivalent ljudnivå i dB(A)

< 40
40 - 45
45 - 50
50 - 55
55 - 60
60 - 65
65 - 70
70 - 75
>= 75

Maximal ljudnivå under maxtimme i dB(A)

< 55
55 - 60
60 - 65
65 - 70
70 - 75
75 - 80
80 - 85
85 - 90
>= 90

Tv: Vägtrafikbuller ekvivalent ljudnivå nollalternativ år 2050. Th: Vägtrafikbuller maximal ljudnivå nollalternativ år 2050 Källa: Bullerutredning för detaljplan.

Ekvivalent ljudnivå i dB(A)

< 40
40 - 45
45 - 50
50 - 55
55 - 60
60 - 65
65 - 70
70 - 75
>= 75

Maximal ljudnivå under maxtimme i dB(A)

< 55
55 - 60
60 - 65
65 - 70
70 - 75
75 - 80
80 - 85
85 - 90
>= 90

Tv: Vägtrafikbuller ekvivalent ljudnivå år 2050. Th: Vägtrafikbuller maximal ljudnivå år 2050 Källa: Bullerutredning för detaljplan.

När hamnen är fullt utbyggd enligt detaljplanen beräknas bullernivåerna längs väg E12 vid närmaste bostäder sammanfattningsvis leda till ekvivalenta nivåer upp till 63 dBA respektive 77 dBA max. De högsta nivåerna berör de bostäder som ligger norr om hamnen, relativt nära väg E12. Riktvärdena i förordning om trafikbuller (SFS 2015:2016) överskrids därmed något. Riktvärdena för trafikbuller vid fasad är dock olika beroende på när husen är byggda. För bostäder byggda före 1997 är riktvärdet för ekvivalent nivå exempelvis 65 dBA.

För att nå acceptabla bullernivåer vid närmaste bostäder kommer kompletterande bullerskyddsåtgärder troligtvis att krävas om godsmängder, verksamheter och transporter ökar enligt vad som detaljplanen möjliggör. Detaljplanen tillåter plank

som skydd mot bullerstörningar. Störningar hanteras även i de miljötillstånd som krävs för verksamheten.

Vibrationer

Risk för störande vibrationer från exempelvis järnvägstrafik och tunga transporter föreligger framför allt i områden där både järnväg och närliggande bebyggelse är grundlagda på vibrationskänsliga jordar, det vill säga lösa finkorniga sediment av lera och silt. Vid byggande på finkorniga sediment krävs i allmänhet förstärkningsåtgärder för att uppnå stabilitet och jämnhet. Grundförstärkningsåtgärder bidrar till att minska vibrationsstörningar och kan helt förhindra att problem uppstår om exempelvis pålning eller urgrävning väljs. Vid byggande på sådana jordar ska projektering även ske ur vibrationssynpunkt.

Umeå hamn består till stor del av utfyllnadsområden mellan ett antal mindre öar. Större delen av området är plan mark, men i norra delen finns en låg höjdsträckning bestående av morän. På vissa områden går berg i dagen.

Förändringar och konsekvenser

Området består inte av sådana jordar som är känsliga för vibrationer. Några särskilda åtgärder har därmed inte tagits i detaljplanen.

Elektromagnetiska fält

Elektriska och magnetiska fält förekommer alltid intill elektriska utrustningar så som elstationer, elledningar och kontaktledningar. Elektriskt kraftfält uppstår mellan föremål med olika elektrisk laddning, det vill säga ur spänning. Ett magnetiskt kraftfält uppstår när laddningar rör sig, exempelvis som en ström genom en elektrisk ledare. Kring kraftledningar uppstår både elektriska fält och magnetiska fält. Det magnetiska fältet alstras av strömmen i kraftledningen. Fältets styrka beror bland annat på avståndet till ledningen, faslinornas höjd och inbördes placering samt hur mycket ström (effekt) som transporteras i ledningen.

Magnetfälten är starkast närmast källan och avtar sedan snabbt med avståndet, särskilt bakom väggar, plank och vegetation. Magnetfält kan också minskas med olika tekniska lösningar, dock ofta väldigt dyra.

Mitt under en 400 kV kraftledning i vanliga portalstolpar och med 500 ampere strömlast är magnetfältsnivån ungefär 12 μT (mikrotesla). På 20 meters avstånd från kraftledningens mitt är det magnetiska fältet ca 4 μT och på 50 meters avstånd cirka 0,7 μT . På 100 meters avstånd har det minskat till mellan 0,1 och 0,2 μT . Dessa siffror kan jämföras med strålning av några vanliga hushållsmaskiner. En TV avger 0,1–0,2 μT på en meters avstånd och en dammsugare avger 0,1–0,5 μT på samma avstånd.

Hälsoeffekter från elektriska och magnetiska fält kan på lång sikt inte uteslutas. Ansvariga myndigheter (Boverket, Elsäkerhetsverket, Socialstyrelsen och Statens strålskyddsinstitut) konstaterar dock att det saknas ett tillräckligt gediget beslutsunderlag för att man ska kunna sätta ett gränsvärde för exponeringen för lågfrekventa elektriska och magnetiska fält, och rekommenderar därför en

försiktighetsprincip. Kortfattat innebär den att åtgärder som reducerar strålningen bör vidtas om det är möjligt och om det kan ske inom rimliga kostnader. Det ska dock alltid eftersträvas att reducera fält som avviker starkt från vad som kan anses "normalt" i den aktuella miljön. Strålsäkerhetsmyndigheten bedömer att magnetfält upp till 0,2 μT i årsmedelvärde är att betrakta som normala för boendemiljö (och även skolmiljö).

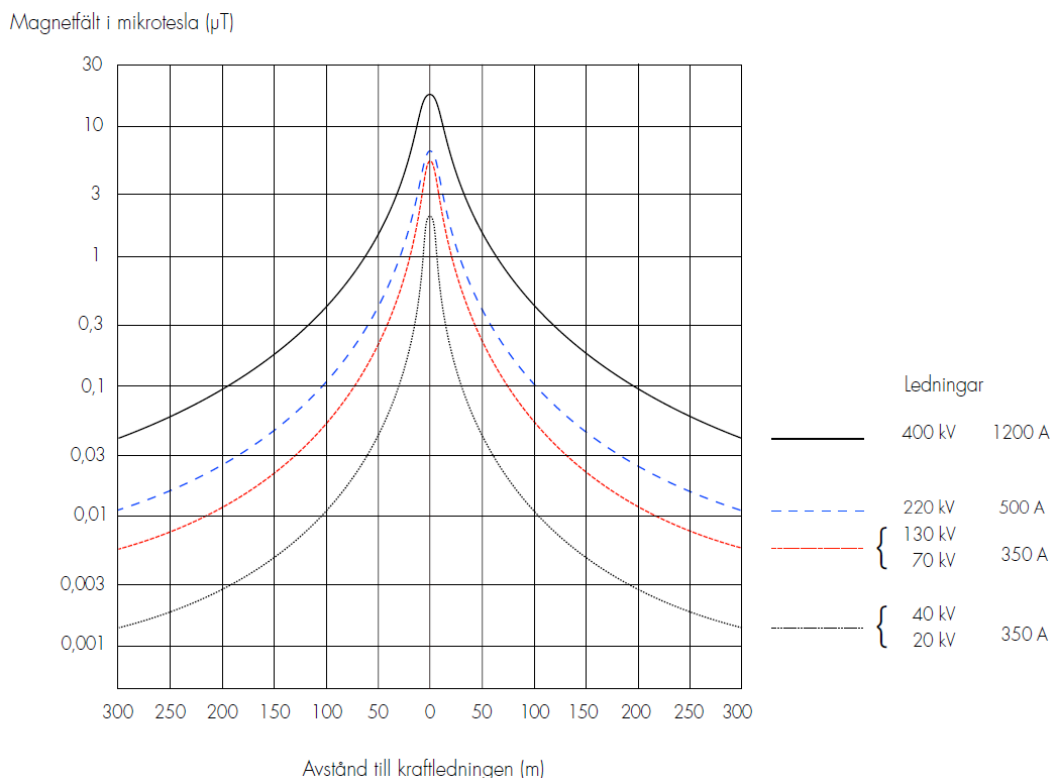

Illustration – avstånd och uppkomst av magnetfält (utklipp från informationsbroschyr "Magnetfält och hälsorisker", Strålskyddsmyndigheten, 2009)

Elanläggningar och vissa (elektrifierade) järnvägsspår inom planområdet omges av elektriska och magnetiska fält.

Förändringar och konsekvenser

Ytterligare transformator-/fördelningsstationer kan behövas inom planområdet samt en större fördelningsstation i område kring färjeläget. På grund av osäkerheten var dessa kan behöva uppföras och om befintliga stationer behöver flyttas, byggas om eller dylikt, har detta inte reglerats särskilt på plankartan. I reglerade användningar (se rubrik *Mark- och vattenanvändning*) ingår även de komplement som behövs för användningens funktion utan att det särskilt behöver anges i planen. Komplement kan utgöras av exempelvis transformator- och fördelningsstationer. Eftersom kraven på anläggningarna kan vara olika beroende av ändamål har inte heller denna typ av anläggning reglerats på annat sätt i detaljplanen.

På 30 meters håll är påverkan från järnvägen svagare än det som förekommer i ett vanligt svenskt hem. Något skyddsområde har inte reglerats på plankartan. Områden

närmast järnvägen bör dock nyttjas för funktioner där inte människor vistas mer än tillfälligt.

Det bedöms vara i verksamhetens intresse att anläggningarna utformas och placeras på sådant sätt att det fungerar för ändamålet och för användningen av området som helhet. Detta inkluderar tillräckligt avstånd till områden där människor vistas mer än tillfälligt i avseende av påverkan från elektriska och magnetiska fält.

Lukt och damning

Planförslaget tillåter lagring och hantering av ämnen som kan innebära lukt och damning. I norra delen av hamnområdet återfinns en foderfabrik som Foderringen Handelsbolag Fori bedrivit på platsen sedan början av 1960-talet. Fori innehar miljötillstånd för sin verksamhet.

Företaget tillverkar fodermedel för mjölk-, kött- och fjäderproduktion.

Anläggningen körs intermittent 3-skift, fem dagar i veckan. Vissa olägenheter i form av damm och stoft uppkommer vid lossningen av framför allt vissa importråvaror som exempelvis palmexpeller och majsgluten. Foderlukter förekommer lokalt kring fabriksområdet. Lukten uppkommer i samband med uppvärmning av proteinråvaror i pelleteringsfasen. Under höst och vår vid snö och slask kan problem med lukt uppstå från de foder- och råvarurester som sprids runt fabriken.

Olja och fett som följer med dag- och avloppsvattnet samlas upp i oljeavskiljare.

Lukt och damm sprids vid ogynnsamma förhållanden till den i norr närbelägna kyrkogården.

Lukt är en svår störning att mäta och är många gånger individuell. Om lukten kan bedömas vara påtaglig kan en så kallad organoleptisk bedömning utföras. Detta innebär att lukten värderas av det mänskliga luktsinnet. Ämnets luktröskel bestäms först vilket innebär den koncentration vid vilken det mänskliga sinnet nätt och jämt kan förnimma lukt. Luktstyrkan (uttrycks i luktenheter) bestäms sedan genom hur många gånger ämnet måste spädas för att luktröskeln ska underskridas. Med luktfrekvens beskrivs därefter den del av den totala tiden (angiven i procent) som luktröskeln överskrids. Klagomål på lukt kan redan förekomma om luktröskeln överskrids ett par procent av tiden och åtgärder kan då krävas.

Förändringar och konsekvenser

Utifrån risken för olägenhet från foderfabriken vidtas åtgärder. Lossning från båt sker bland annat alltid efter samråd mellan personalen på Fori, Umeå hamn och stuveriet. Beroende på rådande meteorologiska förhållanden sker lossningen med skopa antingen direkt in i anläggningen eller ute på piren via lossningsficka och lastbilstransport till råvarumagasinet. Mycket av lukten kan undvikas genom städning av fabriksområdet. För närvarande tillämpas rutiner som gör att spill undviks.

Planförslaget möjliggör även annan lagring och hantering som kan innebära lukt och damning. Det är viktigt att lagring av material som kan ge upphov till lukt och damning lokaliseras på ytor där påverkan för omgivningen minimeras. När

skyddsåtgärder, exempelvis att materialet byggs in, och bästa möjliga teknik tillämpas bedöms att risken för betydande störningar kan minimeras.

Om verksamheter anläggs inom planområdet som innebär att riktlinjer för partiklar i luft överskrids krävs omedelbara åtgärder (MKN för partiklar i luft gäller).

Förorenad mark

Planområdet har under lång tid använts för olika typer av verksamheter med miljöfarlig verksamhet. De större verksamheterna har utgjorts av hamnverksamhet och träimpregnering. Hamnverksamheten har bedrivits sedan 1900-talets början. Träimpregneringen var verksam mellan åren 1944 och 1981. Utöver detta har ett antal mindre verksamheter förekommit eller förekommer, såsom exempelvis mellanlagring av avfall. På södra delen av planområdet (Hillskär), finns ett område där destruktion av olja tidigare skett. Oljedestruktionsområdet har efterbehandlats (sanerats).

Idag finns det 17 MIFO-objekt (områden som Länsstyrelsen riskklassat som potentiellt förorenade områden), varav två objekt är sanerade; oljedestruktionsområdet och träimpregneringsområdet. Vid ytterligare ett objekt, en ledning för bunkerolja, har delåtgärd skett.

Utöver verksamheter som kan ha gett upphov till förorenade områden inom planområdet är området i sig utfyllt etappvis under hela 1900-talet. Utfyllnad av hamnens ytterdelar skedde huvudsakligen under 1960–1970-talen. Vilken typ av fyllnadsmassor som användes för utfyllnad av området är till viss del okänt men enligt miljötillståndsansökan för fortsatt och utökat tillstånd (som Umeå Hamn AB erhöll tillstånd för 2000-12-19) skedde markutfyllnaden genom att anlägga stenpirar mellan de skär som tidigare fanns där. Utrymmet mellan skären fylldes därefter ut med muddermassor från farleder samt överskottsmassor från vägbyggnationer och liknande.

Karta med de område Länsstyrelsen riskklassat som potentiellt förorenade områden. Källa: VISS.

Förändringar och konsekvenser

Detaljplanen möjliggör en expansion av hamnverksamheten. Detta kommer sannolikt innebära uppförande av nya byggnader och anläggningar. Alla aktiviteter som medför markarbeten inom området är förknippade med en risk att påträffa förorenad jord, grundvatten och sediment, speciellt inom de områden där verksamheter länge varit belägna och där spill av olika slag kan misstänkas förekomma i kombination med ditförda massor med okänt innehåll.

En ytterligare aspekt att beakta vid framtida markarbeten inom planområdet är att det vid oljedepåer genomförs brandövningar med jämna mellanrum. Enligt Miljökontoret på kommunen har det enligt kännedom inte använts brandskum inom planområdet under de senaste 10 åren, men det går inte att utesluta att brandskum har använts innan dess eller vid tillfällen som miljökontoret inte känner till.

En effekt av planförslaget är en ökad frekvens av markarbeten med risk att påträffa föroreningar i marken. Konsekvenserna av detta kan både vara positiv och negativ. En positiv konsekvens är att hittills okända föroreningar identifieras och åtgärdas, vilket i förlängningen ger en positiv inverkan på miljömålet giftfri miljö. En negativ konsekvens kan uppstå om markarbeten bidrar till spridning i miljön av föroreningar som i dagsläget är relativt orörliga i marken och därmed inte utgör någon risk.

Den sammanvägda bedömningen är att en ökad expansion kommer att skynda på efterbehandlingstakten inom området vilket är positivt.

Risk för ras, skred och erosion

Umeå hamn har i SGI:s (Statens geotekniska institut) kartunderlag redovisats som aktsamhetsområde med förutsättningar för sked i finkorning jordart i strandnära områden. Området bedöms dock ha låg eroderbarhet. Underlaget kommer från SGU:s (Statens geologiska institut).

Området består till stor del av utfylld (mellan mindre öar) och ianspråktagen mark och är relativt plant.

Förändringar och konsekvenser

Ingen större risk för ras, skred eller erosion bedöms finnas utifrån terrängens lutning och aktuella förhållanden. Erosionsskydd behövs för anläggande av kajer och andra utfyllnader i vattenområdet, exempelvis väg/gång- och cykelväg i öster.

Erosionsskydd ska placeras inom kvartersmark på plankartan genom bestämmelse [m₁] och får det vill säga inte placeras i vattenområdet utanför kajer och liknande. Syftet är att på ett tydligt sätt avgränsa vattenområdet som ska hållas fritt från sådana ingrepp.

Risk för översvämning

Området består till stor del av utfylld mark (mellan mindre öar) och har idag en nivåskillnad från cirka +2-3 m.ö.h. (meter över havet). Området är relativt plant.

Länsstyrelsens skyfallskartering (2017) visar att det finns risk för höga vattennivåer på många platser inom hela hamnområdet vid 100-års regn, företrädesvis mellan 10-30 cm. På några fåtal platser finns risk för höga vattennivåer upp till 50 cm.

Förändringar och konsekvenser

En genomtänkt markplanering och dagvattenhantering krävs för hela hamnområdet. Umeå hamn AB / Kvarken Ports Ltd ansvarar för den övergripande planeringen och dagvattenhanteringen inom planområdet. Respektive verksamhet/fastighetsägare ansvarar för sin planering och dagvattenhantering. Ytterligare utredningar krävs i samband med att verksamheten förändras för att långsiktigt säkra en hållbar utveckling som bland annat kan hantera höga vattenflöden. Se även rubrik *Teknisk försörjning – Dagvatten*.

Barlastvatten

Ett av de främsta hoten mot den biologiska mångfalden i Östersjöområdet är spridning av främmande organismer genom tömning av barlastvatten. Beroende på barlastvattnets ursprung kan det innehålla ett flertal för Östersjön främmande arter som riskerar att försämra förutsättningarna för eller konkurrera ut ursprungsarter.

FN:s internationella sjöfartsorgan (IMO) har beslutat om den internationella konventionen för kontroll och hantering av fartygs barlastvatten och sediment (barlastvattenkonventionen) som är i kraft sedan den 8 september 2017. Sverige har tillträtt barlastvattenkonventionen och den är införd i svensk lagstiftning genom barlastvattenlag (2009:1165), barlastvattenförordning (SFS 2017:74) och Transportstyrelsens föreskrifter om hantering och kontroll av fartygs barlastvatten och sediment (TSFS 2017:73). Barlastvattenlagen reglerar hantering av barlastvatten genom fyra hanteringsmetoder:

- 1 § Innan barlastvatten släpps ut ska det
 1. behandlas ombord med ett godkänt system,
 2. skiftas,
 3. lämnas i en mottagningsanordning, eller
 4. hanteras med någon annan godkänd metod.

Lagen tillämpas på svenska fartyg samt på utländska fartyg som befinner sig inom Sveriges sjöterritorium eller ekonomiska zon.

Det finns möjlighet att få dispens från konventionens krav på hantering av barlastvatten. I Sverige är det Transportstyrelsen som beslutar om dispenser, efter samråd med Havs- och vattenmyndigheten och SMHI. Inför bedömning av dispensansökan gör SMHI och Havs- och vattenmyndigheten bedömningar av vilka eventuella risker som finns då barlastvattnet inte hanteras enligt konventionen. Exempelvis tittar man på risk för negativa effekter på biologisk mångfald och människors och djurs hälsa då barlastvattnet inte hanteras enligt barlastvattenkonventionen.

Förändringar och konsekvenser

Detaljplanen innebär inga förändringar när det kommer till hantering av barlastvatten.

Geotekniska förhållanden

Umeå hamn består till stor del av utfyllnadsområden mellan ett antal mindre öar. Större delen av området är plan mark, men i norra delen finns en låg höjdsträckning bestående av morän.

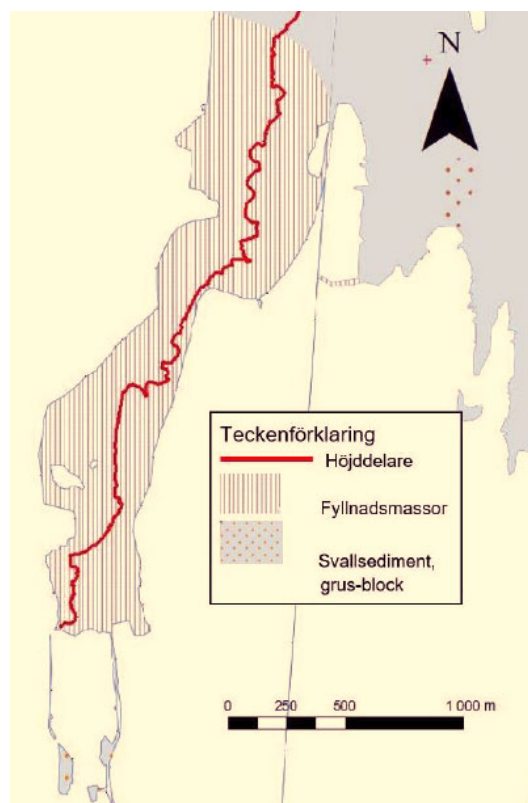
Området närmast oljepiren och oljeterminalen utgörs av den tidigare ön Stormskär. Marken sticker här upp cirka 5 meter över omgivningen och berget går i dagen. Cisternerna på Stormskär står på berg och under mark finns äldre, numera nedlagda, bergrum för beredskapslagring av oljeprodukter.

Hamnområdes berggrund omfattas mestadels av paragnejs med inslag av basalt-andesit och granodiorit-granit. I avseendet jordarter består hamnområdet av fyllnadsmassor med undantag i söder där det förekommer svallsediment samt grus och block. Fyllnadsmassorna har skiftande innehåll men kommer främst från muddringar i älven samt byggmaterial.

Hamnens vattenområden har varierande djup. Utanför kajerna i norra hamnen, södra hamnen och vid oljepiren har det muddrats. Utanför Gustafs udde är det naturliga djupet större och botten sluttar undan snabbt.

Närheten till havet har betydelse på grundvattennivåns läge och i de geotekniska undersökningar som är genomförda inom delar av detaljplanens område framkommer att grundvattenytan kan förväntas relativt nära markytan. I området kring ny terminal Hillskär varierar grundvattenytans nivå på cirka 0,4 till 1,8 meters djup under befintlig markyta.

Genom åren har ett stort antal geotekniska utredningar gjorts i hamnen. Både på land och i vattnet. I kommunens GIS-system finns en sammanställning av var undersökningar gjorts. Denna är dock inte komplett och redovisar heller inte resultaten, utan länkar till platser där informationen finns. Ett arbete pågår för närvarande med att sammanställa de utredningar och borrhningar som gjorts.

Jordartskarta. Källa: SGU

Förändringar och konsekvenser

Inga ytterligare utredningar än vad som tidigare gjorts har genomförts som underlag till detaljplanen. Inför kommande förändringar, exempelvis utfyllnader och byggnationer, kommer de geotekniska förutsättningarna att utredas.

Radon

Radon är en radioaktiv gas som finns naturligt i mark och grundvatten och som, beroende på markens genomsläpplighet och husgrundens täthet, kan sippra in i huset och skapa en ohälsosam inomhusmiljö. Eftersom förhöjda radonhalter inomhus är en olägenhet för människors hälsa så finns det gränsvärden som ska följas för nybyggda bostäder.

Förekomsten av markradon har inte undersökts inom området specifikt i samband med framtagande av planhandlingarna. Eftersom det genom åren har gjorts ett stort antal geotekniska utredningar finns sannolikt uppgifter om risk för radon i hamnområdet.

Förändringar och konsekvenser

Frågan om radon ska hanteras i samband med bygglovgivning då grundläggningsmetod fastställs för att säkerställa att radonhalten i den färdiga byggnaden inte blir för hög.

Teknisk försörjning

Markledningar

Området för hamnen har ett omfattande ledningsnät under mark, bland annat el, opto/fiberledningar (internet), vatten- och avloppssystem; dricksvatten, sanitära avlopp (spillvatten) och avvattningsystem (dagvatten). Systemen ska klara skiftande flöden och kraven blir allt större i takt med att fartyg ska kunna landanslutas, bland annat med el och olika typer av avloppsvatten kunna omhändertas.

Ledningssystemen i området har byggts i flera etapper under många år. De äldsta delarna kan redan ha passerat sin tekniska livslängd och behöver eventuellt bytas ut. Det pågår för närvarande en inventering av ledningssystemens status. I samband med inventeringen har det bland annat framkommit att markledningar inte följer de reserverat som finns i gällande detaljplaner. För vissa ledningsstråk har ledningsrätt inrättats, men i vissa fall ligger inte ledningarna inom rättighetsområdet. För vissa ledningar finns servitut, men för andra saknas skydd.

Belastningar på ytorna i hamnen medför stora påfrestningar för ledningssystem i mark. Tunga transportutrustningar ger återverkningar långt ner i marken. En Reachstacker har exempelvis axellaster på 130 till 145 ton, motsvarande en jumbojet. Kranar har stora punktlaster på sina stödben.

Det finns markledningar längs efter järnvägen i hamnområdets östra del (längs efter väg E12) och på vissa ställen korsar ledningarna under rälsen. Om en ledning måste bytas innebär detta ingen problematik eftersom avståndet mellan räls och ledningsgrav är tillräckligt samt att ledningarna är placerade i rör under järnvägen där dessa korsar varandra. Byte av ledningar kan därmed ske utan ingrepp i rälsområdet.

Förändringar och konsekvenser

Verksamheterna inom hamnområdet är föränderlig. Av denna anledning kan ledningar behöva flyttas och/eller kompletteras beroende av aktuell verksamhet. Eftersom verksamheten kräver flexibilitet har inga ledningsområden för allmänna underjordiska ledningar (så kallade u-områden) reserveras särskilt på plankartan. Istället avses ledningsrätt, servitut eller andra typer av avtal bli aktuellt för de ledningar som behöver särskilt skydd i området.

På plankartan regleras att byggnadsverk ska placeras så att de inte förhindrar eller försvårar för hamntrafiken eller underhåll av underjordiska allmänna ledningar [p₁].

El och bredband

Umeå Energi har ett stort nät av el- och opto/fiberledningar (internet) inom hamnområdet och Trafikverket Infrastem (avdelning Vägsystem/enheterna Infrateknik och IT) har ledningar och elektrisk vägutrustning i anslutning till väg E12.

Hamnen matas med el från tre olika håll från Holmsunds fördelningsstation. De befintliga vindkraftverken ute vid lagunen förser också området med el. Det pågår för närvarande ett projekt om att reservera huvudstråk för elledningar i hamnområdet.

Den nya färjan är redo för landanslutning av el. Lagstadgade miljökrav kan komma att medföra krav på landanslutning också av andra fartyg. Sjöfartens egen strävan att bli mer miljöanpassad gör också att landanslutning kommer vara viktigt. Vissa fartyg börjar dessutom redan idag att åtminstone delvis drivas av batterier. Även en framtida kusttrafik kan komma att ha hybridsystem. Övriga hamndelar behöver därför åtminstone förberedas för landanslutning och det är viktigt att identifiera strategiska punkter för anslutningsutrustningar och ha med kanalisering fram till dessa vid projektering av nya kajer och hamnplaner.

Enligt *Ellag (1997:857)* får inte en starkströmsledning i normalfallet byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession). Umeå Energi har koncession för alla starkströmsledningar inom hamnområdet. När koncession finns kan ledningsrätt bildas enligt lag.

Umeå energi innehar ledningsrätt eller avtalsservitut för vissa ledningar. Skydd saknas helt för vissa kablar och nätstationer och en del ledningar ligger fysiskt utanför ledningsrättsområdet.

Förändringar och konsekvenser

Det pågår för närvarande ett projekt för att reservera huvudstråk för elledningar i hamnområdet. På grund av osäkerheten kring var detta ska ligga har något sådant område inte reservats i plankartan. Det bedöms vara i verksamhetens intresse att stråken undantas från byggnader etc. Befintliga transformatorstationerna i området har dock reservats som tekniska anläggningar 10x10 meter [E₁]. Ytterligare transformator-/fördelningsstationer kan behövas inom planområdet. Det krävs normalt bygglov för att uppföra, flytta eller väsentligt ändra denna typ av anläggning. På grund av osäkerheten var dessa kan behöva uppföras och om befintliga stationer kan behöva flyttas, byggas om eller dylikt, har detta inte reglerats särskilt på

plankartan. I reglerade användningar (se rubrik *Mark- och vattenanvändning*) ingår även de komplement som behövs för användningens funktion utan att det särskilt behöver anges i planen. I bygglovsskedet ska därmed denna typ av teknisk anläggning kunna uppföras i enlighet med planens bestämmelser. Eftersom kraven på anläggningarna kan vara olika beroende av ändamål har inte heller denna typ av anläggning reglerats på annat sätt i detaljplanen. Det bedöms vara i verksamhetens intresse att anläggningarna utformas och placeras på sådant sätt att det fungerar för ändamålet och för användningen av området som helhet.

För kommande ledningsnät för el och opto/fiberledningar (internet) avses ledningsrätt, servitut eller andra typer av avtal för de ledningar som behöver särskilt skydd i området.

Vatten och avlopp

I hamnområdet finns ledningsnät för vatten- och avlopp och det pågår för närvarande en inventering av rörsystemens status. Sammanställning av ritningar har gjorts och en planering för filmning och andra undersökningar pågår.

Vatten och avloppssystem ägs idag av Umeå hamn. Ägande och skötsel av sådana system hör dock inte till hamnens kärnverksamhet, varför målet har varit att införliva området i kommunens verksamhetsområde för vatten- och avlopp samt dagvatten. Vakin sköter redan idag pumpar i avloppssystemen åt Umeå hamn.

Förändringar och konsekvenser

Frågan om Umeå hamn ska införlivas i verksamhetsområde för dricksvatten, spillvatten och/eller dagvatten är komplex. Det bedöms bland annat inte vara ekonomiskt försvarbart och därmed sannolikt inte aktuellt. Området kan fortsatt försörjas enligt gällande avtal, vilka dock behöver ses över i samband med att utbyggnad av hamnen. Denna fråga hanteras separat från detaljplaneprocessen.

För kommande ledningsnät och anläggningar (exempelvis pumpstationer) för vatten och avlopp avses ledningsrätt, servitut eller andra typer av avtal för de ledningar som behöver särskilt skydd i området.

Dagvatten

Dagvatten är regn- och smältvatten som tillfälligt avrinner på markytan. Under naturliga förhållanden infiltreras större delen av vattnet i marken, innan det når vattendrag. I takt med att staden förtätas och tidigare oexploaterade ytor bebyggs och hårdgörs minskar möjligheterna till naturlig infiltration i marken och dagvattnet avleds direkt till vattendrag. Detta ställer krav på en robust och långsiktigt hållbar dagvattenhantering.

En dagvattenutredning har tagits fram som underlag till detaljplan med MKB (*Dagvattenutredning DP Umeå hamn, Sweco Sverige AB, 2021-09-15*). Syftet med utredningen har varit att beskriva den befintliga dagvattensituationen samt redovisa förslag på hur dagvattenhanteringen inom planområdet kan utformas efter den exploatering av området som detaljplanen avser att medge. I utredningen har flöden

för nuläget och efterläget beräknats tillsammans med uppskattning av föroreningsbelastningen inom området. I utredningen ges lämpliga principer för den framtida dagvattenhanteringen som utformas så att vattnet kan släppas till recipient med hänsyn till miljö kvalitetsnormerna (MKN). I utredningen ges också förslag på vilka typer av ytor som bör omfattas av dagvattenfördröjning/-rening och vilka typer av ytor som eventuellt kan undantas från uppsamling.

Ledningsunderlaget för dagvatten har varit begränsat för utredningen varför flertalet antaganden har gjorts utifrån tillgängligt underlag. Planområdet är inte en del av kommunalt verksamhetsområde för dagvatten. Då ledningsunderlag avseende befintliga dagvattenledningar och trummor varit bristfälligt har analysen huvudsakligen utgått ifrån antagandet om att dagvattnet till stor del avrinner ytligt.

Området är överlag relativt plant med en diffus höjdrygg som delar in området i två delar (västra och östra). Dagvatten som uppkommer på västra området avrinner mot Österfjärden medan dagvatten som uppkommer på östra området avrinner mot Fjärdgrundsområdet. Både det västra och det östra avrinningsområdena består av flertalet mindre avrinningsområden som mynnar i recipienterna. I området finns i nuläget ett antal lågpunkter som, om de inte avvattnas via trumma eller ledning, blir instängda vid höga flöden.

Storleken på recipienterna kopplade till avrinningsområdena minskar risken för översvämning inom området avsevärt. Båda recipienterna är känsliga (se rubrik *Miljö kvalitetsnormer – MKN för vattenförekomster*) vilket betyder att en effektiv dagvattenhantering avseende dagvattenrening är det primära fokuset medan fördröjning av dagvatten är sekundärt.

På grund av bristande underlag för nuvarande dagvattenhantering inom området har föroreningsmängder och -halter beräknats utan rening, både för nuläget och efterläget. På så sätt blir värdena också jämförbara storleksmässigt vid analys av lämpliga reningsmetoder för områdena. I nuläget beräknas belastningen från såväl västra som östra området överskrida riktvärdena för fosfor, bly, koppar, zink, kadmium, suspenderande ämnen olja och BaP.

Enligt Kvarken Ports Ltd avleds dagvatten från hårdgjorda ytor till stor del via dagvattenbrunnar antingen direkt till recipient eller via oljeavskiljare till recipient. Energihamnen har ett gemensamt OFA-system, det vill säga ett uppsamlingsystem för oljeförorenat avloppsvatten. Dagvatten från oljedepåerna leds antingen till det gemensamma OFA-systemet eller till separata oljeavskiljare, innan det når recipient.

Förändringar och konsekvenser

Den totala avrinningen från området kommer att öka i och med att hårdgjorda ytor tillkommer. Även förändringar i klimatet i sig kommer att öka avrinningen från området. För efterläget ökar halterna för samtliga analyserade föroreningar både för det västra och östra området och den primära åtgärden är att rena dagvattnet. Främst koppar, krom, zink, arsenik, PAH:er och PCB:er. För att inte försämra recipientens status och MKN kopplat till recipienterna måste förorenat dagvatten tas om hand på olika sätt beroende på vilka ytor som vattnet uppkommer på och leds

via. En stor källa till spridning av tungmetaller är material från till exempel takbeläggningar, trafikerade vägar och parkeringar.

Eftersom markanvändningen och de framtida verksamheterna inte exakt är fastlagda och kan förändras på sikt har lösningar för hantering av dagvatten angetts på ett övergripande plan med principiella åtgärder tillämpbara inom detaljplaneområdet:

”First flush” är ett vanligt begrepp som används när man talar om föroreningar i dagvatten och dimensionering av reningsanläggningar. Konceptet innebär att den första delen av en regnhändelse omhändertas för rening eftersom det är inom detta flöde de största föroreningsmängderna återfinns. Det är framför allt partiklar och föroreningar som transporteras i den partikulära fasen som fångas upp, företrädesvis från mindre områden med övervägande hårdgjorda ytor som exempelvis vägar, tak och parkeringsplatser.

Takytor är hårdgjorda med snabb avrinning vilket ger att de även vid mycket kortvariga regn ofta spolats av. Största bidraget av dagvattenföroreningar från takytor kommer från atmosfärisk deposition på ytan samt från takmaterialet. För takavrinning är det den första delen av regnhändelsen som bär med sig mest föroreningar och har störst behov av rening. First flush-principen är därav tillämpbar avseende takavvattning.

Oljeavskiljare används i allmänhet för att rena oljeförorenat dagvatten från till exempel hårdgjorda områden som bilparkeringar, eller industriverksamheter som hanterar oljor och/eller oljeindränkta produkter. Dagvatteninstallationer ska ha avskiljning eller behandling av sådana ämnen som kan störa funktionen eller medföra skador på installationen, avloppsanläggningen eller recipienten. Avskiljare bör anordnas om dagvattnet kan innehålla mer än obetydliga mängder petroleumprodukter, slam eller fasta partiklar.

Trafik är en av de absolut största källorna till många föroreningar i dagvatten. PAH:er återfinns till exempel i avgaser och vägbeläggningar, medan bildäck och bromsbelägg är stora källor till zink- och kopparföroreningar. Dagvatten som uppkommer på eller leds via trafikerade ytor rekommenderas därför att passera reningsanläggningar för att säkerställa tillräcklig rening.

Lagerhantering: Utan nederbördsskydd samt skydd mot genomströmning av ytrinnande dagvatten utgör öppna material en större risk för föroreningar. För dessa ytor behöver dagvattenreningsanläggningar anpassas för längre regnhändelser då läckage från materialen kan vara betydande under hela regnhändelsen.

Utöver ovanstående principer kan val av material generellt påverka utsläppshalter av föroreningar och det är därför extra viktigt att se över materialval vid planering av ny- och ombyggnationer. För viss sorts verksamhet med hantering och lagring av ämnen finns krav på invallning av motsvarande volymer ifall ett oavsiktligt läckage (olycka) skulle inträffa, exempelvis för lagring av vissa kemikalier och petroleumprodukter. Ekosystemtjänster (EST) är också något som kan nyttjas som dagvattenrenande- och fördröjande inslag inom planområdet, exempelvis trädplantering i skelettjordar, anläggande av svackdiken/biodiken, dagvattendammar/våtmarker samt planteringar och vegetation generellt.

En ökad hårdgörandegrad medför att lågpunkter efter exploatering utgör en risk då det är dit vattnet kommer att leta sig. Av denna anledning är även höjdsättning och placering av dagvattenlösningarna viktigt att beakta för att skydda byggnader och miljön. Med hänsyn till de höga grundvattennivåerna rekommenderas därutöver att planerade dagvattenåtgärder kontrolleras mot geoteknisk undersökning innan de anläggs för att utreda huruvida funktionen hos dagvattenlösningarna kan påverkas.

Hamnområdet är stort och genomförd dagvattenutredning visar att det teoretiskt är möjligt att rena majoriteten av ämnena till godkända nivåer inom planområdet.

Ett område längs den västra sidan av väg E12, norr om Holmsundsvägen, har utifrån rekommendation i dagvattenutredningen, avsatts som allmän platsmark, natur **[NATUR]** för bortledning av dagvatten och hantering av regn vid händelse av skyfall **[dike₁]**. Eftersom dagvattenhanteringen kan komma att förändras i och med att verksamheten utvecklas har inga specifika ytor har i övrigt reglerats på plankartan.

Det finns för närvarande inga planer om att planområdet ska införlivas i det kommunala verksamhetsområdet för dagvatten. Varje fastighetsägare och verksamhetsutövare har ett ansvar för avvattningen på sin fastighet, det vill säga att ta hand om dagvatten som uppstår på den egna fastigheten. Då detaljplaneområdet ligger utanför verksamhetsområde för dagvatten är det miljöbalkens regler som anger vem som ansvarar för att ta hand om dagvattnet. Genom miljöbalkens regler har den enskilde fastighetsägaren ansvar för den verksamhet som denne bedriver inom fastigheten och den miljöpåverkan eller de risker verksamheten medför. Enligt miljöbalken utgör dagvatten inom detaljplanelagt område avloppsvatten. Hantering av avloppsvatten är miljöfarlig verksamhet och lagen ställer därmed särskilda krav på den som är verksamhetsutövare och den som har tillsyn över verksamheten.

Umeå hamn AB / Kvarken Ports Ltd kommer fortsatt att ansvara för den övergripande dagvattenhanteringen inom planområdet. Respektive verksamhet/fastighetsägare ansvarar för sin dagvattenhantering. Ytterligare utredningar krävs i samband med att verksamheten förändras för att långsiktigt säkra en hållbar dagvattenhantering.

För befintligt och kommande ledningsnät och anläggningar för dagvatten avses ledningsrätt, servitut eller andra typer av avtal för de ledningar som behöver särskilt skydd i området.

Snöhantering

Umeå hamn AB / Kvarken Ports Ltd ansvarar för den övergripande snöhanteringen inom hamnområdet. Respektive verksamhet ansvarar för sin snöhantering. Ett tiotal platser nyttjas för snöupplag idag.

Platser som nyttjas för snöupplag inom hamnområdet idag (markeras med rött)

Förändringar och konsekvenser

En genomtänkt snöhanteringen är viktig för att inte förorenad snö blandas med ej förorenad snö. Snö kan innehålla stora mängder föroreningar som ansamlats under vintermånaderna från vägar och verksamheter, för att sedan följa med det smältvatten som bildas på våren.

Renings- och fördröjningsmetoder för snö ska fortsatt ta hänsyn till avrinning från tjälad mark och den snöhantering som förväntas i kalla klimat. Det är relevant att placera snön så att rening av den förorenade snön är enkel samt närliggande och att den snö som ej är förorenad kan avrinna separat. Det är även önskvärt att snöhanteringen sker inom området så att transporter från och till området minskas. Snöupplag föreslås placeras uppströms planerade dagvattenlösningar för att dessa ska kunna omhänderta föroreningarna i smältvattnet. Smältvattenflöden är inte dimensionerande för dagvattenanläggningar.

Hamnområdet är stort varför behövliga och lämpliga ytor för snöhantering bedöms finnas inom planområdet. Snöhanteringen kan komma att förändras i och med att verksamheten utvecklas varför inga specifika ytor har reglerats på plankartan.

Avfall

Ytor för utsortering av samtliga fraktioner av avfall som uppkommer ska finnas. Det innebär att det ska finnas plats för hushållsavfall (restavfall och matavfall), förpackningar och eventuellt verksamhetsavfall. Vakins gällande anvisningar för ny- och ombyggnationer av plats för avfallshämtning (NOA) ska följas.

Avfallsutrymmet ska placeras så att det är tillgängligt för avfallslämnarna och hämtningspersonal. Vägen ska vara framkomlig och sikten ska vara god. Körning på gång- och cykelväg är inte tillåten. Väghållaren är ansvarig för vägens utformning, skyltning, skötsel och framkomlighet.

Förändringar och konsekvenser

Detaljplanen innebär inga planerade förändringar när det kommer till hantering av avfall.

Miljömål

Syftet med de miljöpolitiska målen (prop. 2004/05:150), totalt 16 stycken (redovisas i tabellen nedan) är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. Detta ska ske utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Länsstyrelsen har uppdraget att samordna det regionala arbetet för att uppnå de svenska miljömålen. Arbetet sker i samarbete med kommuner, näringsliv, frivilliga organisationer och andra aktörer för att miljömålen ska få genomslag i länet och miljön ska bli bättre. Länsstyrelsen följer också upp hur miljöarbetet går. Aktuellt läge går att läsa på miljömålsportalen (www.miljomal.nu).

Västerbottens läns miljömål (2014-2020) motsvarar i stort de nationella miljö kvalitetsmålen med preciseringar, förutom etappmålen om utsläpp av växthusgaser. De har anpassats regionalt med ett övergripande utsläppsmål samt sex sektorsspecifika utsläppsmål för samhällssektorerna transporter, energiförsörjning, industriprocesser, jordbruket, arbetsmaskiner samt avfall och avlopp.

Samtliga miljömål och planens bedömda inverkan på dessa:

Miljömål	Planens inverkan	Kommentar
1 Begränsad klimatpåverkan	+ / -	Planen möjliggör utökad byggnation vilket i sig medför utsläpp av växthusgaser. Utbyggnaden syftar till att utöka transporter på vatten vilket eventuellt kan ersätta transporter med större koldioxidutsläpp.
2 Frisk luft	+ / -	
3 Bara naturlig försurning	x	
4 Giftfri miljö	+	Detaljplanens genomförande kommer att skynda på efterbehandlingstakten av förorenade områden vilket är positivt.
5 Skyddande ozonskikt	x	
6 Säker strålmiljö	x	
7 Ingen övergödning	-	Detaljplanens genomförande motverkar målet något genom ökad bebyggelse och utsläpp av dagvatten.
8 Levande sjöar och vattendrag	x	
9 Grundvatten av god kvalitet	+ / -	
10 Hav i balans samt levande kust och skärgård	-	Detaljplanens genomförande motverkar målet något genom ökad bebyggelse och utsläpp av dagvatten.
11 Myllrande våtmarker	x	
12 Levande skogar	x	
13 Ett rikt odlingslandskap	x	
14 Storslagen fjällmiljö	x	
15 God bebyggd miljö	-	Hamn- och industriverksamheten är etablerad inom området idag. God hushållning med mark att utöka verksamheten inom befintligt område men planförslaget i sig varken motverkar eller främjar målet. Störningar kan delvis öka.
16 Ett rikt växt- och djurliv	-	Detaljplanens genomförande medför intrång i livsmiljöer och arter inom området bedöms påverkas negativt.

Förklaringar

+ positiv påverkan

- negativ påverkan

+ / - obetydlig positiv eller negativ påverkan

++ mycket positiv påverkan

-- mycket negativ påverkan

x ingen påverkan

Detaljplanens genomförande bedöms sammanfattningsvis inte påverka något av miljömålen på ett betydande negativt sätt.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer (MKN) är ett juridiskt bindande styrmedel, vars syfte är att komma tillrätta med miljöpåverkan från mer diffusa utsläppskällor såsom trafik och jordbruk. En MKN kan anges som en halt eller ett värde (högsta tillåtna halt av ett ämne i luft, mark, eller vatten) men kan även beskrivas i ord. Normen ska avspegla den lägst godtagbara miljökvaliteten eller det önskade miljötilståndet, men tar vanligtvis sikte på hur mänsklig verksamhet ska utformas.

MKN kan ses som styrmedel för att på sikt nå miljökvalitetsmålen. Det finns idag MKN för olika föroreningar i utomhusluften (SFS 2010:477), olika parametrar i vattenförekomster (SFS 2004:660), olika parametrar i havsmiljön (SFS 2010:1341) olika kemiska föreningar i fisk- och musselvatten (SFS 2001:554) samt för omgivningsbuller (SFS 2004:675).

MKN för utomhusluft

Miljökvalitetsnormerna för utomhusluft syftar till att skydda människors hälsa och miljön genom att ange föroreningsnivåer som inte får överskridas (gränsvärden) och nivåer som inte bör överstigas (riktvärden) och dessa regleras i luftkvalitetsförordningen (2010:477).

Det finns svenska MKN för den högsta tillåtna halten i utomhusluft av kvävedioxid och kväveoxider, svaveldioxid, kolmonoxid, ozon, bensen, fina partiklar (PM10 och PM2,5), bens(a)pyren, arsenik, kadmium, nickel och bly i utomhusluft.

Planens genomförande kan leda till ytterligare utsläpp av luftföroreningar med bedöms inte innebära betydande luftutsläpp som leder till att MKN riskerar att överskridas. Ifall gränsvärdena för luftföroreningar överskrids måste åtgärdsprogram tas fram med syftet att uppfylla miljökvalitetsnormerna som anger lägsta godtagbara miljökvalitet.

Kommunen ansvarar för att kontrollera luftkvaliteten för de flesta miljökvalitetsnormerna och eventuellt åtgärdsprogram. Naturvårdsverket ansvarar för kontroll av miljökvalitetsnormerna för kväveoxider och svaveldioxid i regional bakgrund (landsbygd) samt miljökvalitetsnormerna för marknära ozon.

MKN för fisk- och musselvatten

Umeälvens mynning till Vännäs (30 km) är en utpekad vattenförekomst med fisk- eller musselvatten enligt Naturvårdsverkets förteckning (NFS 2002:6). Vattenförekomsten bedöms inte beröras av detaljplanens genomförande.

MKN för omgivningsbuller

MKN för buller bygger på ett EG-direktiv för buller som infördes i svensk lagstiftning i *Förordning om omgivningsbuller* (2004:675). Enligt förordningen ska omgivningsbuller kartläggas och åtgärdsprogram upprättas för vägar och järnvägar inom kommuner med fler än 100 000 invånare eller från vägar med en trafiktäthet på mer än tre miljoner fordon per år. Därtill ska strategiska bullerkartor tas fram som

visar bullersituationen under det närmast föregående kalenderåret. Även de kommuner som inte berörs av bullerförordningen bör redovisa i översiktsplanen var infrastrukturen innebär problem med buller. På detta sätt ges tidiga signaler kring var det krävs varsamhet eller särskilda åtgärder i detaljplaneringen. Med förordningen infördes även en miljökvalitetsnorm för buller. Målet är att sträva efter att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa.

Kommunen och myndigheter ansvarar för att miljökvalitetsnormer följs, men det fråntar inte verksamhetsutövare att genom sin egenkontroll sträva efter att begränsa bullerstörningar. Som en del i arbetet med att uppnå MKN för buller har Umeå kommun antagit ett åtgärdsprogram mot buller för 2019-2023. Det långsiktiga målet för boendemiljöer är enligt programmet att boende inomhus i bostadsrum inte utsätts för nivåer som överskrider riktvärdet 30 dBA dygnsekivalent ljudnivå och 45 dBA maximalljudnivå nattetid.

Bullerpåverkan i området runt Umeå hamn har utretts vid flera tillfällen i samband med detaljplane- och tillståndsprocesser. I en ny bullerutredning för aktuell detaljplan visar resultaten en till två dBA högre bullernivåer när detaljplanen genomförts i sin helhet. För att nå riktvärdena kommer kompletterande bullerskyddsåtgärder troligtvis att krävas om godsmängder, verksamheter och transporter ökar enligt vad som förutses i planförslaget.

För mer information, se rubrik *Risker och störningar – Buller*.

MKN för vattenförekomster

Vattenmyndigheterna (5 stycken) har det övergripande ansvaret att se till att EU:s ramdirektiv för vatten (vattendirektivet) genomförs i Sverige. Grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten har delats in i vattenförekomster för vilka bedömning har skett vilken ekologisk, kemisk eller kvantitativ status som vattnet har och vilka krav som ställs för att kunna upprätthålla och förbättra denna status.

Bottenvikens vattendistrikt är Sveriges nordligaste vattendistrikt och omfattar hela Norrbottens län samt större delen av Västerbottens län. Länsstyrelsen i Norrbottens län har utsetts till vattenmyndighet i distriktet. Vattendistriktet beslutade i december 2016 om (nya) MKN, åtgärdsprogram och förvaltningsplan för åren 2016-2021. Beslutande MKN innebär kortfattat att alla ytvattenförekomster ska uppnå eller behålla hög eller god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus samt att alla grundvattenförekomster ska uppnå eller behålla god kvantitativ status och god kemisk grundvattenstatus (om inte undantag har meddelats). Yt- och grundvattenstatusen får generellt inte försämrats.

Inget av distriktets vatten uppnår god kemisk status till följd av storskalig och långväga spridning av kvicksilver och polybromerade difenyletrar (PBDE, används bland annat som flamskyddsmedel), vilka sprids till miljön via läckage från varor, avfallsupplag med mera. Bortsett från dessa är det ett femtiotal vattendrag, sjöar och kustvatten som inte uppnår god kemisk status på grund av påverkan från olika tungmetaller och tributyltenn (TBT).

Vattenkvaliteten är överlag god inom distriktet, men vissa utmaningar finns att särskilt ta hänsyn till i samband med samhällsutvecklingen:

- Fysiska förändringar, exempelvis utvinning av energi, vägar, ökad produktionen inom jord- och skogsbruk som påverkar vattnen negativt. Fysisk påverkan är den vanligaste orsaken till att god ekologisk status inte nås i distriktet.
- Läckage av metaller och sura ämnen från sulfidjordar i kustområden, beroende av bland annat bearbetning och dikning.
- Storskalig påverkan från areella näringar, exempelvis genom gödsling, utdikning, ökad instrålning vid avverkning samt effekter från körskador i marken.
- Läckage av metaller från avslutad och pågående gruvverksamhet.
- Vattentäkter som saknar vattenskyddsområde eller där föreskrifter och skyddsområdets avgränsningar behöver revideras. I Bottenvikens vattendistrikt är det bara drygt 10 % av de allmänna vattentäkterna som har fullgott skydd.

Nuvarande status och MKN för berörda vattenförekomster redovisas i tabell nedan (www.viss.lansstyrelsen.se, 2021-02-18).

Vattenförekomst	EU-CD	Ekologisk status/potential	Kemisk status	MKN Ekologisk status	MKN Kemisk status	Miljöproblem
Ytvattenförekomst (kustvatten): Österfjärden	SE634200-202033	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027 (2039)	God kemisk ytvattenstatus med undantag av kvicksilver/kviksilverföreningar och bromerad difenyleter.	Miljögifter från reningsverk, industri/förorenade områden, påverkan från transport och infrastruktur, sjöfart, urban markanvändning, jordbruk m.m.
Ytvattenförekomst (kustvatten): Fjärdingsgrundet	SE636570-203590	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2021 (2027)	God kemisk ytvattenstatus med undantag av kvicksilver/kviksilverföreningar och bromerad difenyleter.	Miljögifter från industri/förorenade områden, påverkan från transport och infrastruktur, sjöfart m.m.
<i>Inom planområdet finns ingen grundvattenförekomst eller övrigt vatten registrerat i VISS*.</i>						
<i>* VISS är en databas som utvecklats av Vattenmyndigheterna och Länsstyrelserna i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten. VISS innehåller information om Sveriges större sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten.</i>						

Igenfyllnad av vatten som detaljplanen medger bedöms inte orsaka någon försämring av någon statusklassning på kvalitetsfaktornivå och inte heller försämra möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormen *God status*. En viss försämring sker av hydromorfologisk status inom en statusklass, det vill säga den procentuella andelen påverkad yta för en kvalitetsfaktor ökar. Då de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna endast kan försämra den ekologiska statusen från hög till god (HVMFS 2019:25) kommer den inte kunna påverka MKN, då den är god i båda berörda vattenförekomster. Då ingen påverkan på status eller MKN bedöms uppstå blir konsekvensen liten. För mer information, se *MKB (strategisk miljökonsekvensbeskrivning) för detaljplan Holmsund 2:65 m.fl., Tyréns Sverige AB, 2021-09-24*.

Genomförandefrågor

Under detta avsnitt redovisas de organisatoriska-, fastighetsrättsliga-, ekonomiska- och tekniska frågorna samt de åtgärder som behövs för att detaljplanen ska kunna genomföras på ett samordnat och ändamålsenligt sätt. Även konsekvenserna av dessa åtgärder redovisas.

Organisatoriska frågor

Huvudmannaskap för allmän plats

Kommunen är huvudman för allmän plats inom planområdet. Respektive fastighetsägare svarar för alla åtgärder inom kvartersmark.

Huvudman för vatten och avlopp

Planområdet ingår inte i kommunalt verksamhetsområde för dricks-, spill- och dagvatten.

Frågan om Umeå hamn ska införlivas i verksamhetsområde för dricksvatten, spillvatten och/eller dagvatten är komplex. Det bedöms bland annat inte vara ekonomiskt försvarbart och därmed sannolikt inte aktuellt. Området kan fortsatt försörjas enligt gällande avtal, vilka dock behöver ses över i samband med att utbyggnad av hamnen. Denna fråga hanteras separat från detaljplaneprocessen.

Vid beslut om att utöka verksamhetsområdet för dricksvatten, spillvatten och/eller dagvatten fattas det av kommunfullmäktige.

Genomförandetid

Planens genomförandetid är fem år från det datum som beslut om antagande av detaljplanen har fått laga kraft.

Under genomförandetiden har fastighetsägare en garanterad byggrätt enligt detaljplanen. Kommunen kan efter genomförandetidens utgång ändra eller upphäva detaljplanen, utan att fastighetsägare får någon ersättning för eventuell byggrätt som då inte kan utnyttjas. Efter genomförandetidens utgång fortsätter detaljplanen att gälla till dess att den ändras eller upphävs.

Avtal

Flertalet avtal kommer att bli aktuella för planens genomförande. Exempelvis exploateringsavtal, avtal om rättigheter, avtal om markförvärv och optioner eller liknande avtal/beslut.

Exploateringsavtal

Ett exploateringsavtal (enligt 6:e kapitlet plan- och bygglagen) kommer att bli aktuellt för att säkerställa genomförandet för de frågor som inte kan hanteras i detaljplanen. Avtalets huvudsakliga innehåll och konsekvenserna av detta kommer att redovisas i samband med detaljplanens granskning.

Exploateringsavtal måste registreras hos Lantmäteriet för att det ska gälla i genomförandet.

Preliminär tidplan

Syftet med detaljplanen är att göra en översyn av hamnområdet och ta ett helhetsgrepp för den utveckling som behöver ske i hamnen inom de närmsta åren med målbild 2050. Flera åtgärder planeras dock i närtid, men sker etappvis och tillstånd enligt miljöbalken söks i fristående. För etapp Öster (färjeterminalen) erhöles dom den 26 juni 2020 i mål M 2004-19. För etapp 1 och 2, för bland annat åtgärder i vid Norra och Södra kajen samt Energipiren har ansökan lämnats in, men ej avgjorts utan är avhängigt att aktuell detaljplan får laga kraft. Se mer under rubriken *Förhållningssätt till tidigare ställningstaganden – Planerade åtgärder i närtid.*

Fastighetsrättsliga frågor

Fastighetsbildning

Detaljplaneområdet utgörs till största del av fastigheten Holmsund 2:65. Inom området finns ett mindre antal avstyckade fastigheter. Större delen ägs av Umeå hamn AB. Umeå kommun eller andra kommunägda företag äger angränsande mark samt större delen av järnvägsspåren i området. Del av fastigheter och byggnader inom området har upplåtits genom olika former av arrende eller hyra. SCA, direkt

eller via bolag man äger delar av marken i hamnområdet, samt ett vattenområde norr om hamnområdet.

Detaljplanens genomförande föranleder inga behov av fastighetsbildningsåtgärder även om sådana är möjliga.

Ett ärende om marköverföring pågår mellan två kommunala bolag avseende att överföra del av fastigheten Holmsund 2:65 till Holmsund 2:1 (i södra delen av hamnområdet). Bakgrunden till marköverföringen är att kommunen äger terminalen men inte marken den står på. Ärendet är vilande och inväntar aktuell detaljplan för att förrättningen ska kunna genomföras. Förrättningen bedöms kunna genomföras med stöd av aktuell detaljplan när den fått laga kraft.

För mark utlagd som allmän platsmark gäller att kommunen har en ovillkorlig rätt och en ovillkorlig skyldighet att lösa in marken på fastighetsägarens begäran.

Fastighetsbildning sker efter ansökan om lantmäteriförrättning. Ansökan inlämnas till Umeå kommun, Lantmäterimyndigheten.

Fastighet	Förändringar och konsekvenser
Holmsund 2:1 (38)	<p>Fastigheten berör delar om det norra hamnområdet, delar av järnvägsnätet i hamnen samt gatunätet inom stora delar av Holmsunds samhälle. Inom del av fastigheten som berör detaljplaneområdet finns två ledningsrätter avseende el, vatten och avlopp samt fem avtalsservitut avseende ledningar och vägar.</p> <p>Marköverföring av del av fastigheten Holmsund 2:1 (38) till fastigheten Holmsund 2:65 kan eventuellt bli aktuell då området ska införlivas i hamnområdets entréområde. Se grönt område på efterföljande karta.</p> <p>Detaljplanen innebär att servitut för del av Holmsundsvägen krävs för att säkerställa körtrafik till förmån för fastigheten Holmsund 2:55 som belastar fastigheten Holmsund 2:1 (38).</p>
Holmsund 2:54 (3)	<p>Inom fastigheten finns två avtalsservitut avseende ledningar samt ett officialservitut avseende väg.</p> <p>Ingen planerad förändring.</p>
Holmsund 2:55	<p>Inom fastigheten finns ett avtalsservitut avseende elledning.</p> <p>Detaljplanen innebär att servitut för del av Holmsundsvägen krävs för att säkerställa körtrafik till förmån för fastigheten Holmsund 2:55 som belastar fastigheten Holmsund 2:1 (38).</p>
Holmsund 2:65	<p>Inom fastigheten finns fyra avtalsservitut avseende elledningar, bergrum och utsläpp av avfallslut med mera samt två officialservitut avseende elledning och oljelagring.</p> <p>Marköverföring av del av fastigheten Holmsund 2:65 till fastigheten Holmsund 2:1 (38). Se blått område på efterföljande karta.</p>

Holmsund 2:66	Inom fastigheten finns ett avtalsservitut avseende elledning. Ingen planerad förändring.
Holmsund 2:75	Ingen planerad förändring.
Holmsund 4:7	Ingen planerad förändring.
Holmsund S:17	Vattenområde. Ingen planerad förändring.
Obbola 23:330	Vattenområde. Ingen planerad förändring.
Obbola S:50	Vattenområde. Ingen planerad förändring.
Obbola oregistrerad samfällighet	Vattenområde. Ingen planerad förändring.
Umeå hamn 2:2	Inom fastigheten finns ett avtalsservitut avseende spillvattenledning. Ingen planerad förändring.
Umeå hamn 2:3	Ingen planerad förändring.
Umeå hamn 2:4	Ingen planerad förändring.
Umeå hamn 2:5	Ingen planerad förändring.
Umeå hamn 2:6	Ingen planerad förändring.
Umeå hamn 2:7	Ingen planerad förändring.
Umeå hamn 2:8 (1-3)	Ingen planerad förändring.
Umeå hamn S:1	Vattenområde. Ingen planerad förändring.

Kartbild över fastigheter samt reglering mellan kvartersmark och allmän platsmark. Röda linjer/orangea områden visar fastighetsgränser/fastigheter. Områden i grönt och blått avser marköverföringar mellan fastigheter.

Fastighetsindelningsbestämmelser

Fastighetsindelningsbestämmelser används för att reglera hur en fastighet eller samfällighet ska utformas eller för att reglera att servitut, ledningsrätter och liknande särskilda rättigheter samt gemensamhetsanläggningar ska skapas, ändras eller upphävas.

När bestämmelser om rättighetsområden, såsom servitut, införs i en detaljplan ska planprocessen också innefatta prövning av vissa grundläggande krav som ställs i fastighetsbildningslagen (1970:988), FBL.

Gemensamhetsanläggningar

En gemensamhetsanläggning kan, efter prövning av ansökan, bildas genom en så kallad anläggningsförrättning. Det kan bli aktuellt när det finns gemensamma behov hos flera fastigheter som behöver lösas i ett gemensamt sammanhang, exempelvis tillfartsvägar, avloppsledningar etc.

Inga gemensamhetsanläggningar berörs av detaljplanen.

Förändringar och konsekvenser

Detaljplanen *kan* medföra ett behov av gemensamhetsanläggningar, exempelvis för gemensamma dagvattenlösningar. En ansökan om bildande av gemensamhetsanläggning lämnas till Lantmäterimyndigheten i Umeå kommun. Fördelning av kostnader och regler för skötsel beslutas i förrättningen och fördelas på deltagande fastigheter.

Servitut och ledningsrätter

Servitut är en rätt för ägaren av en fastighet att på ett visst bestämt sätt använda en annan fastighet. Det kan till exempel röra sig om rätten att ta väg eller nyttja en brunn på annans fastighet. Det finns två huvudtyper av servitut; avtalsservitut och officialservitut.

Ett officialservitut bildas genom lantmäteriförrättning, en så kallad fastighetsreglering. Servitutet redovisas i fastighetsregistret som text och karta och är knutet till fastigheten och gäller oavsett vem som äger den. Bildandet av officialservitut bekostas av berörda fastighetsägare.

Ett avtalsservitut bildas genom avtal mellan de två berörda fastighetsägarna. Avtalet måste innehålla vissa moment som framgår av 14 kap. jordabalken. Servitutet gäller tills rättighetshavaren bestämmer att det ska tas bort. Ett avtalsservitut kan skrivas in i fastighetsregistret, för att även gälla mot en eventuell ny ägare till den tjänande fastigheten. Inskrivning sker genom en skriftlig ansökan till Fastighetsinskrivningen och omfattas av en expeditionsavgift.

Ledningsrätt är en servitutsliknande rättighet att använda någon annans mark för ledningsändamål. Ledningsrätt kan upplåtas för ledningar för allmänna ändamål såsom vatten och avlopp, data och telekommunikationsledningar. Ledningsrätt kan endast inrättas av lantmäterimyndigheten.

Inom detaljplaneområdet finns två ledningsrätter avseende el, vatten och avlopp, 14 avtalsservitutavseende ledningar, väg, bergrum och utsläpp av avfallslut med mera samt tre officialservitut avseende väg, oljelagring och elledning.

Förändringar och konsekvenser

Detaljplanen innebär att servitut för del av Holmsundsvägen krävs för att säkerställa körtrafik till förmån för fastigheten Holmsund 2:55 som belastar fastigheten Holmsund 2:1 [a₂].

Umeå energi innehar ledningsrätt eller avtalsservitut för vissa ledningar. Skydd saknas helt för vissa kablar och nätstationer och en del ledningar ligger fysiskt utanför ledningsrättsområdet.

Verksamheterna inom hamnområdet är föränderliga. Av denna anledning kan ledningar behöva flyttas och/eller kompletteras beroende av aktuell verksamhet. Eftersom verksamheten kräver flexibilitet har inga ledningsområden för allmänna underjordiska ledningar (så kallade u-områden) reserveras särskilt på plankartan. Istället kommer ledningsrätt, servitut eller andra typer av avtal bli aktuellt för de ledningar som behöver särskilt skydd i området. På plankartan regleras att byggnadsverk ska placeras så att de inte förhindrar eller försvårar för hamntrafiken eller underhåll av underjordiska allmänna ledningar [p₁].

Enligt *Ellag (1997:857)* får inte en starkströmsledning i normalfallet byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession). Umeå Energi har koncession för alla starkströmsledningar inom hamnområdet. När koncession finns kan ledningsrätt bildas enligt lag.

Med hänsyn till belägenhet, omfång och övriga förutsättningar bedöms de rättighetsområden som föreslås i detaljplanen vara varaktigt lämpad för sitt ändamål. Rättighetsområdena bedöms också innebära en mer ändamålsenlig markanvändning samt att fördelarna överväger de kostnader och olägenheter som regleringen medför.

Ekonomiska frågor

Alla kostnader för planens framtagande och genomförande bekostas av exploitören/fastighetsägaren/aktuell verksamhet som även står för kommande projekteringskostnader, byggnationer och anläggningsarbeten. Detta inkluderar kostnader för eventuella flyttningar av markledningar och ombyggnadsåtgärder i angränsande ytor, vilka härrör från exploateringen samt kostnader för fastighetsbildningsåtgärder.

Utbyggnaden av hamnen kommer att leda till kostnader av olika typer, exempelvis utfyllnader i vattenområden i form av anläggande av nya kajer och utbyggnad av teknisk infrastruktur. Hamnens entré kommer också att ses över vilket sannolikt innebär förändringar i kommunikationsspråk och förändrat ägande av hela eller delar av fastigheter.

Planavgift

Planavgift kommer inte att tas ut vid bygglov.

Tekniska frågor

Inför exploatering kommer särskilda utredningar och tillstånd att krävas, till exempel detaljerade projekteringar av anläggningar, byggnader och ledningsnät samt tillstånd enligt miljöbalken eller andra lagrum för de verksamheter som kräver det.

Samråd/granskning

Efter samråd respektive granskning kommer inkomna synpunkter att sammanställas i en samrådsredogörelse respektive ett granskningsutlåtande och handlingarna kommer att revideras om det bedömts vara relevant.

Planfrågor har under hand diskuterats med berörda.

Medverkande

Johanna Söderholm, Detaljplan

Mikael Isaksson, Umeå hamn AB

Isabella Forsgren, INAB

Johanna Thurdin, Tyréns Sverige AB

I övrigt har flertalet verksamheter, konsulter och personer bidragit i detaljplaneprocessen. Endast nyckelpersoner namnges ovan.

Källor

Fotografier: Umeå kommun, om inte annat anges

Ortofoton: Lantmäteriet, om inte annat anges

Kartor och illustrationer: Umeå kommun, om inte annat anges

Denna handling har godkänts av planchef Clara Ganslandt med planarkitekt Johanna Söderholm som handläggare. Handlingen är godkänd i kommunens elektroniska system och har därför ingen namnunderskrift.